

LUND UNIVERSITY

Forskarutbildningen vid Lunds universitet. Perspektiv från doktorander, doktorsalumner och handledare

Holmström, Ola

2013

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Holmström, O. (2013). *Forskarutbildningen vid Lunds universitet. Perspektiv från doktorander, doktorsalumner och handledare*. (Utvärdering Rapport; Vol. 2013, Nr 270). Lund University.

Total number of authors:
1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Forskarutbildningen vid Lunds universitet

Perspektiv från doktorander, doktorsalumner och handledare

Ola Holmström

Forskarutbildningen vid Lunds universitet

Perspektiv från doktorander, doktorsalumner och handledare

Ola Holmström

Utvärdering
Lunds universitet
Box 117
221 00 Lund
Tel. vx: 046-222 00 00
Tel: 046-222 94 53
Fax: 046-222 40 07

ISBN 978-91-980094-4-6

(Serien Utvärdering Rapporter är en fortsättning av serien Utvärderingsenheten
Rapporter, ISSN 1401-775X)

Innehållsförteckning

Sammanfattning	7
1. Inledning	15
Forskarutbildningen vid Lunds universitet	16
Studiens problemområde och syfte	18
Utvärderingens tre delstudier	20
Doktorandstudien	20
Forskarhandledarstudien	21
Doktorsalumnstudien	23
Disposition och redovisningsnivåer	24
2. Doktorander, doktorsalumner och handledare vid Lunds universitet	26
Doktorander och doktorsalumner	26
Aktivitetsgrad, erfarenhet av doktorandstudier och studieuppehåll	28
Doktorander som är inskrivna på forskarutbildningen men som inte är aktiva	28
Finansiering	29
Perspektiv på internationalisering	31
Doktorander i forskarskolor och tillämpningsmiljöer	33
Examensplaner, avhandlingstyp och avhandlingsspråk	33
Genomströmning	34
Handledare vid Lunds universitet	34
Huvudhandledarskap och biträdande handledarskap	35
Forskarhandledningens betydelse för den akademiska meriteringen	36
Deltagande i handledarutbildning	36
Behållning av handledarutbildning	38
Kollegiala diskussioner och informella handledarnätverk	40
Pedagogiskt utvecklingsarbete	41
3. Antagning och introduktion till forskarutbildningen	42
Sysselsättning före forskarstudierna	42
Doktorandstudier före antagning	42
Antagningsprocessen	45
Introduktionskurser	46
Kännedom om regler och föreskrifter för forskarutbildningen	49
4. Institutions- och forskarutbildningsmiljö	51
Det vetenskapliga samtalet och tankeutbytet	51

Seminarieverksamhet	53
Forskarnätverk och kontakter utanför universitet	53
Forskarutbildningskurser: utbud, innehåll och kvalitet	55
Utvärdering och examination av forskarutbildningskurser	57
Högskolepedagogiska kurser	58
Acceptans av olikheter	59
Doktoranders och handledares perspektiv på forskarutbildningsmiljön	60
Doktorandernas trivsel med forskarutbildningen	62
Alumnernas trivsel med forskarutbildningen	63
Perspektiv från internationella doktorander	65
5. Doktorandernas arbetssituation	67
Institutionstjänstgöring	67
Resurser i arbetsmiljön	68
Ensamarbetande doktorander och doktorander som arbetar inom ramen för en forskargrupp	69
Doktorandernas upplevda status i arbetsmiljön	71
Arbetsbelastning och upplevelser av stress	73
Läkarkontakter och sjukskrivningar	75
Utvecklingssamtal	77
6.Handledning	79
Huvudhandledarskap och biträdande handledarskap	80
Att söka forskningsanslag till doktorander och handledning inom forskningsområdet	82
Handledningens omfattning	83
Miniminorm för handledning	85
Doktorandperspektiv på handledningens kvalitet	86
Problem med handledningen	88
Tycker handledarna att de kan leva upp till doktorandernas förväntningar?	91
7. Individuell studieplan	93
Förekomst av individuell studieplan	93
Doktorand- och handledarperspektiv på den individuella studieplanen	95
8. Examensmål, arbetslivsintroduktion och framtidsperspektiv	98
Hur välkända är examensmålen?	98
Kunskaps- och färdighetsträning inom forskarutbildningen	99
Doktorandernas framtidsplaner	101
Arbetslivsanknytning i relation till introduktion och handledning	102

Förberedelse för arbete inom och utanför universitetet	104
Forskarutbildningen som arbetslivsförberedelse – i ett alumnperspektiv	106
9. Forskarutbildade på arbetsmarknaden	109
Doktorsalumner i olika arbetsmarknadssektorer	110
Yrke, anställningsvillkor och lön	111
Meriteringstjänst efter doktorsexamen – ett viktigt led i den akademiska karriären	113
Kraven i arbetet och träningen i forskarutbildningen – universitetsanställda och anställda utanför universitetet	115
Referenser	119
Bilaga 1. Kommentarer från Lunds doktorandkår	121
Bilaga 2. Diagram: I vilken utsträckning ger forskarutbildningen möjlighet att tillägna sig kunskaper och förmågor som anges i examensmålen för forskarutbildningen? Doktorander och handledare redovisade utifrån fakultet.	124
Bilaga 3. Doktorandenkät (svensk version)	130
Bilaga 4. Doktorsalumnenkät (svensk version)	141
Bilaga 5. Handledarenkät (svensk version)	145

Sammanfattning

Föreliggande rapport redovisar resultaten av 2011/2012 års utvärdering av forskarutbildningen vid Lunds universitet. Utvärderingen har genomförts av avdelningen Utvärdering i form av tre enkätstudier. Genom en doktorandenkät har innevarande doktorander delat med sig av sina erfarenheter av att vara doktorand vid Lunds universitet. Genom en enkät som riktat sig till samtliga som disputerade vid Lunds universitet under 2008 har doktorsalumner reflekterat kring forskarutbildningen i ljuset av sina postdoktorala erfarenheter. Genom en handledarenkät har forskarhandledarna vid Lunds universitet gett sin syn på forskarutbildningen. Totalt sett medverkar drygt 1900 doktorander, doktorsalumner och handledare i undersökningen. Svarsfrekvensen för respektive enkätstudie uppgår till 47% för doktorandstudien, 60% för doktorsalumnstudien och 51% för handledarsstudien.

Även om doktorander, doktorsalumner och handledare har besvarat olika enkäter har flera enkätfrågor utformats på ett jämförbart vis. Detta möjliggör flera jämförelser mellan svarsgrupperna. En utvärdering av forskarutbildningen gjordes med i princip samma upplägg under 2007 vilket därtill möjliggör flera jämförelser över tid. Resultaten av undersökningen redovisas som regel både totalt och per fakultet. Det empiriska underlaget medger dock inte särredovisningar av Juridisk och Konstnärlig fakultet vilka är de minsta fakulteterna sett till antalet doktorander.

Forskarutbildning i medvind

Forskarutbildningen i Lund har under senare år mötts av kritik från såväl Internrevisionen som inom ramen för det universitetsgemensamma kvalitetsutvecklingsprojektet EQ 11. Till viss del erbjuder föreliggande utvärdering en motbild till kritiken. Merparten av doktoranderna uppger att de på ett övergripande plan trivs i sin forskarutbildningsmiljö och 2012 års doktorandgrupp tycks trivas bättre än vad 2007 års doktorandgrupp gjorde. Medan nästan tre av fyra i 2012 års doktorandgrupp (73%) uppger att de trivs i sin forskarutbildningsmiljö gällde samma sak för betydligt färre (57%) i 2007 års doktorandgrupp. Att doktoranderna trivs bättre i sin forskarutbildningsmiljö gäller inom samtliga fakulteter men förändringen är särskilt påtaglig inom HT.

Merparten av forskarhandledarna tycker också att forskarutbildningsmiljön är bra. Detta gäller för åtta av tio i handledargruppen totalt sett och inom i princip samtliga fakulteter är 2012 års handledargrupp mer positiva till forskarutbildningsmiljön än vad 2007 års handledargrupp var. Generellt sett är även alumnerna nöjda. Av de som disputerade vid Lunds universitet under 2008 uppger näs-

tan sju av tio att de är nöjda (44%) eller mycket nöjda (24%) med den forskarutbildning som de tagit del av vid Lunds universitet.

Inom i princip samtliga jämförbara områden pekar 2012 års svarsgrupper på en positiv utveckling i jämförelse med 2007 års svarsgrupper. Därmed tycks forskarutbildningen vid Lunds universitet befinna sig i medvind. Samtidigt framtonar flera problem- och utvecklingsområden som framstår som viktiga att uppmärksamma i det fortsatta kvalitetsarbetet med forskarutbildningen. I det följande sammanfattas studiens resultat med utgångspunkt i några av de mest framträdande av dessa problem- och utvecklingsområden.

Introduktionskurser för doktorander – betydelsefulla men eftersatta

Efter 2007 års utvärdering framhöll flera fakulteter att introduktionskurserna var ett prioriterat utvecklingsområde inom forskarutbildningen. Doktorandenkäten visar emellertid att drygt var fjärde doktorand inte har tagit del av någon introduktionskurs och inom några fakulteter gäller detta för så många som uppemot hälften. Samtidigt framstår introduktionskurserna som betydelsefulla för hur välinformerade doktoranderna tycker sig vara. Av de som aldrig gått en introduktionskurs framhåller drygt var fjärde doktorand att de inte fått någon information om vilket stöd som de kan få av doktorandkåren eller vart de kan vända sig med konflikter och studiesociala problem. Detta gäller för betydligt färre av dem som deltagit i en introduktionskurs. Vidare framhåller nästan var femte doktorand som aldrig gått en introduktionskurs att de som nyantagna inte fick någon information om vart de kunde vända sig med frågor om sin doktorandtjänst. Samma sak gäller för enstaka doktorander som gått en introduktionskurs.

Samtidigt som långt ifrån alla har gått en introduktionskurs och många tycker sig sakna viktig doktorandinformation kan noteras att informationsinsatserna ändå tycks ha blivit bättre under den senaste femårsperioden. Av resultaten framgår tydligt att 2012 års doktorandgrupp anser sig vara bättre informerade inom flera väsentliga områden än vad 2007 års doktorander gjorde.

Kvinnor trivs sämre med sin yrkestillvaro som doktorand än män – och doktorander som arbetar ensamma trivs sämre än doktorander som arbetar inom ramen för en forskargrupp

2007 års utvärdering av forskarutbildningen visade att var tredje kvinnlig doktorand (34%) upplevde sin arbetssituation som mycket stressande. Samma sak gäller för betydligt färre kvinnor (20%) i 2012 års doktorandgrupp. Även om de kvinnliga doktoranderna framstår som mindre stressade än för fem år sedan är kvinnorna i allmänhet mindre tillfreds med sin arbetssituation än männen. Kvinnorna beskriver i högre grad sin arbetssituation som problematisk på ett så-

dant sätt att de har sökt stöd i samtal med handledare, institutionsledning, doktorandombud eller doktorandkår. Dessutom har kvinnor (14%) i betydligt högre grad än män (7%) varit i kontakt med läkare som en följd av problem i arbets-situationen och sjukskrivningstalet bland kvinnorna i svarsgruppen (7%) är mer än tre gånger så stort som bland männen (2%). Kvinnorna inom samhällsvetenskap beskriver sin arbetssituation som särskilt problematisk. Drygt var fjärde kvinna som doktorerar i ett samhällsvetenskapligt ämne uppger att de har varit i kontakt med läkare på grund av påfrestningar i arbetet och nästan var femte har varit sjukskriven.

Doktorander som i huvudsak arbetar ensamma har i betydligt högre grad kontaktat läkare och varit sjukskrivna än doktorander som ingår i en forskargrupp. Detta gäller både inom gruppen av män och kvinnor. Män som arbetar ensamma ger med andra ord uttryck för en mer ansträngande arbetssituation än män som ingår i en forskargrupp och ensamarbetande kvinnor beskriver sitt arbete som mer problematiskt än kvinnor som arbetar inom ramen för en forskargrupp. Män som arbetar inom ramen för en forskargrupp har minst läkarkontakt och lägst sjukskrivningstal. Kvinnor som i huvudsak arbetar ensamma har mest kontakt med läkare och är sjukskrivna i högre grad än andra.

Kurser inom forskarutbildningen – kritik mot kursutbud och informationsbrist

Nästan samtliga doktorander (95%) har gått någon kurs inom ramen för sin forskarutbildning. Knappt sex av tio är nöjda med såväl kursernas innehåll (57%) som kvalitet (58%) och inom samtliga fakulteter är 2012 års doktorandgrupp nöjdare med innehåll och kvalitet än vad 2007 års doktorandgrupp var. Doktoranderna är mer kritiska till utbudet av kurser. Nästan var tredje doktorand tycker att kursutbudet är dåligt och kritiken mot ett alltför begränsat utbud av kurser på forskarutbildningsnivå uttrycks inom samtliga fakulteter. Att många doktorander är kritiska till kursutbudet kan delvis kopplas till att informationen om utbudet tycks vara begränsat. Sett över alla fakulteter är var tredje doktorand (34%) missnöjd med informationen om vilka kurser som arrangeras inom forskarutbildningen.

Enligt Högskoleförordningen skall studenter vid universitet och högskolor ges möjlighet att framföra sina synpunkter och erfarenheter efter varje kurs som de gått. Förvisso tycks förekomsten av kursvärderingar inom forskarutbildningen ha ökat under den senaste femårsperioden. Ökningen till trots uppger fortfarande omkring var fjärde eller var femte doktorand inom flertalet fakulteter att de aldrig haft möjlighet att medverka i en kursvärdering inom ramen för forskarutbildningen. Examination förekommer inte heller alltid på kurser på forskarutbildningsnivå. Drygt var tionde (11%) doktorand har aldrig examinerats i samband med en kurs som de gått på forskarutbildningen. Ungefär hälften (46%) har exa-

minerats efter några kurser medan fyra av tio framhåller att de examinerats efter varje kurs.

Handledningen fungerar – men inte utan problem

Oavsett fakultet framhåller merparten av doktoranderna att handledningen fungerar väl med avseende på såväl avhandlingsämnet som på de teori- och metodfrågor som dyker upp i relation till avhandlingsarbetet. Generellt sett anser doktoranderna också att deras handledare ger dem konstruktiv kritik på deras forskningsarbete. Därtill kan noteras att 2012 års doktorandgrupp i allmänhet är mer nöjda med dessa aspekter av handledningen än vad 2007 års doktorandgrupp gav uttryck för.

Samtidigt som merparten av doktoranderna verkar vara tillfreds med flera viktiga aspekter av handledningen uppger drygt var femte doktorand att de haft problem med handledningen under sin tid i forskarutbildningen. Problemen beskrivs ofta i relation till huvudhandledaren och handlar som regel om svårigheter i kommunikationen och bristande stöd. Generellt sett uttrycker kvinnor problem med handledningen i högre grad än män.

Ett annat problem som flera doktorander framhåller är att de tycker sig få för lite handledning. Detta gäller i synnerhet doktoranderna som i huvudsak arbetar ensamma. Bland ensamarbetande doktorander framhåller fler än var fjärde (27%) att handledningen är alltför begränsad. Enligt Lunds universitets policy för forskarutbildningen ska handledningens omfattning regleras genom en miniminorm för handledningstid. Miniminormen ska ange hur många timmars handledning som en doktorand har rätt till och den ska fastställas och tillämpas på varje institution. Av 2007 års utvärdering av forskarutbildningen framkom att en miniminorm för handledningen knappast var etablerad vid Lunds universitet och 2012 års handledargrupp förmedlar en fortsatt frånvaro av en miniminorm. Fyra av tio handledare uppger att en miniminorm inte finns på den institution där de handleder och nästan hälften (45%) säger sig inte veta.

Kritik mot introduktionskurserna för handledare – men mer handledarutbildning kan ge större behållning

Rektor beslutade 2003 att alla handledare vid Lunds universitet skulle genomgå en introducerande kurs för handledare och sett över alla fakulteter tycks målet i hög grad vara uppfyllt. Åtta av tio handledare i svarsgruppen har gått en introducerande handledarutbildning som anordnas vid Lunds universitet. Därtill har hälften gått någon ytterligare handledarutbildning i Lund och fler än var tionde (16%) har tagit del av utbildning i doktorandhandledning vid annat lärosäte. Totalt sett har de allra flesta handledare (92%) gått någon utbildning som handlar

om doktorandhandledning. Samtidigt är de fakultetsvisa skillnaderna stora. Inom Medicinsk fakultet har i princip samtliga handledare tagit del av någon utbildning. Inom HT saknar en fjärdedel av handledarna formell handledarutbildning.

Många handledare uppger att de korta handledarutbildningarna vid Lunds universitet har gett begränsat stöd för deras handledarskap. Av de som enbart gått en kort handledarutbildning uppger nästan hälften att utbildningen i låg (17%) eller mycket låg grad (27%) fungerat som ett stöd. Handledare som tagit del av en introduktionskurs i kombination med andra handledarutbildningar ger uttryck för ett betydligt större utbyte. Medan bara var fjärde av de som endast tagit del av en introduktionskurs ger uttryck för en stor behållning gäller detsamma för fler än hälften av de som gått en introducerande kurs i kombination med annan handledarutbildning. Detta antyder att de korta och i huvudsak formellt inriktade kurserna i handledarskap i många fall inte är tillräckliga för att på ett mera substantiellt sätt fungera som ett stöd i handledarskapet. De kortare introduktionskurserna är för den sakens skull inte betydelselösa. Betydligt fler handledare (15%) som inte gått någon introduktionskurs uppger att de saknar kännedom om regler och föreskrifter kring forskarutbildningen än handledare som har tagit del av någon av universitetets introducerande kurser för forskarhandledare (6%).

Den individuella studieplanen är ifrågasatt av både handledare och doktorander

Både handledare och doktorander vid Lunds universitet pekar på att en individuell studieplan upprättas i de allra flesta fall. Det gäller dock inte alltid. Omkring var tionde handledare (11%) uppger att de inte använder sig av någon individuell studieplan i sin handledning och 7% av doktoranderna meddelar att de inte har någon studieplan. Att arbetet med studieplanen i någon mån kan vara eftersatt gäller inom samtliga fakulteter. Det gäller dock inom Medicinsk fakultet i högre grad än inom övriga fakulteter. De flesta inom såväl doktorand- som handledargrupp framhåller att studieplanen uppdateras varje år. Även här utskiljer sig Medicinsk fakultet. Inom medicin är den årliga uppdateringen eftersatt i högre grad än inom övriga fakulteter.

Samtidigt som studieplanen i hög grad används och uppdateras ställer både doktorander och handledare sig frågande till dess funktion och relevans. Nästan var tredje doktorand (29%) upplever studieplanens funktion som otydlig och ännu fler (41%) anser inte att studieplanen är ett adekvat styrinstrument för forskarutbildningen. Inom handledargruppen är ifrågasättandet inte lika påtagligt. Inte desto mindre uppger drygt var tionde handledare (13%) att studieplanens funktion är otydlig och fler än var femte (22%) menar att den i låg grad är ett adekvat styrinstrument för forskarutbildningen.

Samtliga examensmål tränas inte inom ramen för forskarutbildningen – och för några handledare och många doktorander är målen okända

Att döma av föreliggande studie erbjuder forskarutbildningen vid Lunds universitet goda möjligheter för doktoranderna att tillägna sig flera centrala kunskaper och färdigheter som uttrycks i examensordningen. Doktoranderna framhåller exempelvis att forskarutbildningen i hög grad innebär att de skaffar sig såväl bred som fördjupad kunskap inom ämnesområdet och att de lär sig att hantera vetenskapliga metoder. Därtill framhåller många att de inom ramen för forskarutbildningen i hög grad utvecklat sin förmåga att göra självständiga och kritiska bedömningar, vetenskapliga analyser och att identifiera såväl behov av ny kunskap som vetenskapliga frågeställningar. Även handledarna menar att forskarutbildningen fungerar väl i dessa avseenden. Inom några examensmålsområden råder emellertid större tvekan. Både doktorander och handledare ställer sig generellt sett skeptiska till om forskarutbildningen ger möjlighet att i linje med den tredje uppgiften presentera och diskutera forskningsresultat utanför universitetet. Det är inte heller någon självklarhet att doktoranderna utvecklar sin förmåga att undervisa inom ramen för sin forskarutbildning. Nästan var femte doktorand menar att de inte alls (5%) eller endast i låg grad (14%) getts möjlighet att utveckla sin förmåga att stödja och bidra till andras lärande. Allra mest tveksamma ställer doktoranderna sig till om forskarutbildningen ger möjligheter att tillägna sig kunskaper om forskningsetik. Nästan fyra av tio menar att forskarstudierna inte alls (17%) eller i låg grad (21%) ger möjlighet att utveckla förmågan att göra forskningsetiska bedömningar.

Även om examensmålen för forskarutbildningen ger uttryck för vad en person som examinerats från forskarutbildningen förväntas kunna är det inte någon självklarhet att de är välkända för samtliga inom handledar- och doktorandgruppen. Tre av fyra handledare upplever sig vara välinformerade i fråga om examensmålen medan uppemot var tionde (6%) uppger att de saknar närmare kännedom om vilka målen är. Medan knappt hälften (49%) av doktoranderna menar sig vara välinformerade uppger nästan var fjärde (23%) att de saknar vetenskap om vilka examensmålen är.

Kritiserad karriärvägledning och arbetslivsintroduktion – men forskarutbildningen har stor arbetslivsrelevans utifrån ett alumnperspektiv

Doktoranderna är som regel kritiska till hur forskarutbildningen länkar till det postdoktorala yrkeslivet. Var fjärde doktorand framhåller att de i samband med antagningen inte fick någon information alls om arbetsmarknaden efter examen och av de som säger sig ha fått någon arbetsmarknadsinformation beskriver sex av tio denna som dålig. Doktorandens sysselsättning efter examen är inte heller något som har en framträdande plats i handledningen. Av de doktorander som har klarat av minst 75% av forskarutbildningen uppger nästan sex av tio att de

inte alls (37%) eller endast i låg grad (20%) har diskuterat sin postdoktorala tillvaro med huvudhandledaren eller den biträdande handledaren. Alumnerna förmedlar en bild som överensstämmer med doktorandernas. Precis som inom doktorandgruppen uppger nästan sex av tio alumner att de inte alls (32%) eller endast i låg grad (26%) diskuterade sysselsättningen efter doktorsexamen med sina handledare. Dessutom pekar alumnerna på att karriärvägledning från annat håll än handledaren är ovanligt. Nästan tre av fyra alumner uppger att de inte alls (56%) eller endast i låg grad (18%) fick någon karriärvägledning inom ramen för sin forskartbildningsmiljö som helhet. De låga omdömena gäller oberoende av kön och spänner över samtliga fakulteter.

Vidare framhåller nästan fyra av tio doktorander (39%) att förberedelsen för arbete inom universitetet fungerar dåligt och ännu något fler (46%) tycker att introduktionen till arbetslivet utanför universitetet är dålig. Samtidigt som doktoranderna är kritiska är det viktigt att framhålla att alumnerna förmedlar en delvis annan bild av hur forskarutbildningen förbereder för arbetslivet efter doktorsexamen. När alumnerna reflekterar kring forskarutbildningens arbetslivsförberedelse i ljuset av sina postdoktorala yrkeserfarenheter framhåller nästan tre av fyra (74%) att forskarutbildningen i hög grad förberedde för att arbeta inom akademien efter disputationen. Dessutom framhåller nästan alla universitetsanställda att kunskaperna från forskarutbildningen i hög grad är relevanta för det arbete som de utför. Alumnerna är betydligt mer tveksamma till om forskarutbildningen gav dem redskap för att arbeta utanför universitetsmiljön. Över hälften av alumnerna anser att utbildningen inte alls (25%) eller i låg grad (26%) förberedde dem för arbetslivet utanför universitetet. Inte desto mindre framstår kunskaper från forskarutbildningen i hög grad tillämpbara även för de som är verksamma utanför akademien. Nästan tre av fyra alumner som är verksamma utanför universitetssektorn framhåller att de kunskaper som de förvärvade under forskarutbildningen är relevanta för det arbete som de utför idag. Forskarutbildningens relevans för arbete utanför universitetet framhålls av alumner från samtliga fakulteter.

Väletablerade alumner på arbetsmarknaden – förberedda för vissa arbetsuppgifter och oförberedda på andra

Drygt tre år efter doktorsexamen hade nästan samtliga alumner som medverkar i undersökningen ett arbete (97%) och endast ett fåtal var arbetssökande (1%). Den höga etableringsgraden på arbetsmarknaden gäller oberoende av fakultet. Samtidigt är erfarenhet av arbetslöshet ingen ovanlighet. Omkring tre av tio alumner hade vid något tillfälle varit arbetslös efter disputationen. Kvinnor (35%) har varit arbetslösa i högre utsträckning än män (25%) och sett till fakultet har naturvetarna haft svårare att etablera sig på arbetsmarknaden än doktorsalumnerna från övriga fakulteter. Sett över hela alumngruppen arbetar hälften av

alumnerna kvar inom universitetssektorn (49%) och i princip lika många har lämnat akademin (51%). De doktorsalumnerna som arbetar kvar inom universitetssektorn är i huvudsak verksamma som lektorer eller inom ramen för någon meriteringstjänst. Alumnerna som arbetar utanför universitetet är sysselsatta inom flera olika sektorer och yrken.

Doktorsalumnerna ombads att ta ställning till hur viktiga ett antal färdigheter är för att klara av det arbete som de utför. Därefter uppgav de också i vilken utsträckning som de inom ramen för forskarutbildningen kunde träna och utveckla dessa färdigheter. I många avseenden finns en god samstämmighet mellan kraven i alumnernas arbete och de färdigheter som de kunde utveckla inom ramen för sin forskarutbildning. Framförallt gäller detta självständig problemlösning, att kritiskt granska ny kunskap och att göra skriftliga presentationer. Samtliga av dessa färdigheter är helt centrala i det arbete som alumnerna utför och de har i hög grad tränat dessa inom ramen för sin forskarutbildning. Andra färdigheter som är viktiga i det postdoktorala yrkeslivet och som alumnerna i hög grad utvecklat inom forskarutbildningen är att identifiera behov av ny kunskap, göra muntliga presentationer och att kommunicera på engelska.

Alumnerna är betydligt mer skeptiska till sin kunskapsutveckling inom andra arbetsområden. För många är samarbete i team, projektledning och att förklara för icke-specialister viktiga aspekter av arbetet som inte utvecklades särskilt mycket inom ramen för forskarutbildningen. Dessutom beskriver flera alumner förmågan att hantera etiska problem som ett viktigt inslag i deras arbete samtidigt som de menar att forskarutbildningen inte behandlade etiska frågeställningar i särskilt hög grad.

I flera avseenden är mönstret likartat för de doktorsalumnerna som sökt sig utanför universitetssektorn och de som arbetar kvar inom akademin. Några väsentliga skillnader kan dock utläsas. Framförallt framhålls inte forskning som en lika central arbetsuppgift av de som arbetar utanför akademin. I stället är förmågan att genomföra utvärderingar och utredningar ett betydligt viktigare inslag i arbetet. De flesta som lämnat akademin är också nöjda med hur forskarutbildningen utvecklat dessa förmågor. För de allra flesta av de universitetsanställda alumnerna är undervisning ett viktigt inslag i arbetet. Många är emellertid kritiska till att de gavs begränsat utrymme åt att undervisa under sin tid som doktorander.

1. Inledning

Föreliggande rapport redovisar resultaten av 2011/2012 års utvärdering av forskarutbildningen vid Lunds universitet.¹ Utvärderingen har genomförts av avdelningen Utvärdering i form av tre enkätstudier. Enkäterna har besvarats av doktorander, doktorsalumner och forskarhandledare och mot denna bakgrund kan utvärderingen belysa forskarutbildningen utifrån tre perspektiv. Genom doktorandenkäten delar innevarande doktorander med sig av sina erfarenheter av forskarutbildningen. Doktorsalumnenkäten vänder sig till samtliga som disputerade vid Lunds universitet under 2008 och ger perspektiv på de disputerades etablering på arbetsmarknaden och hur de bedömer forskarutbildningen i ljuset av sina postdoktorala erfarenheter. Slutligen bidrar handledarenkäten med forskarhandledarnas perspektiv på forskarutbildningen. Hur upplever handledarna sina handledningsrelaterade arbetsuppgifter och hur bedömer de den forskarutbildning som doktoranderna tar del av?²

En tidigare utvärdering av forskarutbildningen genomfördes med samma upplägg under 2007.³ Enkäterna som låg till grund för 2007 års utvärdering av forskarutbildningen arbetades fram genom ett samarbete mellan utvärderingsavdelningen och Doktorandkåren samt fakulteternas representanter i Rådet för utbildning på forskarnivå. För att möjliggöra jämförelser har 2007 års enkätversioner utgjort viktiga utgångspunkter för konstruktionen av de enkäter som ligger till grund för föreliggande studie. Samtidigt har det varit viktigt att uppdatera enkäterna i relation till aktuella förhållanden och problembilder. Därför har enkäterna ånyo lämnats för påsyn till ledamöterna i Rådet för forskarutbildning.⁴ Dessutom har andra nyckelpersoner inom Lunds universitet erbjudits möjlighet att kommentera enkätversionerna. Mot denna bakgrund har 2007 års enkätversioner genomgått en viss revidering. Inom samtliga centrala frågeområden medges dock flera jämförelser mellan forskarutbildningen så som den gestaltade sig 2007 och så som doktorander, doktorsalumner och forskarhandledare beskriver den fem år senare.

¹ Utvärderingen har genomförts i enlighet med *Handlingsplanen för kvalitet i utbildningen 2011-2013*.

² Enkäterna återfinns i bilaga 3,4 och 5 sist i rapporten.

³ Medan föreliggande rapport inkluderar samtliga delstudier redovisades 2007 års utvärdering i tre separata rapporter: *Doktorandbarometern* (Nilsson Lindström, 2008), *Forskarhandledningen vid Lunds universitet* (Holmström, 2008) samt *Efter doktorsexamen – en alumnstudie* (Holmström & Nilsson Lindström 2009).³ Dessutom sammanfattades erfarenheterna av utvärderingen utifrån ett arbetslivsperspektiv i rapporten *Postgraduate Education and Professional Careers* (Holmström & Nilsson Lindström 2010).

⁴ Rådet för utbildning på forskarnivå ersattes av Forskarutbildningskommittén under 2012.

Forskarutbildningen vid Lunds universitet

Vid Lunds universitet bedrivs forskarutbildning vid lärosätets samtliga åtta fakulteter: Medicinska fakulteten, Juridiska fakulteten, Ekonomihögskolan (EHL), Samhällsvetenskapliga fakulteten, Naturvetenskapliga fakulteten, Lunds tekniska högskola (LTH), Humaniora och teologi samt Konstnärlig fakultet. Medicinsk fakultet är den största sett till antalet doktorander. Inom fakulteten var nästan 1100 doktorander aktiva under 2012. På fakulteterna med lägst antal forskarstuderande, juridik och konst, var 39 respektive 34 doktorander aktiva.

Mot bakgrund av det stora antalet fakultets- och ämnesområden är forskarutbildningen vid Lunds universitet både bred och mångfacetterad. Lunds universitet har i flera avseenden också den största forskarutbildningen av landets 20 lärosäten. Under hela 1990- och 00-talet har universitetet haft flest doktorander i landet. Som störst var antalet under 2001 då nästan 3100 doktorander var verksamma vid Lunds universitet och hösten 2012 uppgick antalet aktiva doktorander till drygt 2700. Antalet nybörjare på forskarutbildningen är också flest i Lund och uppgick under 2011 till 530 nyantagna doktorander. Mellan åren 2001 och 2008 utfärdades fler doktorsexamina vid Lunds universitet än vid något annat lärosäte i Sverige. Som störst var antalet under 2007 då 501 doktorsexamina utfärdades. Sedan 2009 examineras flest doktorander vid Karolinska institutet i Stockholm.⁵

I *Lunds universitets policy för utbildning på forskarnivå* anges viktiga riktlinjer för arbetet med forskarutbildningen.⁶ Dessutom betonas forskarutbildningens stora betydelse för universitetets verksamhet. Dels beskrivs doktorandernas arbete som en väsentlig del av den forskning som bedrivs. Dels framhålls att en forskarutbildning med hög kvalitet är väsentligt för att skapa en stabil bas för rekrytering av framtida lärare och forskare. Samtidigt betonas att forskarutbildningen inte bara ska förbereda för ett yrkesliv inom akademien. Därtill ska forskarutbildningen utbilda forskningskompetent personal för andra samhällssektorer och på så vis även förbereda doktoranderna för att genomföra kvalificerade arbetsuppgifter utanför universitets- och högskolesektorn. Ambitionen svarar upp mot ett centralt utbildningspolitiskt mål. Sedan flera decennier tillbaka och i allt högre grad har forskarutbildningen i Sverige såväl som i övriga Europa kommit att betraktas som en strategisk komponent i samhällsutvecklingen och har därför i uppdrag att också förbereda för ett yrkesliv utanför akademien.⁷ Detta har fått som följd att lärosätena examinerar betydligt fler forskare än vad som be-

⁵ *Universitet och högskolor. Doktorander och examina på forskarnivå 2010*. Högskoleverket och Statistiska Centralbyrån, UF 21 SM 1101.

⁶ *Policy för utbildningen på forskarnivå vid Lunds universitet*, Dnr IA 29/5039 2005

⁷ Se t.ex. Högskoleverket 2008; Proposition 2004/05:80; Proposition 2000/01:3.

hövs för universitetssektorns självförsörjning och att en allt högre andel forskar-examinerade är yrkesverksamma utanför universitets- och högskolesektorn.⁸

Andra centrala visioner i *Lunds universitets policy för utbildning på forskarnivå* berör de forsknings- och arbetsmiljöer i vilka forskarutbildningen bedrivs. I policyn framhålls att miljöerna ska röra sig över ämnes- och fakultetsgränser, att de ska vara knutna till nationella och internationella nätverk och att doktorander-na kontinuerligt ska delta i seminarieverksamhet. Därtill betonas att doktorander ska vara verksamma i en arbetsmiljö som är harmonisk, kreativ och hälsosam.

Utöver mål som direkt anknyter till forsknings- och arbetsmiljö är ett flertal ytterligare mål specificerade. Häribland betonas att antagningsprocessen ska präglas av öppenhet och tydlighet och att forskarutbildningen ska inledas med en god introduktion till såväl institutionens och fakultetens forskning och personal som till relevanta regelverk. Gällande studiefinansieringen framhålls att doktorandanställning ska premieras framför utbildningsbidrag.⁹ Vidare ska institutionstjänstgöringen ge doktoranden möjlighet att skaffa sig undervisningserfarenheter och doktorander ska inom ramen för sin forskarutbildning beredas möjlighet att delta i högskolepedagogiska kurser. Avseende handledning framhålls att alla doktorander vid sidan av sin huvudhandledare ska ha tillgång till minst en biträdande handledare, att alla handledare ska ha genomgått introducerande handledarutbildning och att fakulteterna ska tillhandahålla kontinuerlig kompetensutveckling för forskarhandledare. Dessutom ska Lunds universitet aktivt verka för att den individuella studieplanen fungerar som ett effektivt och dynamiskt instrument i handledningen.

Kurserna på forskarutbildningsnivå lyfts också fram som centrala inslag i forskarutbildningen. Dessa ska gynna doktoranden i sin utveckling och vara utformade i riktning mot de kunskaper och färdigheter som anges i examensordningen. Vidare poängteras betydelsen av att forskarutbildningen förbereder för arbetslivet efter doktorsexamen. Handledare och institution ska ta initiativ till en diskussion om doktorandens postdoktorala karriär och fakulteterna ska ge en realistisk bild av möjligheterna till en fortsatt akademisk yrkesbana och stimulera till kontakter med avnämare inom olika arbetsmarknadssektorer.

Huruvida policyn för forskarutbildningen har realiserats har ifrågasatts från flera olika håll. I enlighet med handlingsplanen för kvalitetsarbete på forskarnivå gjordes under 2009 en uppföljning av 2007 års utvärdering av forskarutbildningen. I rapporten dras slutsatsen att policyn för utbildningen på forskarnivå till sto-

⁸ Jfr Proposition 2000/01:3; Proposition 2004/05:80; HSV 2008.

⁹ Enligt rektorsbeslut vid Lunds universitet avskaffades utbildningsbidrag som finansieringsform 1 jan 2013.

ra delar inte implementerats.¹⁰ I den sammanfattande bedömningen framhålls att introduktionen till utbildningen är otillräcklig och att informationen om kursutbud ofta är bristfällig. Vidare påtalas ett behov av att utveckla det befintliga kursutbudet för att bredda utbildningens innehåll och kompetensprofil. Därtill beskrivs såväl arbetsmarknadsinformation som introduktion till arbetslivet efter utbildningen som bristfällig. Gällande den individuella studieplanen betonas att en del doktorander inte har någon studieplan och att studieplanen i flera fall inte uppdateras eller följs upp.

Vidare genomförde internrevisionen en granskning av forskarutbildningen under 2011 och i rapporten riktas skarp kritik mot delar av forskarutbildningen. Kritiken gällde framförallt rekryteringsprocessen och brister avseende styrning, samordning och uppföljning. Omfattande kritik riktades också mot hanteringen av de individuella studieplanerna. I några av de fall som internrevisionen granskade saknades individuella studieplaner och i många fall genomfördes inte uppdateringar i enlighet med gällande regelverk. Många studieplaner uppgavs därtill vara bristfälliga sett till sitt innehåll.¹¹ Även inom det universitetsgemensamma kvalitetsutvecklingsprojektet Education Quality 2011 (EQ11) påtalades brister inom forskarutbildningen.¹² Inom ramen för projektet avrapporterade de externa rådgivarna kritik från doktorander inom flera fakulteter. Kritiken handlade bland annat om resursproblem och om interaktionen mellan handledare och doktorand. Dessutom efterlystes en tydligare handledarroll vid upprättandet av den individuella studieplanen. Mot denna bakgrund rekommenderades Lunds universitet att närmare undersöka kvaliteten i forskarutbildningen och att implementera en systematisk och fakultetsspecifik kvalitetssäkring av utbildningen.

Studiens problemområde och syfte

Mot denna bakgrund framstår forskarutbildningen vid Lunds universitet som ett utvecklingsområde och föreliggande studie syftar till att närmare belysa utbildningen i termer av dess brister och förtjänster. Detta sker genom att studien närmar sig forskarutbildningen utifrån tre olika perspektiv. Genom en enkät som besvarats av doktorander delar innevarande doktorander med sig av sina erfarenheter av forskarutbildningen, genom en enkät som riktat sig till de som disputerade vid Lunds universitet under 2008 relaterar doktorsalumner forskarutbild-

¹⁰ *Rapport till rektor med anledning av resultaten av doktorandbarometern, handledarbarometern och alumnundersökningen som presenterades 2008 och med anledning av handlingsplanen för kvalitetsarbete i utbildning på forskarnivå 2009-2010.* Lunds universitet, Rådet för forskarutbildning.

¹¹ *Granskning av forskarutbildningen* Rapport 2011-12-19, Dnr IR 2011/23, Lunds universitet Internrevisionen, Gunilla Norberg och Jonas Ahrberg.

¹² Sachs, J. (2011). *Report of the Review Committee. Review of EQ11*; Lindberg-Sand, Å. & Sonesson, A. (2011): *How the learning outcomes of the doctoral degree are conceived of and assessed in some research disciplines at Lund University – a report to the EQ11.*

ningen till sina postdoktorala erfarenheter och genom en handledarenkät belyses forskarutbildningen utifrån ett handledarperspektiv.

Genom att fokusera på forskarutbildningen utifrån doktoranders, doktorsalumners och handledares perspektiv skapas förutsättningar för att teckna en mångfacetterad bild av forskarutbildningen. Utifrån doktorandenkäten belyses frågor kring antagning och introduktion, forskarutbildningsmiljön, kursverksamheten på forskarutbildningsnivå och den individuella studieplanen. Hur tydlig är antagningsprocessen och ger den första tiden som doktorand en god introduktion till forskarutbildningen? Vad är kännetecknande för den forskarutbildningsmiljö som doktoranderna är verksamma i? Hur tycker doktoranderna att kurserna på forskarutbildningsnivå fungerar? Upplever doktoranderna att den individuella studieplanen är ett tydligt och adekvat redskap i forskarutbildningsprocessen? Dessutom besvarar doktoranderna flera frågor om handledningen. Hur tycker doktoranderna att handledningen fungerar? Framförs någon kritik och vad handlar i så fall denna om?

Utifrån doktorsalumnernas medverkan tecknas en bild av de forskarexamineras etablering på arbetsmarknaden. Inom vilka sektorer och yrken arbetar doktorsalumnerna? Hur stor är andelen som arbetar kvar inom akademien och hur många har sökt sig utanför universitets- och högskolesektorn? Dessutom bedömer doktorsalumnerna sin forskarutbildning i ljuset av sina postdoktorala erfarenheter. Hur väl anser de att forskarutbildningen förberett dem inför arbetslivet efter doktorsexamen? Vilka aspekter av utbildningen framstår som viktiga utvecklingsområden utifrån ett alumnperspektiv?

Utifrån handledarenkäten kompletteras doktoranders och doktorsalumners perspektiv med ett handledarperspektiv. Vilka är handledarnas erfarenheter av den forskarutbildningsmiljö som de handleder i? Vari består de största utmaningarna i handledarskapet? Handledarna uttalar sig också i flera frågor som berör den individuella studieplanen. Vilka erfarenheter har handledarna av att arbeta med studieplanen? Anser de att studieplanen är ett fungerande styrinstrument för den enskilde doktorandens forskarstudier? Dessutom förhåller handledarna sig till pedagogiskt utvecklingsarbete i relation till såväl forskarutbildningen i stort som till sitt handledarskap. Hur beskriver handledarna sitt fortbildningsbehov? Har samtliga handledare tagit del av någon av Lunds universitets pedagogiska kurser för handledare på forskarnivå? Anser de att kurserna har utvecklat dem i deras handledarskap?

Studiens upplägg medger också flera jämförelser mellan handledarnas och doktorandernas perspektiv på forskarutbildningen. Detta gäller inte minst frågor som berör den individuella studieplanen och forskarutbildningsmiljön. Gör doktorander och handledare samma bedömningar av arbetet med den individuella

studieplanen? Är de samstämmiga i sina omdömen av den forskarutbildningsmiljö som de är verksamma inom? Mot bakgrund av att flera enkätfrågor som ligger till grund för föreliggande utvärdering är identiska med de frågor som ställdes i 2007 års utvärdering av forskarutbildningen medges också flera jämförelser över tid. Gör 2007 och 2012 års doktorander, doktorsalumner och forskarhandledare likvärdiga bedömningar av forskarutbildningen? Kan vi med hänsyn till bedömningarna spåra några förändringar i hur forskarutbildningen fungerar 2012 i jämförelse med hur den fungerade fem år tidigare?

Utvärderingens tre delstudier

I det följande presenteras utvärderingens tre delstudier. I presentationen ges en beskrivning av urvalsförfarandet för respektive delstudie. Därtill redovisas svarsfrekvenser och delstudiernas representativitet analyseras i de avseenden som tillgänglig data medger. Inledningsvis presenteras doktorandstudien varpå en presentation av forskarhandledarstudien och doktorsalumnstudien följer.

Doktorandstudien

I urvalet till doktorandstudien ingår samtliga doktorander som var registrerade som aktiva under höstterminen 2011 och som hade en sammanlagd aktivitet motsvarande minst en termins heltidsstudier sedan de antogs till forskarutbildningen. Urvalskriterierna ger en stor urvalsgrupp vilken tydligt speglar den totala doktorandgruppen vid Lunds universitet. Detta innebär framförallt att urvalsgruppen är större inom de fakulteter som inrymmer ett stort antal doktorander och betydligt mindre inom de fakulteter där doktoranderna är färre. Mot denna bakgrund har urvalsgruppen utökats för de fakulteter där antalet doktorander är minst. Detta gäller för Konstnärlig och Juridisk fakultet där samtliga aktiva forskarstuderande inkluderats i urvalet.

Efter att doktorander med inaktuella adressuppgifter tagits bort utgörs det slutliga urvalet till doktorandstudien av 1759 doktorander. Dessa fick en enkät skickade till sig per post i mars månad 2012. Enkäten besvarades av totalt 820 doktorander vilket ger en svarsfrekvens motsvarande 47%. Svarsfrekvensen skiljer sig mellan fakulteterna i enlighet med tabell 1:1 nedan. Som framgår av tabellen är svarsgrupperna inom Konstnärlig och Juridisk fakultet mycket små. Det utökade urvalet till trots innebär detta att det empiriska underlaget begränsar möjligheterna att genomföra fakultetsvisa redovisningar för doktorander inom Konstnärlig och Juridisk fakultet.

Tabell 1:1. Urval, antal svarande och svarsfrekvens för doktorandstudien.

Fakultet	Urval	Svarande	Svarsfrekvens
EHL	109	59	54%
HT ¹³	211	93	44%
JUR	24	11	46%
KONSTN	14	10	71%
MED	510	248	49%
NAT	253	120	47%
SAM	172	73	42%
LTH	466	200	43%
Okänd		6	
Totalt	1759	820	47%

I urvalsprocessen kunde över 300 internationella doktorander utskiljas med hjälp av LADOK. Aktuella adresser fanns tillgängliga till 274 av de internationella doktoranderna. Dessa ingår i urvalsgruppen ovan och samtliga erhöll en engelsk version av doktorandenkäten.¹⁴ Av de som deltog i undersökningen uppgav 161 att de rest till Sverige från ett annat land för att bedriva forskarstudier. Detta motsvarar 20% av de svarande och kan jämföras med att de som erhöll en engelsk enkätversion utgjorde omkring 16% av urvalsgruppen.¹⁵ Därmed bedöms representativiteten avseende internationella studenter vara god.

Svarsgruppen bedöms också vara representativ för urvalsgruppen med avseende på fakultet.¹⁶ Andelen svarande från en given fakultet skiljer sig inte i något fall mer än en procentenhet i förhållande till hur doktoranderna i urvalsgruppen är fördelade mellan fakulteter. Sett till ålder har doktorander i åldersintervallet 26-30 år svarat i något högre grad än doktorander i andra åldersintervaller och utgör på så vis 44% av de svarande samtidigt som de utgör 40% av urvalsgruppen. Vidare har kvinnor svarat i något högre grad än män och uppgår till 49% i urvalsgruppen medan de utgör 51% av svarsgruppen.

Forskarhandledarstudien

De handledare som ombetts att medverka i handledarstudien är verksamma som handledare till de doktorander som ingår i urvalet till doktorandstudien. Samtli-

¹³ Av de 93 svarande från HT doktorerar 66 inom humaniora och 27 inom teologi.

¹⁴ Internationella doktorander vars adress inte visade sig vara aktuella är borträknade från denna siffra.

¹⁵ Observera dock att några av de respondenter som erhöll en svensk enkätversion uppgav att de rest till Sverige från ett annat land för att bedriva forskarstudier. Dessa är inräknade bland de 161 internationella doktorander som ingår i undersökningen.

¹⁶ Andelen svarande från en given fakultet skiljer sig inte i något fall mer än en procentenhet i förhållande till hur doktoranderna i urvalsgruppen är fördelade mellan fakulteter. Andelen kvinnor uppgår till 49% i urvalsgruppen och 51% i svarsgruppen.

ga av de handledare – både huvud- och biträdande handledare – som därmed aktualiseras ingår i urvalet. Att handledarna som ingår i handledarstudien är handledare till de doktorander som ingår i doktorandstudien syftar till att öka jämförbarheten mellan doktorandernas och handledarnas perspektiv på forskarutbildningen. Några undantag har dock gjorts från denna allmänna urvalsprincip. Detta gäller för handledarna inom Konstnärlig och Juridisk fakultet. Mot bakgrund av att dessa fakulteter har färre antal handledare utökades urvalet till att gälla samtliga handledare som handlett någon doktorand mellan åren 2010 och 2012.

Efter att handledare till vilka vi saknade aktuella adressuppgifter tagits bort utgörs den slutliga urvalsgruppen för handledarstudien av 1642 handledare.¹⁷ Den stora merparten av dessa är anställda vid Lunds universitet. Utöver sitt handledaruppdrag är några emellertid verksamma vid annat lärosäte eller inom region eller privat sektor. Enkäten skickades via universitetets internpost i februari 2012 och den besvarades av 843 handledare. Detta ger en svarsfrekvens motsvarande 51%. Urval och svarsfrekvens per fakultet framgår av tabell 1:2 nedan.

Tabell 1:2. Urval, antal svarande och svarsfrekvens för handledarstudien.

Fakultet	Urval	Svarande	Svarsfrekvens
EHL	85	40	47%
HT ¹⁸	179	74	41%
JUR	37	22	59%
KONSTN	9	2	22%
MED	550	296	54%
NAT	267	142	53%
SAM	120	68	57%
LTH	395	183	46%
Okänd		16	
Totalt	1642	843	51%

Som framgår av tabellen ingick endast nio handledare från konstnärlig fakultet i det slutliga urvalet. Att enkäten dessutom besvarades av ett fåtal innebär att svarsgruppen är så liten att inga särredovisningar för Konstnärlig fakultet kan göras. Därutöver besvarades enkäten i något lägre grad av handledarna inom HT än inom övriga fakulteter. Representativiteten avseende fakultet bedöms ändå vara god. Medan handledarna inom HT uppgår till 11% i urvalsgruppen utgör de 10% av svarsgruppen.

¹⁷ Några hörde också av sig för att meddela att de inte längre var verksamma som forskarhandledare vid Lunds universitet och även dessa togs bort från den ursprungliga urvalsgruppen.

¹⁸ Av de 74 svarande från HT handleder 58 inom humaniora och 16 inom teologi.

Doktorsalumnstudien

Doktorsalumnundersökningen är en totalundersökning i den meningen att den inkluderar samtliga som disputerade vid Lunds universitet under 2008.¹⁹ Detta handlar om totalt 425 personer. Vid två fakulteter var emellertid antalet examinerade så pass få att urvalet utökades. Detta gäller för Juridisk fakultet och Ekonomihögskolan där 2 respektive 15 personer tog doktorsexamen under 2008. För att försöka möjliggöra särredovisning av dessa två fakulteter utökades urvalsgruppen för Ekonomihögskolan till att också inkludera 2007 års doktorsexaminerade och för juridisk fakultet till att inkludera samtliga som tog doktorsexamen mellan åren 2005-2009. På detta vis utökades den ursprungliga populationen med 40 personer – varav 16 jurister och 24 ekonomer – till sammanlagt 465 doktorsalumni. Aktuella adresser saknades till 64 personer vilket ger en slutlig urvalsgrupp på totalt 401 doktorsalumni. Av dessa har 19 bedrivit forskarutbildning vid Lunds universitet som internationella forskarstudenter och de har därför erhållit en engelsk version av doktorsalumnenkäten.²⁰ Konstnärlig fakultet ingår inte i doktorsalumnstudien. Fakulteten har haft möjlighet att examinera forskarstuderande sedan 2007 och sedan dess har för få doktorerat för att det skulle finnas möjligheter att inkludera dem i den fakultetsvisa statistiska bearbetningen.

Enkäten skickades per post i december 2011 och den besvarades av 240 av de 401 tillfrågade doktorsalumnerna. Detta ger en svarsfrekvens motsvarande 60%. Mest svarsbenägna var doktorsalumnerna från Juridisk fakultet, Naturvetenskaplig fakultet och LTH (tabell 1:3). Av de 19 alumner som bedrev sina forskarstudier som internationella doktorander och som vi hade aktuella adressuppgifter till besvarades enkäten av nio.

Kvinnor har svarat i högre grad än män och är således något överrepresenterade i doktorsalumnstudien. Medan andelen kvinnor i urvalsgruppen uppgår till 48% utgör kvinnorna 54% av svarsgruppen. Gällande såväl fakultet som ålder bedöms representativiteten vara god. Andelen svarande från en given fakultet skiljer sig inte i något fall mer än två procentenheter i förhållande till hur doktoranderna i urvalsgruppen är fördelade mellan fakulteter. Sett till ålder uppgår medelåldern i både svarsgrupp och urvalsgrupp till 39 år.

¹⁹ Urvalsprincipen för doktorsalumnstudien är densamma som tillämpades vid 2007 års utvärdering av forskarutbildningen. Då inkluderades samtliga som disputerade tre kalenderår efter det att undersökningen genomfördes, vilket innebar att det var 2003 års doktorsalumni som medverkade.

²⁰ De utländska doktorsalumnerna är betydligt fler till antalet. Dock saknas aktuella adresser i många fall.

Tabell 1:3. Urval, antal svarande och svarsfrekvens för doktorsalumnstudien.

Fakultet	Urval	Svarande	Svarsfrekvens
EHL	36	18	50%
HT ²¹	42	21	50%
JUR	14	10	71%
MED	118	66	56%
NAT	61	42	69%
SAM	37	21	57%
LTH	93	61	66%
Okänd		1	
Totalt	401	240	60%

Disposition och redovisningsnivåer

I det följande redovisas studiens resultat. Först presenteras svarsgrupperna för de tre delstudierna utifrån en rad olika bakgrundsfaktorer. Presentationen ger en bild av vem som medverkar i studien samtidigt som den ger en inblick i vad som är kännetecknande för såväl doktorander som handledare vid Lunds universitet. I kapitel 3 fokuseras *antagning och introduktion till forskarutbildningen*. Här redogörs för doktorandernas perspektiv på antagningsprocessen till forskarutbildningen, huruvida de medverkat i någon introduktionskurs och vilken betydelse som de i så fall anser att detta har haft. Dessutom ger både doktoranders och handledares svar en inblick i hur vanligt det är att forskarstudier påbörjas innan formell antagning. I kapitel 4 fokuseras *institutions- och forskarutbildningsmiljö* utifrån faktorer som seminarieverksamhet, forskarutbildningskurser samt doktorandernas tillgång till nationella och internationella nätverk.

Efter redogörelserna för institutions- och forskarutbildningsmiljöer blir *doktorandernas arbetssituation* belyst med utgångspunkt i flera olika perspektiv. Dels beskriver doktoranderna sin syn på institutionstjänstgöring i termer av omfattning och arbetsbelastning och de reflekterar kring sin tillgång till en rad centrala resurser i forskarutbildningsmiljön. Dels fokuseras arbetsmiljön utifrån faktorer som stress, läkarkontakter och sjukskrivning. I det följande kapitlet blir *forskarhandledningen* belyst utifrån flera olika aspekter. Både handledare och doktorander ger sina perspektiv på handledningens omfattning och doktorander reflekterar kring hur handledningen fungerar utifrån faktorer som forskningsämne, teori och metod. I kapitel 7 delar både doktorander och handledare med sig av sina erfarenheter av arbetet med *den individuella studieplanen*. Upprättas en individuell studieplan för samtliga doktorander? Tycker doktoranderna att studie-

²¹ Alumnggruppen från HT består av 19 humanister och två teologer. När resultaten för HT redovisas är dessa således i synnerhet baserade på bedömningar från alumner inom humaniora.

planen är ett stöd i avhandlingsarbetet? Gör doktorander samma bedömning av arbetet med studieplanen som handledarna?

I kapitel 8 fokuseras *examensmål, arbetslivsintroduktion och doktorandernas framtidsperspektiv*. Först ges en inblick i hur välkända examensmålen för forskarutbildningen är för handledare och doktorander vid Lunds universitet. Därefter reflekterar såväl doktorander som handledare kring hur väl forskarutbildningen ger doktoranderna möjlighet att tillägna sig de kunskaper och färdigheter som uttrycks i examensmålen. Dessutom uttalar sig både doktorander och alumner om forskarutbildningen som arbetslivsintroduktion och innevarande doktorander delar med sig av sina framtidsplaner. I vilken utsträckning förbereder forskarutbildningen för den postdoktorala karriären? Vill doktoranderna arbeta kvar vid universitetet efter examen? Hur många planerar för ett arbete utanför akademien? Det avslutande kapitlet fokuserar *forskarutbildade på arbetsmarknaden*. Utifrån doktorsalumnernas svar ger kapitlet perspektiv på såväl alumnernas sysselsättning några år efter forskarexamen som hur de bedömer forskarutbildningen i ljuset av sina postdoktorala arbetslivserfarenheter. Därutöver har Lunds universitets Doktorandkår getts möjlighet att kommentera resultaten och kårens kommentarer återfinns i bilaga 1.

Resultaten för såväl doktorand- och doktorsalumn- som handledarstudie redovisas både för svarsgrupperna totalt sett och per fakultet. Det empiriska underlaget medger dock inte särredovisningar av samtliga fakulteter. Detta gäller för Juridisk och Konstnärlig fakultet vilka är de minsta fakulteterna sett till antalet doktorander. Trots att urvalsgrupperna utökats är svarsgrupperna som regel så pass små att inga särredovisningar kan göras. Samtidigt ingår svaren från respondenterna inom dessa fakulteter alltid när bedömningar för totalgruppen av doktorander eller handledare redovisas. Detsamma gäller för de doktorsalumni från Juridisk fakultet som besvarat alumnenkäten. Som tidigare framkommit ingår Konstnärlig fakultet inte i alumnstudien.

I samtliga delstudier har det statistiska materialet bearbetats utifrån fakultet och kön. Dessutom har jämförelser mellan 2007 och 2012 års svarsgrupper gjorts i samtliga fall där detta har varit möjligt. Därutöver har en mängd andra bearbetningar gjorts för varje delstudie. I doktorandstudien har materialet framförallt bearbetats utifrån om doktoranden arbetar ensam eller inom ramen för en forskargrupp och huruvida man är uppvuxen i en familj med akademiska studietraditioner. Därtill har svaren från internationella doktorander jämförts med svaren från de svenska doktoranderna. I doktorsalumnstudien har det empiriska materialet primärt analyserats utifrån om respondenterna är verksamma inom universitetet eller om de lämnat akademien för arbete inom en annan sektor och i handledarstudien har svaren bland annat bearbetats utifrån respondenternas erfarenhet av att handleda på forskarnivå. För samtliga bearbetningar gäller att de redovisas i diagram eller löpande text om de visar på statistiska skillnader.

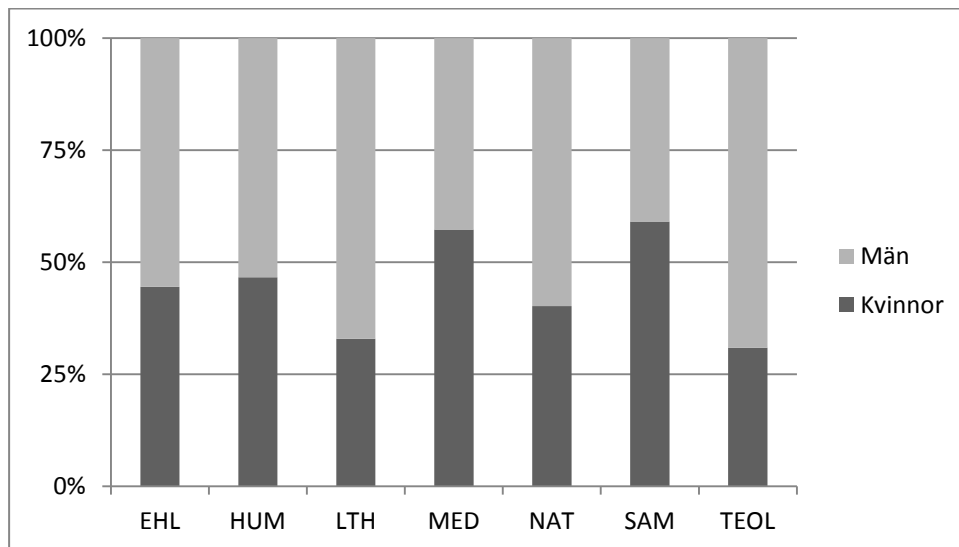
2. Doktorander, doktorsalumner och handledare vid Lunds universitet

Vad kännetecknar Lunds universitets doktorandgrupp och doktorsalumner? Hur kan handledarkollegiet beskrivas? I det följande presenteras studiens svarsgrupper med utgångspunkt i hur de besvarat enkäternas bakgrundsfrågor. Presentationen ger en inblick i vem som medverkar i undersökningen och den bidrar med en ökad förståelse för vem som är doktorander och handledare vid Lunds universitet. Först redovisas doktorander tillsammans med doktorsalumner. Redovisningen tar upp aspekter som aktivitetsgrad, finansieringsform, andel internationella doktorander på forskarutbildningen och på vilket språk som avhandlingarna skrivs. Därtill redovisas såväl brutto- som nettostudietiden för de som doktorerat vid Lunds universitet. Därefter fokuseras handledarna utifrån faktorer som akademisk titel och handledarerfarenhet. Dessutom ger handledarna sina perspektiv på de handledarutbildningar som arrangeras vid Lunds universitet.

Doktorander och doktorsalumner

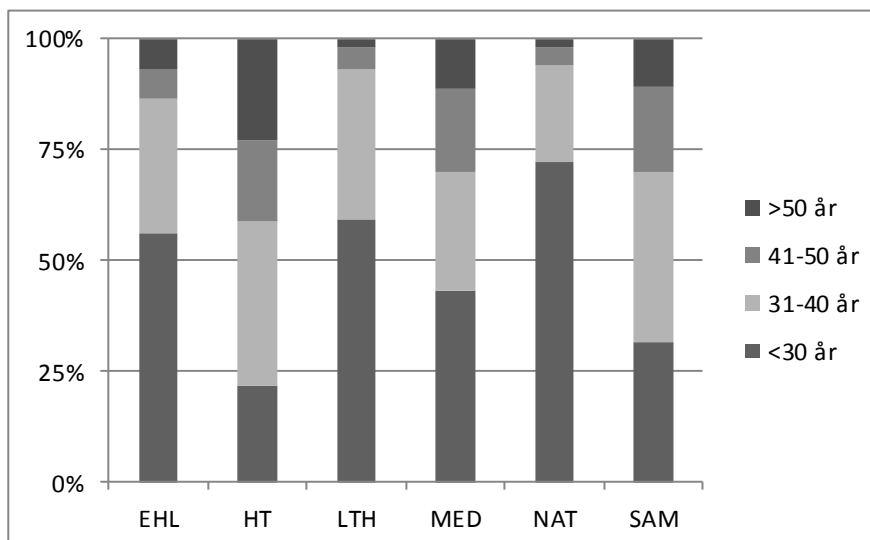
Doktoranderna i undersökningen är i princip i lika hög grad kvinnor (51%) som män (49%). Även inom gruppen av doktorsalumner är fördelningen mellan kvinnor (54%) och män (46%) ganska jämn. Inom några fakulteter är könssammansättningen mindre jämn. Detta gäller framförallt inom Medicinsk fakultet där två av tre doktorander är kvinnor och inom LTH där två av tre doktorander är män. I sammanhanget bör emellertid noteras att könsskillnaden inom Medicinsk fakultet förstärks av att kvinnor medverkat i doktorandstudien i högre grad än män. Andelen kvinnor som var doktorander vid Medicinsk fakultet under 2012 uppgick enligt registerutdrag från LADOK till 57% (diagram 2:1). Detta är ungefär en lika stor andel som inom samhällsvetenskap.

Diagram 2:1. Andel kvinnor och män i doktorandgruppen vid Lunds universitet under 2012. Efter registerutdrag från LADOK, fördelat per fakultet.²²

Omkring hälften (48%) av doktoranderna i undersökningen är 30 år eller yngre och nästan var tionde är 50 år eller äldre. Yngst doktorander tycks framförallt finnas inom naturvetenskap medan doktoranderna inom HT och samhällsvetenskap är något äldre (diagram 2:2).

Diagram 2:2. Ålder på doktoranderna i undersökningen. Fördelat utifrån fakultet.

Majoriteten av såväl doktoranderna (64%) som doktorsalumnerna (62%) är uppvuxna i ett hem med akademisk utbildningstradition. Flera av dessa har någon förälder som tagit forskarexamen. Sett till doktorandgruppen har drygt var tion-

²² När uppgifterna är hämtade från LADOK redovisas humaniora och teologi åtskilda från varandra. I övrigt samredovisas humaniora och teologi som HT.

de doktorand någon förälder som doktorerat. Inom den samhällsvetenskapliga doktorandgruppen, där andelen föräldrar med doktorsexamen är störst, har nästan var femte doktorand någon förälder som doktorerat.

Bortsett från de internationella doktoranderna har omkring 15% i svarsgruppen någon förälder som inte är född i Sverige. Färre (9%) har annat modersmål än svenska. Att kombinera doktorandstudierna med att vara förälder är inte någon ovanlighet. Fler än var tredje i doktorandgruppen har hemmavarande barn under 18 år.

Aktivitetsgrad, erfarenhet av doktorandstudier och studieuppehåll

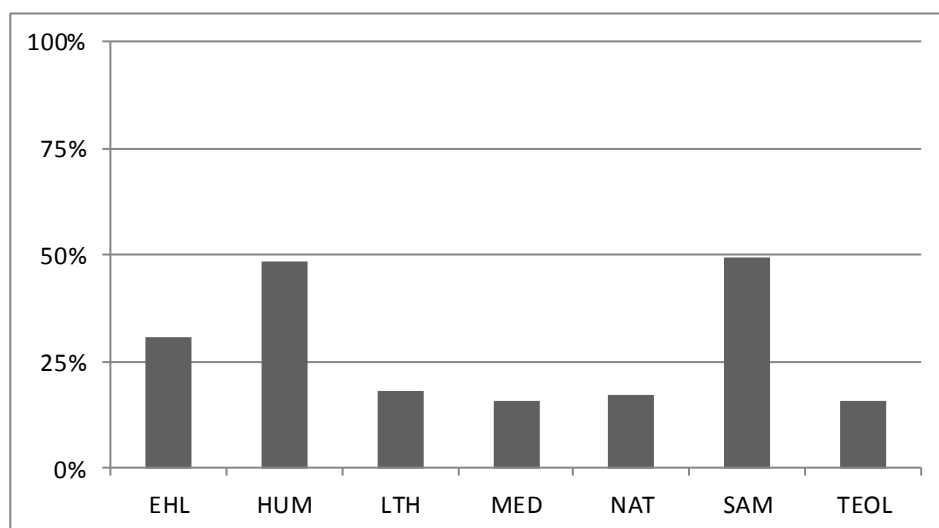
Nästan två av tre (63%) av doktoranderna i undersökningen var höstterminen 2011 registrerade för heltidsstudier på forskarutbildningen. De övriga hade till största del en aktivitetsgrad på minst 50% medan var tionde doktorand hade registrerat sig för 25% eller mindre. Inom Ekonomihögskolan, Naturvetenskaplig fakultet och LTH uppgår minst sju av tio en aktivitetsgrad på 100%. Att vara heltidsregistrerad är betydligt mindre vanligt inom Medicinsk fakultet och HT där omkring hälften av doktoranderna hade en aktivitetsgrad på 100%. Inom medicin återfinns flest doktorander med lägre aktivitetsgrad än 50%. Detta gäller för drygt var fjärde doktorand (28%).

I princip samtliga doktorander som medverkar i undersökningen har studerat på forskarutbildningen under minst en termin och många har omfattande erfarenheter av doktorandstudier vid Lunds universitet. Sex av tio har hunnit halvvägs eller längre i sina forskarstudier medan färre än var femte uppskattar att de hittills klarat av mindre än 25% av sina studier på forskarutbildningen. Den stora merparten (62%) påbörjade sina forskarstudier mellan åren 2008-2010. Ganska få (3%) påbörjade studierna innan millenniumskiftet medan andra inledde studierna så sent som 2011 (15%). Omkring var femte doktorand har vid något tillfälle sedan de startade sina forskarstudier gjort studieuppehåll. Vanligaste skälet är föräldraledighet.

Doktorander som är inskrivna på forskarutbildningen men som inte är aktiva

Av registerutdrag från LADOK kan utläsas att en hel del doktorander som är inskrivna på forskarutbildningen inte är aktiva. Detta hänger dels samman med studieuppehållen. Dels kan det handla om att doktorander hoppat av forskarutbildningen utan att meddela detta. Inom samhällsvetenskap och humaniora är andelen icke aktiva doktorander flest och uppgår till nästan hälften av alla som var inskrivna på forskarutbildningen under hösten 2012. Inom Ekonomihögskolan gäller samma sak för knappt var tredje.

Diagram 2:3. Andel icke aktiva doktorander per fakultet hösten 2012.
Efter registerutdrag från LADOK, fördelat per fakultet.

Finansiering

För att öka genomströmningen i forskarutbildningen fastställdes i forskarutbildningsreformen från 1998 att lärosätena enbart får anta doktorander med garanterad försörjning.²³ Försörjningsansvaret framhålls också i Lunds universitets policy för utbildningen på forskarnivå. Av policyn framkommer tydligt att fakulteterna har en skyldighet att trygga doktorandens försörjning under hela den avsedda studietiden. Därtill framhålls att detta både kan ske genom anställning som doktorand och studiebidrag. Dock poängteras tydligt att prioriteten ska vara att inrätta doktorandanställningar. Sett till doktoranderna i svarsgruppen har majoriteten (65%) en doktorandanställning och betydligt färre (7%) har utbildningsbidrag.²⁴ Jämfört med situationen för 2007 års doktorander kan noteras att andelen med såväl doktorandanställning som utbildningsbidrag ökat något.²⁵ Bland 2007 års doktorander hade 60% doktorandanställning medan 5% hade utbildningsbidrag.

Doktorander som varken har en doktorandanställning eller studiebidrag uppger andra anställningar såväl inom (3%) som utanför universitetet (7%) och några har stipendiemedel (4%). I jämförelse med 2007 tycks andelen doktorander med stipendier och anställning inom universitetet ha minskat något,²⁶ medan andelen

²³ Se t.ex. *Forskarutbildningsreformen 1998 – genomströmning och examination*, rapport 2007:35 R, Höskoleverket

²⁴ Av samtliga doktorander hade 62% av 2011 års doktorander doktorandanställning.

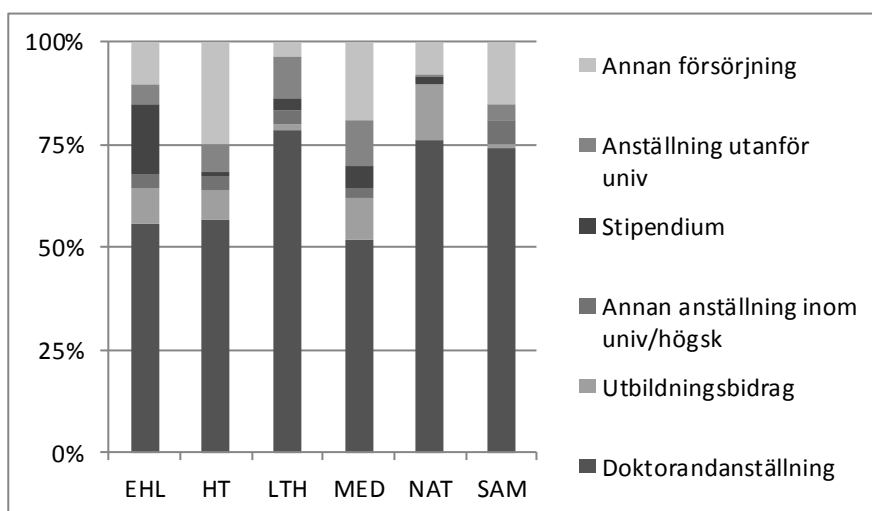
²⁵ Bland 2007 års doktorander hade omkring 60% doktorandanställning medan 5% hade utbildningsbidrag.

²⁶ I 2007 års doktorandbarometer uppgav omkring 6% att de försörjde sig genom annan anställning inom högskola/universitet och samma sak gällde för knappt 3% i 2012 års studie. Av doktorandbarometern 2007 framkommer att drygt 5% av doktoranderna hade stipendium och samma sak gällde för knappt 4% i 2012 års studie.

som arbetar utanför universitetet för att försörja sina forskarstudier är oförändrad. Omkring en tiondel av doktoranderna (13%) har uppgett annan försörjning än de på förhand angivna.

Finansieringssituationen varierar mellan doktorander vid olika fakulteter (diagram 2:4). Inom LTH, naturvetenskap och samhällsvetenskap återfinns flest doktorander med doktorandanställningar. Inom framförallt Medicinsk fakultet och HT uppger en ganska stor andel annan försörjning. De doktorander inom medicin som har svarat att de har annan försörjning har bland annat uppgett s.k. ALF-medel.²⁷ Motsvarande grupp inom HT har i flera fall uppgett att de använder sig av egna ekonomiska medel som försörjningsform. Den stora merparten av dessa (nio av 12) antogs till forskarutbildningen innan dess att 1998 års högskolereform trädde i kraft. Samtidigt uppger några som antagits efter 1998 att de finansierar sina forskarstudier med egna medel. Detta gäller för enstaka doktorander såväl inom HT som inom flertalet av de övriga fakulteterna.

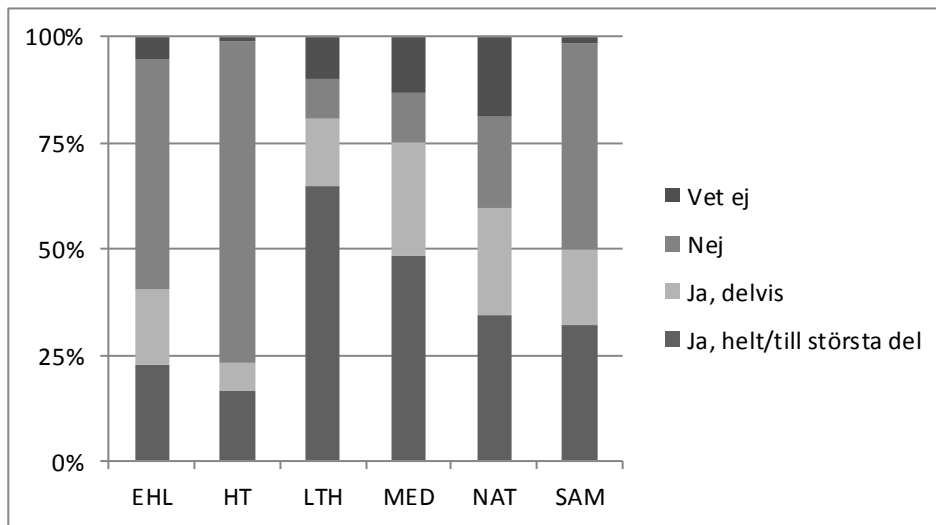
Diagram 2:4. Doktorandernas huvudsakliga finansieringsform, fördelat per fakultet.

Sett över hela doktorandgruppen är det ganska vanligt att avhandlingsarbetet finansieras genom externa forskningsanslag. Omkring sex av tio är helt (42%) eller delvis (20%) finansierade genom externa anslag. Skillnaden mellan olika fakulteter är dock stor (diagram 2:5). Inom LTH och Medicinsk fakultet finansieras doktorandernas forskarutbildning i hög grad genom externa forskningsanslag. Inom i synnerhet HT är externa forskningsanslag en mycket mera sällsynt källa till finansiering av forskarstudier.

²⁷ ALF-medel är pengar som utbetalas enligt ett avtal mellan svenska staten och vissa lands-
ting om samarbete om grundutbildning av läkare, medicinsk forskning och utveckling av
hälso- och sjukvården (<http://www.vr.se/franvetenskapsradet/nyheter/nyhetsarkiv/nyheter/2009/nyheter2009/delrapportomalfmedelklar.5.227c330c123c73dc586800014333.html>)

Diagram 2:5. Finansieras doktorandernas avhandlingsprojekt genom externt forskningsanslag? Fördelar per fakultet.

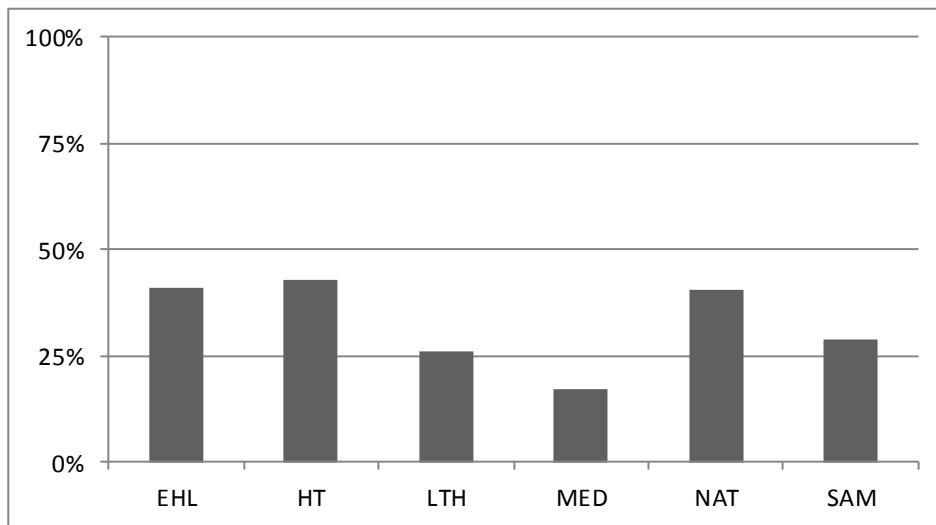

Perspektiv på internationalisering

I Lunds universitets policy för forskarutbildningen framhålls betydelsen av att doktorandstudierna bedrivs i en internationellt präglad miljö. Denna internationalisering kan givetvis ta sig olika uttryck och doktoranderna som medverkar i föreliggande undersökning ger perspektiv på några. Av studien framkommer bland annat att de flesta doktorander har tagit del av någon internationell forskningskonferens inom sitt forskningsområde. Så många som åtta av tio berättar att de deltagit i en eller flera internationella konferenser. Mest utbrett är deltagandet inom LTH (86%) medan andelen jämförelsevis är lägre bland doktoranderna vid Ekonomihögskolan (61%). Att bedriva delar av sin forskarutbildning utomlands är mindre vanligt. Omkring 14% av doktoranderna som medverkar i undersökningen har inom ramen för sin forskarutbildning studerat vid ett lärosäte utomlands. Högst andel utlandsresenärer finns inom naturvetenskap (24%) och samhällsvetenskap (23%) medan doktoranderna i medicin har studerat utomlands i betydligt lägre grad (5%). Några uppger att de ännu inte bedrivit några utlandsstudier men att de planerar att göra det någon gång under sin doktorandtid. Detta gäller för drygt var tionde doktorand i svarsgruppen (12%).

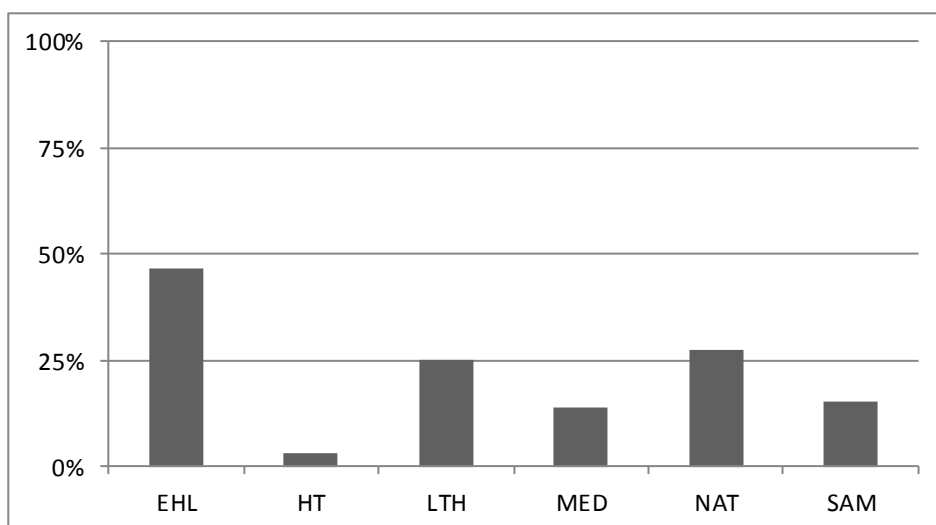
Bland de som fullgjort hela sin forskarutbildning är andelen utlandsresenärer inte överraskande större. Nästan var tredje doktorsalumn bedrev någon del av sina forskarstudier utomlands. Längden på alumnernas utlandsstudier varierade mellan 2 veckor till så lång tid som sex terminer. Inom flera fakulteter uppger uppemot hälften av alumnerna att de bedrivit delar av sin forskarutbildning utomlands (diagram 2:6). Detta gäller för alumnerna från HT, Naturvetenskaplig fakultet och Ekonomihögskolan.

Diagram 2:6. Andel doktorsalumner som bedrev delar av sin forskarutbildning utomlands. Fördelat per fakultet.

Andelen internationella doktorander vid Lunds universitet har ökat under senare år. Medan de internationella doktoranderna utgjorde 12% av alla nyantagna under 2009 uppgick de till 18% av de nyantagna under 2011. I föreliggande studie har var femte doktorand flyttat från annat land för att bedriva forskarstudier vid Lunds universitet. De internationella doktoranderna kommer i något högre grad från Europa (56%) än från världen utanför Europa (44%). Det bör noteras att andelen internationella doktorander i svarsgruppen varierar kraftigt mellan olika fakulteter (diagram 2:7). Högst andel finns på Ekonomihögskolan (47%) medan de internationella doktoranderna framstår som väldigt få inom HT (3%).

Diagram 2:7. Andel internationella doktorander i svarsgruppen. Fördelat per fakultet.

Drygt var femte (21%) doktorand i studien genomförde sin grundutbildning vid ett universitet utanför Sverige och detta gäller nästan uteslutande för de interna-

tionella doktoranderna. Merparten, drygt sex av tio, genomförde grundutbildningen vid Lunds universitet medan nästan var femte anslöt till forskarutbildningen i Lund efter att i huvudsak ha studerat på ett annat svenskt lärosäte (18%).

Doktorander i forskarskolor och tillämpningsmiljöer

Knappt en femtedel av doktoranderna bedriver sin forskarutbildning inom ramen för en forskarskola. Sett över hela doktorandgruppen är det vanligtvis fråga om en nationell forskarskola inom vilken flera svenska lärosäten samarbetar kring forskarutbildningen. Men även andra slags forskarskolor förekommer. Omkring sex procent av doktoranderna uppger att de studerar inom ramen för annan forskarskola och beskriver olika samarbetsgrupper, ofta inom Lunds universitet och inte sällan av tvärvetenskapligt slag. Mest utbrett är deltagandet i forskarskolor inom Naturvetenskaplig fakultet. Här är drygt var tionde doktorand verksam inom ramen för en nationell forskarskola medan nästan var femte uppger att de är engagerade i en annan slags forskarskola.

En begränsad andel doktorander (6%) bedriver merparten av sin forskarutbildning i en tillämpningsmiljö. Den fakultetsvisa variationen är dock stor. Att mestadels vistas i en tillämpningsmiljö gäller i synnerhet för doktorander inom medicin som är verksamma på sjukhus (9%) och för doktorander inom LTH (10%) som är verksamma inom industrin.

Examensplaner, avhandlingstyp och avhandlingsspråk

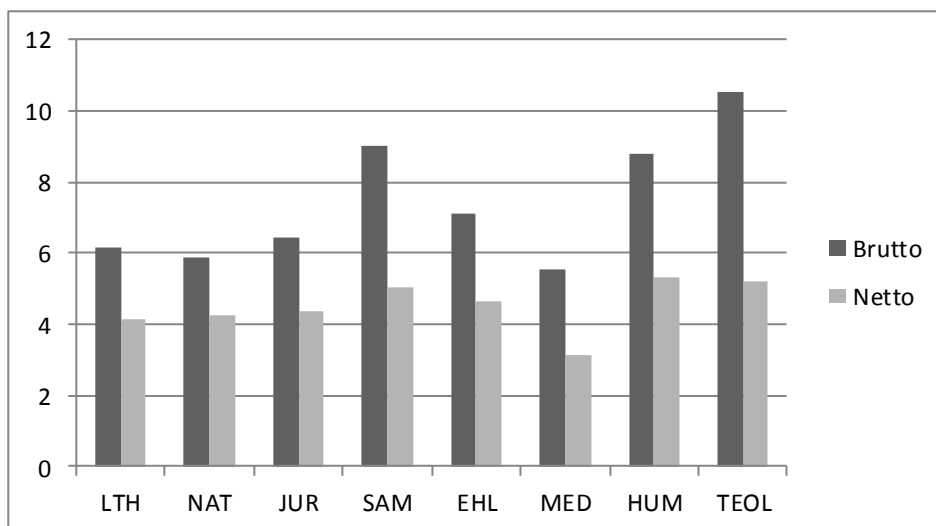
Nästan samtliga doktorander i undersökningen (97%) planerar att avlägga en doktorsexamen. Övriga (3%) arbetar med en licentiatsavhandling. Om doktoranderna arbetar med en monografi eller sammanläggningsavhandling är i hög grad avhängigt inom vilken fakultet som forskarutbildningen bedrivs. Inom HT dominerar monografier. Omvänt dominerar sammanläggningsavhandlingar inom LTH samt Medicinsk och Naturvetenskaplig fakultet. Inom Samhällsvetenskaplig fakultet och Ekonomihögskolan skrivs monografier och sammanläggningsavhandlingar i princip i lika hög grad.

Sett över hela doktorandgruppen skriver nio av tio doktorander sin avhandling på engelska. Inom LTH, medicin och naturvetenskap arbetar i princip samtliga med engelska som avhandlingsspråk. Även inom Ekonomihögskolan (88%) och samhällsvetenskap (68%) skriver merparten på engelska. Inom HT har omkring hälften av doktoranderna engelska som sitt avhandlingsspråk (47%).

Genomströmning

Hur lång tid tar det för doktoranderna vid Lunds universitet att skriva sin avhandling? Inte överraskande föreligger en stor skillnad mellan nettostudietiden som svarar mot det sammanlagda antalet terminer som doktoranden varit heltidsregistrerad på forskarutbildningen och bruttostudietiden som svarar mot hur lång tid det tar från antagning till doktorsexamen (diagram 2:8). Enligt registerutdrag från LADOK ligger nettostudietiden på omkring fyra år vid LTH, naturvetenskap och juridik och den överstiger fem år inom samhällsvetenskap, humaniora och teologi.

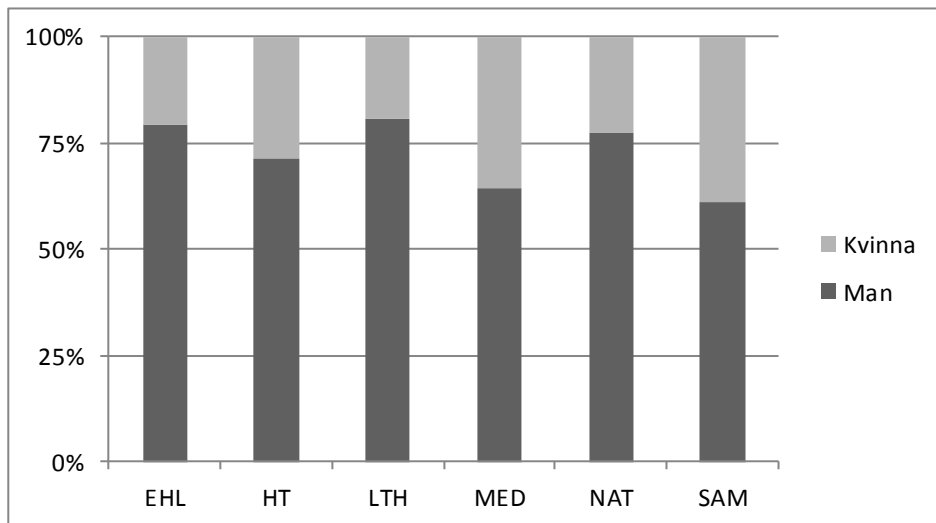
Diagram 2:8. Brutto- och nettostudietid för doktorsexamen vid Lunds universitet, mätt i antal terminer. Medelvärden beräknade utifrån samtliga som dispute-rade mellan 2005-2011. Efter registerutdrag från LADOK, fördelat per fakultet.

Handledare vid Lunds universitet

Den stora majoriteten av handledarna i svarsgruppen är män (71%) och de manliga handledarna är överrepresenterade inom alla fakulteter (diagram 2:9). Särskilt stor är överrepresentationen inom Ekonomihögskolan, LTH och Naturvetenskaplig fakultet. Även om männen fortfarande är många fler kan noteras att andelen kvinnor tycks ha ökat något. I 2007 års studie av forskarutbildningen var 25% av handledarna kvinnor och i föreliggande studie uppgår andelen kvinnor till 29%.

Diagram 2:9. Andel män och kvinnor inom handledargruppen, fördelat per fakultet.

Även om männen är i majoritet inom samtliga åldersgrupper är de främst över-representerade bland de äldre handledarna. Bland handledarna som är över 55 år är tre av fyra män medan nästan fyra av tio handledare som är under 45 år är kvinnor. De tendenser till utjämning som därmed kan uttydas skiljer sig dock åt mellan olika fakulteter och gäller i synnerhet Samhällsvetenskaplig och Medicinsk fakultet. Här är omkring hälften av handledarna som är under 45 år kvinnor.

Uppemot hälften av handledarna i undersökningen är professorer. Övriga är antingen docenter (31%) eller doktorer (20%). Störst andel professorer i handledargruppen återfinns inom HT (65%). Lägst andel återfinns inom den Medicinska fakultetens handledargrupp där drygt var tredje handledare är professor (37%). Andelen professorer är betydligt högre bland männen (55%) än bland kvinnorna (34%).

Den stora merparten av handledarna arbetar heltid (86%). Arbetsveckorna är ofta långa och uppgår till i genomsnitt 51 timmar i veckan för den heltidsanställda. Omkring var tionde handledare (11%) arbetar ca 40 timmar i veckan medan drygt sju av tio (73%) uppger att deras arbetsvecka uppgår till minst 50 timmar. Nästan åtta av tio framhåller att deras arbetsbelastning är hög (52%) eller mycket hög (27%). Fler kvinnor (36%) än män (23%) beskriver sin arbetsbelastning som mycket hög.

Huvudhandledarskap och biträdande handledarskap

Omkring åtta av tio handledare som medverkar i undersökningen är verksamma som huvudhandledare. Resterande, omkring var femte, är endast verksamma

som biträdande handledare. Att enbart vara verksam som biträdande handledare gäller i högre grad för yngre handledare som inte är professorer eller docenter.

I genomsnitt handleds ungefär tre doktorander per såväl huvudhandledare som biträdande handledare. Skillnaderna mellan olika fakulteter och mellan män och kvinnor är små i dessa avseenden. Nästan var femte handledare har ännu inte handlett någon doktorand fram till examen, vare sig som huvudhandledare eller som biträdande handledare. Omkring var tionde har följt en hel avhandlingsprocess som biträdande handledare men ännu inte som huvudhandledare. Generellt sett är emellertid erfarenheterna av forskarhandledning omfattande. Många, drygt sex av tio, har handlett doktorander fram till examen som såväl huvudhandledare som biträdande handledare. Mer än en fjärdedel har som huvudhandledare handlett sex eller flera doktorander fram till deras doktorsexamen.

Forskarhandledningens betydelse för den akademiska meriteringen

En majoritet av handledarna (67%) framhåller att forskarhandledning är viktig för deras akademiska meritering. Detta framhålls i något högre grad av handledarna inom LTH, naturvetenskap och medicin än inom övriga fakulteter. I övrigt är det mycket tydligt att betydelsen är som allra störst för de som ännu inte handlett någon doktorand fram till examen.

Deltagande i handledarutbildning

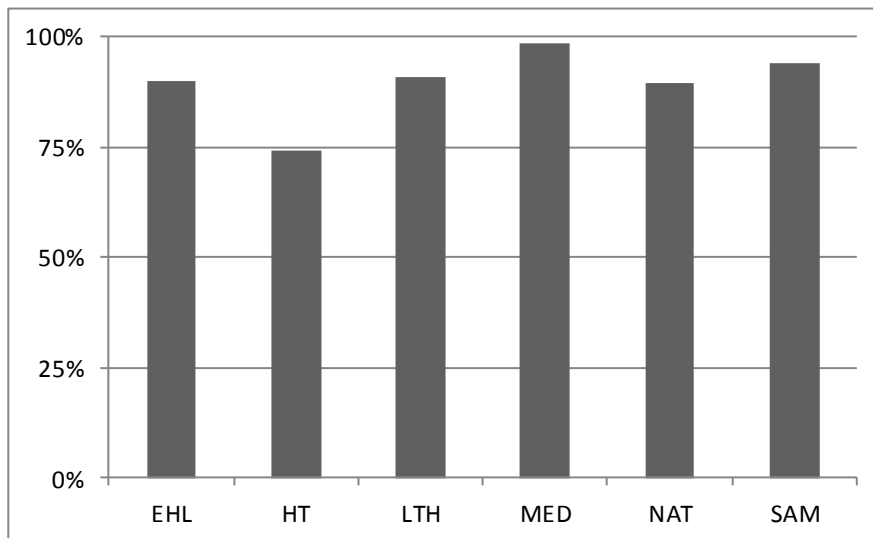
Rektor beslutade 2003 att alla handledare vid Lunds universitet skulle genomgå en introducerande kurs för handledare omfattande 2 dagar²⁸. Under åren 2003-2010 genomgick en stor andel av handledarna sådana kurser anordnade antingen av CED (tidigare UCLU) eller av respektive fakultet. Från 2010 infördes en ny introduktionskurs för handledare omfattande drygt en veckas arbetsinsats i CEDs regi. Samtidigt infördes ett inslag av motsvarande omfattning i de docentkurser som anordnas av Genombrottet för lärare/handledare inom LTH.²⁹ Dessutom har Medicinska fakulteten fortsatt att anordna kurser omfattande 1,5 dagar för sina handledare. Korta kurser på 1-2 dagar handlar som regel framförallt om formella aspekter av handledaruppdraget t.ex. regelverk, examensmål och den individuella studieplanen. Däremot tar de kortare handledarutbildningarna i betydligt lägre grad upp pedagogiska utmaningar handledarskapet.

²⁸ Övriga svenska universitet inrättade handledarkurser omfattande 1-4 veckor. Lunds universitet har en jämförelsevis kort handledarutbildning.

²⁹ Genombrottet är LTHs pedagogiska stöd- och utvecklingsenhet som bland annat arbetar med pedagogisk fortbildning för LTHs anställda, pedagogisk konsultverksamhet, högskolepedagogisk forskning och pedagogisk meritvärdering (<http://www.lu.se/lucat/group/011100013>)

De allra flesta handledare (92%) anger också att de gått någon utbildning som handlar om doktorandhandledning. Samtidigt är de fakultetsvisa skillnaderna stora (diagram 2:10). Inom medicin har i princip samtliga tagit del av någon handledarutbildning. Inom HT saknar en fjärdedel av handledarna formell handledarutbildning.

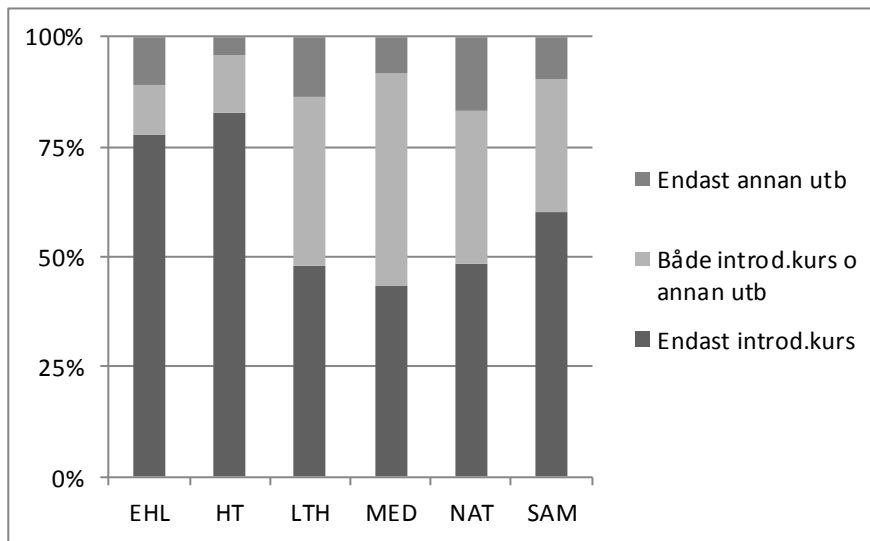
Diagram 2:10. Andel handledare som har tagit del av någon handledarutbildning. Fördelat per fakultet.

Vilka utbildningar som handledarna tagit del av varierar. Åtta av tio har gått någon av de introducerande handledarutbildningar som anordnas vid Lunds universitet. Därtill har hälften gått någon ytterligare handledarutbildning i Lund och nästan var femte (16%) har tagit del av utbildning i doktorandhandledning vid annat lärosäte.

Vissa handledare har endast gått någon enskild handledarutbildning medan andra har tagit del av flera olika utbildningar (diagram 2:11). De som endast tagit del av en utbildning har vanligtvis gått någon av de korta introduktionskurserna vid Lunds universitet. Detta gäller för nästan hälften av handledarna i undersökningen (45%). Handledarna som å andra sidan har tagit del av en kombination av flera olika utbildningar har till största del gått en introduktionskurs i kombination med ytterligare någon handledarutbildning vid Lunds universitet. Detta gäller för omkring fyra av tio i handledargruppen totalt sett. Även i detta avseende utmärker sig Medicinsk fakultet och HT. Inom medicin har högst andel både tagit del av introduktionskurs och annan handledarkurs. Av de handledare inom HT som gått någon handledarutbildning har de flesta endast gått en kort introduktionskurs.

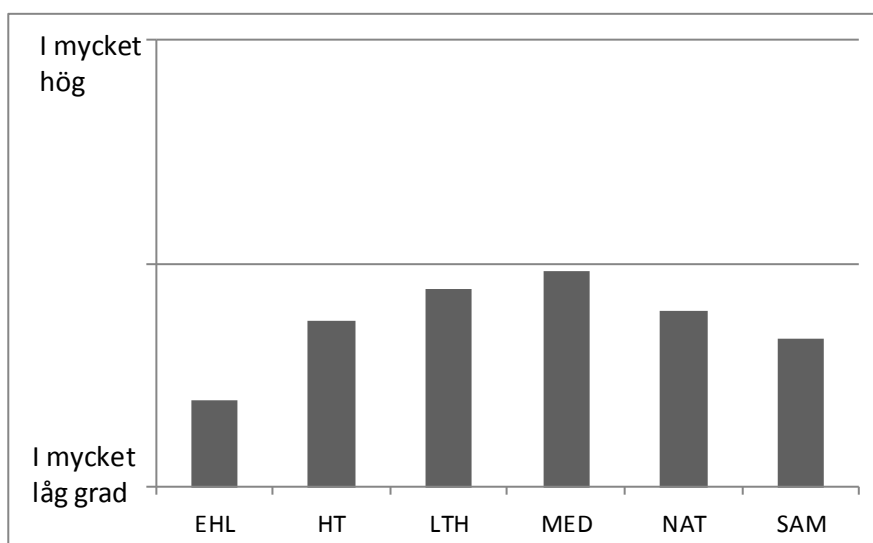
Diagram 2:11. Vilka kurser i forskarhandledning vid Lunds universitet har handledarna tagit del av. Fördelat per fakultet.

Behållning av handledarutbildning

Många handledare uppger att de korta handledarutbildningarna vid Lunds universitet har gett begränsat stöd för deras handledarskap. Av de uppemot 350 handledare som enbart gått en kort handledarutbildning uppger nästan hälften att utbildningen i låg (17%) eller mycket låg grad (27%) fungerat som ett stöd. Särskilt tveksamma till sin behållning till introduktionskursen är handledarna från Ekonomihögskolan (diagram 2:12).

Diagram 2:12. Har handledarutbildningen varit ett stöd för dig i din roll som handledare? Avser handledare som enbart tagit del av en introduktionskurs.

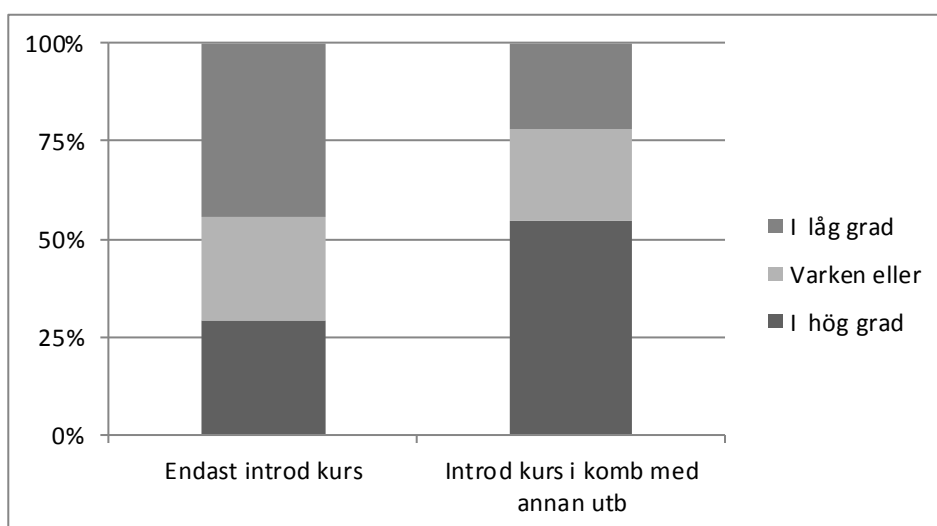

Äldre och erfarna handledare är mer skeptiska till de korta introduktionskurserna än yngre och mindre erfarna. Av de som ännu inte handlett någon fram till exa-

men ger drygt fyra av tio uttryck för en stor behållning av introduktionskursen. Av de som har handlett doktorander fram till examen gäller samma sak endast för var fjärde handledare.

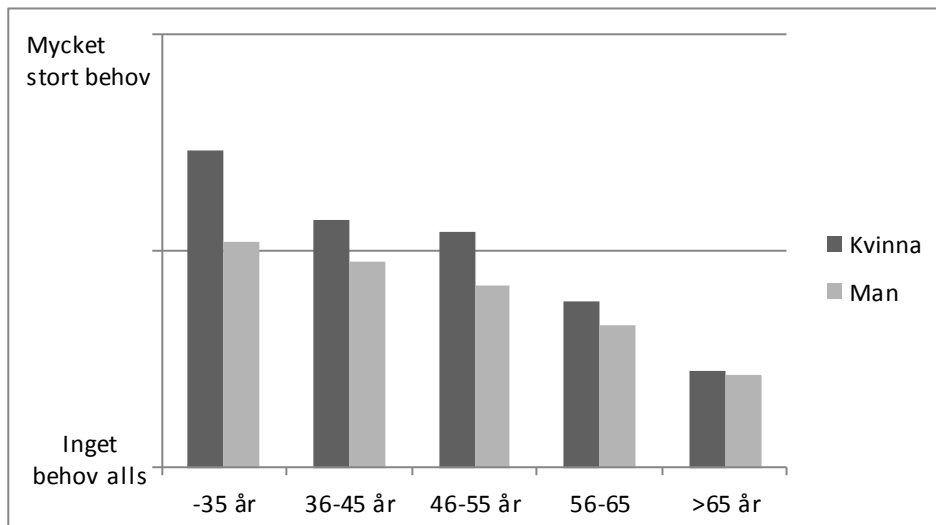
Handledare som tagit del av en introduktionskurs i kombination med andra handledarutbildningar ger uttryck för större behållning än de som bara tagit del av en introduktionskurs. Medan bara var fjärde av de som endast tagit del av en introduktionskurs ger uttryck för en stor behållning gäller detsamma för fler än hälften av de som gått en introducerande kurs i kombination med annan handledarutbildning. De korta och i huvudsak formellt inriktade kurserna i handledarskap tycks alltså i många fall inte vara tillräckliga för att på ett mera substantiellt sätt fungera som ett stöd i handledarskapet.

Diagram 2:13. Har handledarutbildningen varit ett stöd för dig i din roll som handledare? Perspektiv från handledare som enbart tagit del av introduktionskurs och handledare som tagit del av introduktionskurs i kombination med annan handledarutbildning.

Många handledare anser inte själva att de har något större behov av kompetensutveckling gällande sitt handledarskap. Knappt en femtedel (18%) anger att de inte har något behov alls och ytterligare en fjärdedel (25%) anger att de har ett litet behov av kompetensutveckling. Men behovet av kompetensutveckling varierar med ålder och handledarerfarenhet. Ju yngre och mindre erfarna handledarna är, desto större behov har de av ytterligare kompetensutveckling (diagram 2:14). Därutöver är kvinnor generellt mer intresserade av kompetensutveckling i det här avseendet än män.

Diagram 2:14. Handedarnas behov av ytterligare kompetensutveckling gällande handledning av forskarstuderande. Fördelat utifrån ålder och kön.

Bland de som ger uttryck för ett stort kompetensutvecklingsbehov framhåller nästan hälften (49%) att den handledarutbildning som de tagit del av fungerat som ett stort stöd i deras handledarskap. Samtidigt upplevs handledarutbildningarna ganska sällan som stimulerande av de handledare som inte ser något eget behov av kompetensutveckling. Av de handledare som inte uttrycker något behov av kompetensutveckling uppger färre än var tredje att de haft någon behållning av den handledarutbildning som de tagit del av vid Lunds universitet.

Men långt ifrån alla som själva känner behov av kompetensutveckling har haft någon större behållning av den handledarutbildning som de tagit del av. Fler än var fjärde handledare som upplever ett behov av kompetensutveckling uppger att de har haft liten behållning av den handledarutbildning som de tagit del av.

Kollegiala diskussioner och informella handledarnätverk

Ganska många handledare pekar på ett behov av att diskutera doktorandhandledning med sina kollegor. Nästan sex av tio beskriver sitt behov som stort (41%) eller mycket stort (15%) och bara enstaka (3%) framhåller att de inte har något som helst behov. Betydelsen av kollegiala diskussioner framhålls framförallt av yngre handledare.

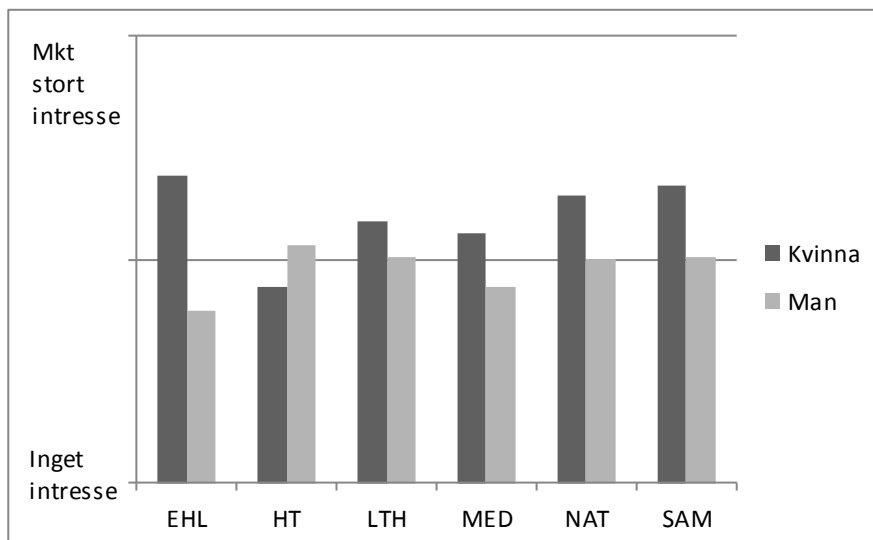
Ibland arrangeras särskilda möten där handledning av doktorander diskuteras och ungefär en fjärdedel av alla handledare berättar att sådana möten förekommer på den institution där de i huvudsak handleder. Skillnaden mellan olika fakulteter är dock stor. Sex av tio samhällsvetare pekar på förekomsten av möten där forskarhandledning diskuteras. Samma sak gäller för betydligt färre handledare inom Medicinsk fakultet (13%).

Handledning av doktorander diskuteras givetvis i kollegiala samtal utanför planerade och schemalagda möten och många handledare uppger att de har tillgång till ett informellt nätverk med vilket de kan diskutera handledningsrelaterade frågor. Det gäller dock inte alla. Omkring var femte handledare berättar att de i låg grad (11%) eller inte alls (11%) har kollegor som de diskuterar handledning med. Flera av de här handledarna ger samtidigt uttryck för ett stort behov av att diskutera handledning. Sett över hela gruppen handlar detta om 16% av handledarna och sett till fakultet gäller det i högre grad för handledare inom Medicinsk fakultet och Ekonomihögskolan. Härifrån framhåller omkring var fjärde handledare (23%) att de har ett stort behov av kollegiala diskussioner kring forskarhandledningen samtidigt som de uppger att ett handledarnätverk saknas.

Pedagogiskt utvecklingsarbete

Handledarnas intresse för att bedriva pedagogiskt utvecklingsarbete inom ramen för forskarutbildningen varierar. Omkring fyra av tio har ett stort (30%) eller mycket stort (11%) intresse medan ganska få (15%) uppger att de inte har något intresse alls. Kvinnor är mer intresserade av att bedriva utvecklingsarbete än män. Detta gäller oavsett fakultet (diagram 2:15).

Diagram 2:15. Hur stort intresse har handledarna av att bedriva utvecklingsarbete inom forskarutbildningen. Fördelat utifrån kön och fakultet.

3. Antagning och introduktion till forskarutbildningen

I det följande fokuseras antagning och introduktion till forskarutbildningen. Hur tycker doktoranderna att antagningsprocessen fungerar? Är den klar och tydlig med avseende på vad som krävs för att antas, hur ansökan skall utformas och hur bedömningsprocessen går till? Tog doktoranderna del av någon introduktionskurs i anslutning till att de började doktorera och hur bedömer de den information om forskarutbildningen som de fick som nyantagna? Därtill fokuseras vad doktoranderna gjorde innan de blev antagna till forskarutbildningen. Ansluter doktoranderna som regel direkt från studier på grundutbildningen? Hur vanligt är det att studierna på forskarutbildningen påbörjas innan formell antagning?

Sysselsättning före forskarstudierna

Omkring hälften av doktoranderna (46%) förvärvsarbetade i en period mellan avslutad grundutbildning och påbörjad forskarutbildning. Var tredje doktorand (35%) påbörjade forskarutbildningen direkt efter avslutade studier på grund- eller avancerad nivå. Skillnaden mellan olika fakulteter är dock ganska stor i detta avseende. Inom naturvetenskap kom fler än sex av tio direkt från studier till forskarutbildningen (62%) medan samma sak gäller för färre än var femte (18%) inom samhällsvetenskap. En klar majoritet (76%) av doktoranderna i undersökningen sökte forskarutbildningen efter att ha blivit uppmuntrad av sin uppsatshandledare eller någon annan lärare. Att uppmuntran har haft stor betydelse för beslutet att söka till forskarutbildningen gäller oberoende fakultet och både för män och kvinnor.

Doktorandstudier före antagning

Med 1998 års forskarutbildningsreform följde ett krav på universitetsinstitutioner att garantera finansiering för doktorandernas hela studietid. Detta innebär att institutionen fick ett tydligt uttalat försörjningsansvar för samtliga som antas till forskarutbildningen. Personer som å andra sidan påbörjar forskarutbildning utan att vara formellt antagna bedriver sina forskarstudier på helt andra villkor. Personerna brukar kallas för skuggdoktorander och de omfattas inte av de regelverk som reglerar doktoranders rättigheter och skyldigheter. För skuggdoktorander finns inget försörjningsansvar och det finns inte heller några garantier för att de slutligen ska bli formellt antagna. Inte desto mindre kan det finnas flera motiv för att låta personer bedriva forskarstudier innan de är formellt antagna. Det kan vara ett sätt att försöka knyta till sig unga forskare trots att försörjningsmöjligheter inte finns för tillfället och det kan fungera som ett slags provotid.

Intervjustudien *Att forska i det fördolda* visar att skuggdoktorander själva kan tillskriva sin tillvaro positiva värden. Att bedriva forskarstudier utan att vara formellt antagen kan betraktas som en möjlighet att få göra något som man vill.³⁰ Dessutom kan skuggdoktorander se på sin tillvaro som ett uttryck för motstånd mot ett etablissemang som man distanserar sig från. Samtidigt pekar studien på att detta inte skingrar de känslor av oro och otrygghet som frambringas av att inte vara antagen.

Från Högskoleverket betonas tydligt att företeelsen vare sig är önskvärd eller tillåten.³¹ Trots detta är det ingen ovanlighet att personer vid svenska högskolor och universitet påbörjar forskarstudier innan de är antagna till forskarutbildningen. I Högskoleverkets nationella Doktorandspegel från 2003 uppgav nästan hälften (45%) av doktoranderna att de hade påbörjat sina forskarstudier innan de blev antagna.³² I Doktorandspegeln från 2008 hade andelen minskat något men fortfarande uppgav så många som 40% att de inledde sina forskarstudier före antagning.³³ Samtidigt är skillnaderna mellan olika forskningsämnen mycket stora. Störst andel skuggdoktorander finns inom medicin, odontologi och farmaci. I dessa ämnen framstår det mer som en regel än ett undantag att forskarutbildning påbörjas före formell antagning. År 2003 var andelen 79% och trots en väsentlig minskning uppgick andelen fem år senare till 66%.

Högskoleverkets Doktorandspegel från 2008 visar också att andelen Lundadoktorander som påbörjade sina forskarstudier innan antagning uppgick till nästan fyra av tio (39%) vilket är i nivå med situationen för högskolesverige i stort.³⁴ För knappt hälften av dessa doktorander dröjde det mindre än en termin innan de blev formellt antagna. Merparten av de andra fick vänta i 1-2 terminer (42%). För en av tio (10%) dröjde det 3-4 terminer och en mindre andel fick vänta ännu något längre (3%). I Lund liksom i högskolesverige i stort utskiljer sig medicin. Inom Medicinsk fakultet uppger nästan tre av fyra doktorander i föreliggande undersökning att de påbörjade sina forskarstudier innan formell antagning (diagram 3:1). När svarsgrupperna i 2007 och 2012 års doktorandbarometrar jämförs kan tendenser till förändringar inom några fakulteter utläsas. Inom Ekonomihögskolan verkar doktorandaktiviteter före formell antagning ha blivit mindre vanligt. Inom LTH är å andra sidan andelen doktorander som påbörjat forskarutbildningen innan formell antagning betydligt högre i 2012 än i 2007 års svarsgrupp.

³⁰ Agnidakis, 2005.

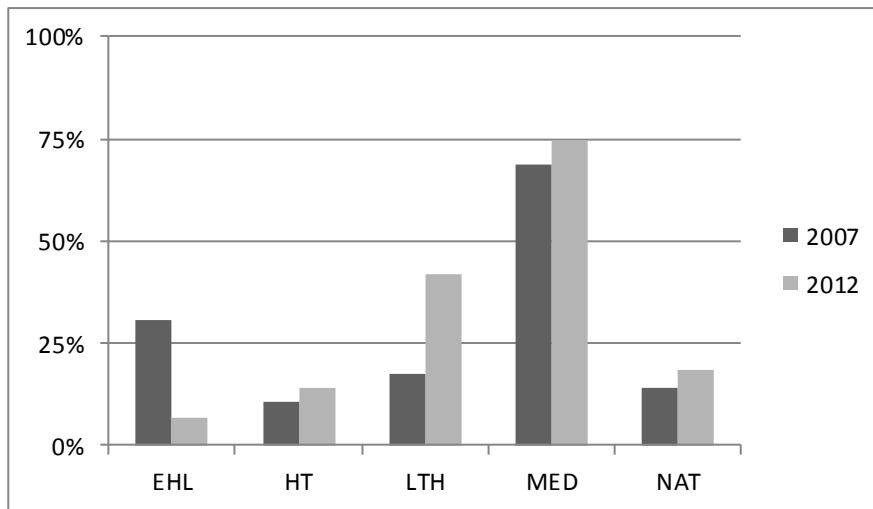
³¹ Högskoleverket 2008.

³² Högskoleverket 2003.

³³ Högskoleverket 2008.

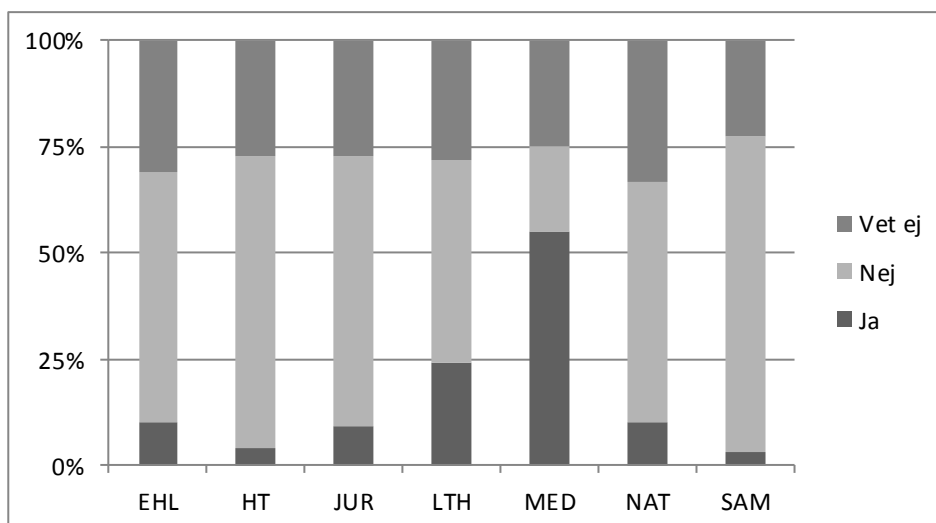
³⁴ a.a.

Diagram 3:1. Andel doktorander som påbörjade sin forskarutbildning innan de blev formellt antagna. Jämförelse mellan doktorandgruppen 2007 och 2012.

Handledare från alla fakulteter bekräftar att det händer att doktorander börjar forskarutbildningen innan formell antagning. Drygt var fjärde handledare (28%) uppger att det under det senaste året hänt att personer påbörjat forskarutbildningen utan att vara formellt antagna. Ungefär lika många vet inte om så skulle vara fallet medan uppemot hälften (45%) framhåller att det inte förekommit. Skillnaderna mellan olika fakulteter är stora (diagram 3:2). På Medicinsk fakultet uppger över hälften av handledarna att det händer att personer börjar bedriva forskarstudier utan att ha blivit antagna till forskarutbildningen. På LTH uppger var fjärde handledare samma sak.

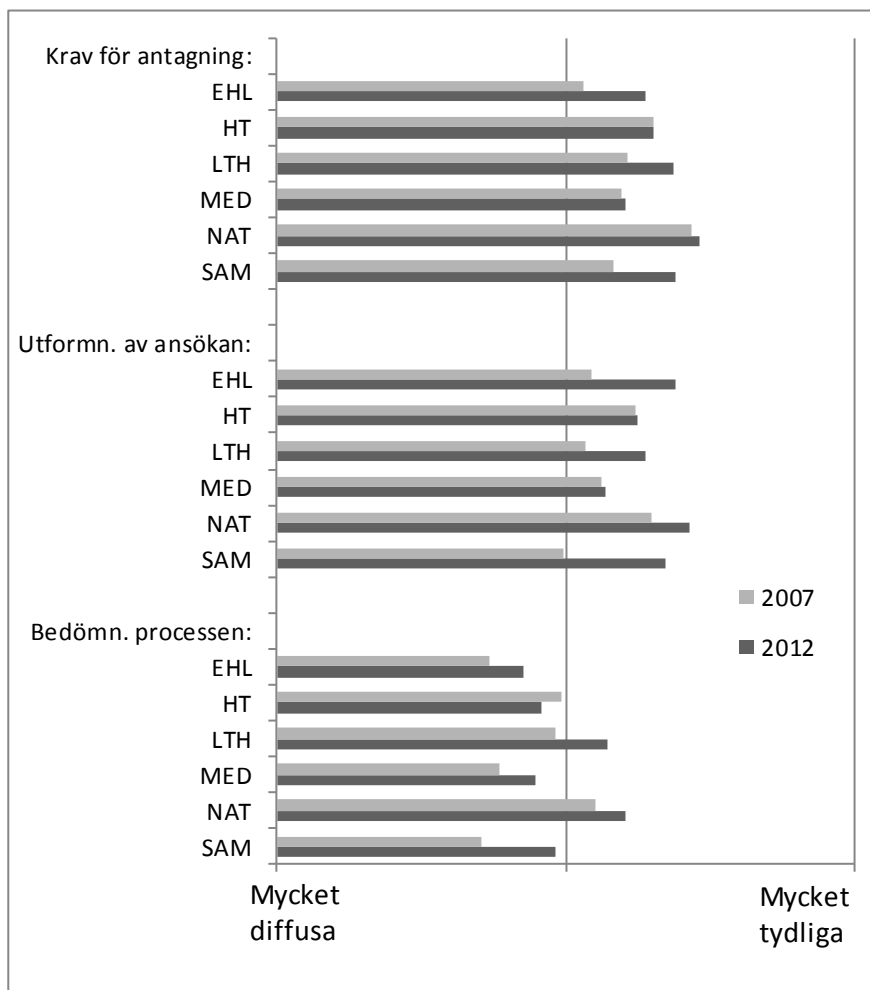
Diagram 3:2. Har det under det senaste året hänt att personer påbörjat forskarutbildning utan att vara formellt antagna? Handledares uppgifter gällande den institution där de handleder.

Antagningsprocessen

I policyn för utbildningen på forskarnivå betonas betydelsen av att antagningsprocessen till forskarutbildningen präglas av tydlighet och öppenhet. Merparten av doktoranderna menar också att ansökningsprocessen är tydlig med avseende på vad som krävs för att bli antagen och hur ansökan ska utformas. Att döma av svaren från 2007 och 2012 års doktorandgrupper har tydligheten ökat betydligt i båda dessa avseenden (diagram 3:3). Detta tycks i synnerhet gälla inom Ekonomihögskolan, LTH och Samhällsvetenskaplig fakultet. Doktoranderna har betydligt mindre förståelse för hur bedömningarna av ansökningarna går till. Förvisso pekar svaren från 2012 års doktorandgrupp mot en ökad tydlighet även i detta avseende. Inte desto mindre tycks bedömningsprocessen generellt sett upplevas som ganska diffus av doktoranderna inom flera fakulteter.

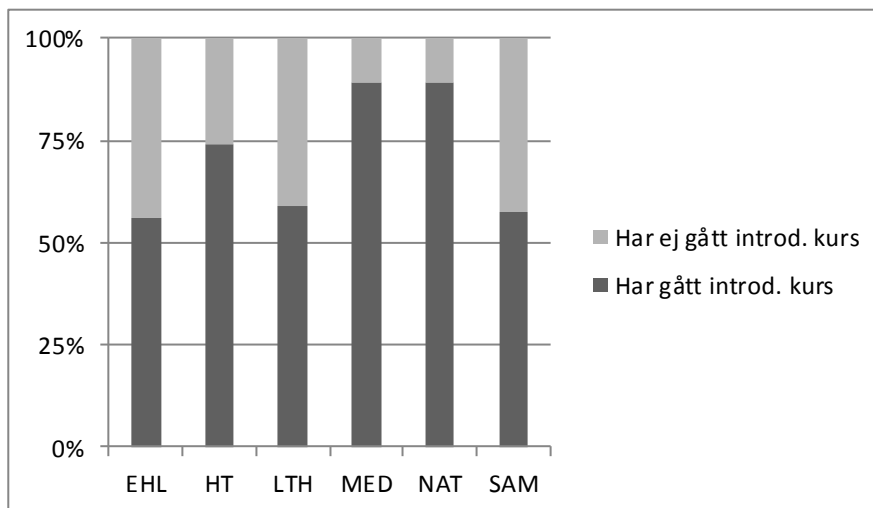
Diagram 3:3. I samband med att du sökte till forskarutbildningen, hur tydliga var kriterierna för a) vad som krävs för att antas, b) utformning och innehåll i ansökan, c) hur bedömningsprocessen går till. Jämförelse mellan doktorandgruppen 2007 och 2012.

Introduktionskurser

Efter 2007 års utvärdering av forskarutbildningen vid Lunds universitet fick fakulteterna i uppdrag att kommentera resultaten och ett återkommande inslag i fakulteternas egna kommentarer var att introduktionskurserna bedömdes som otillräckliga.³⁵ På så vis framträder introduktionskurserna som ett utvecklingsområde som varit prioriterat för flera fakulteters kvalitetsarbete med forskarutbildningen. Samtidigt visar doktorandenkäten att långt ifrån alla doktorander tar del av en introduktionskurs (diagram 3:4). Detta gäller i synnerhet inom Ekonomihögskolan, LTH och Samhällsvetenskaplig fakultet där nästan hälften av doktoranderna i svarsgruppen inte gått någon introduktionskurs.³⁶

Diagram 3:4. Andel doktorander som har tagit del av en introduktionskurs inom ramen för sin forskarutbildning. Fördelat utifrån fakultet.

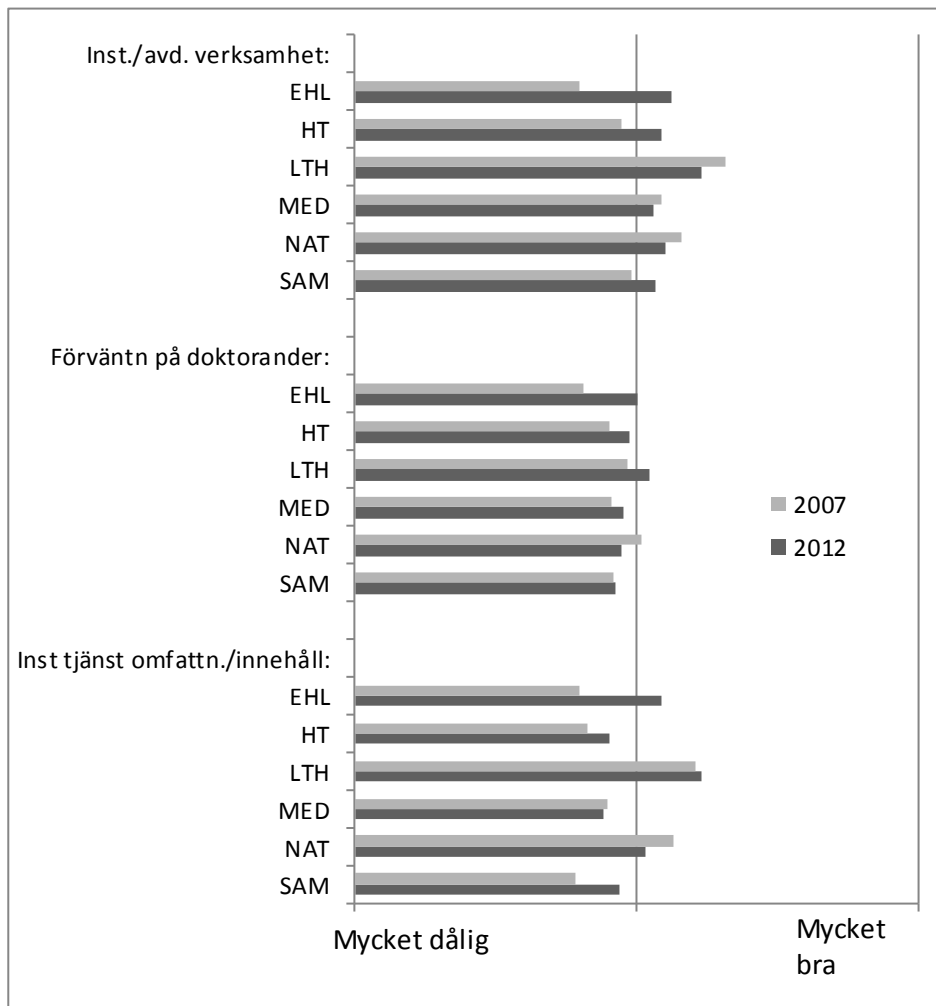
Oavsett om doktoranderna har gått någon introduktionskurs eller inte ombads de att bedöma den information som de fick som nyantagna doktorander. Doktorander inom olika fakulteter gör delvis olika bedömningar. Doktoranderna på LTH tycker sig exempelvis vara något bättre informerade än doktoranderna inom övriga fakulteter såväl i fråga om den verksamhet som de doktorerar inom som vilka förväntningar som verksamheten ställer på dem som doktorerar. Även i fråga om information kring eventuell institutionstjänstgörings omfattning och innehåll anser sig doktoranderna inom LTH vara något bättre informerade (diagram 3:5). I övrigt kan noteras att 2012 års doktorandgrupp vid Ekonomihögskolan genomgående beskriver sig som mer välinformerade än vad 2007 års

³⁵ Rapport till rektor med anledning av resultaten av doktorandbarometern, handledarbarometern och alumnundersökningen som presenterades 2008 och med anledning av handlingsplanen för kvalitetsarbete i utbildning på forskarnivå 2009-2010. Lunds universitet, Rådet för forskarutbildning.

³⁶ Den i sammanhanget låga andelen gäller både de doktorander som är i början av sina forskarstudier och de som kommit en längre bit på vägen.

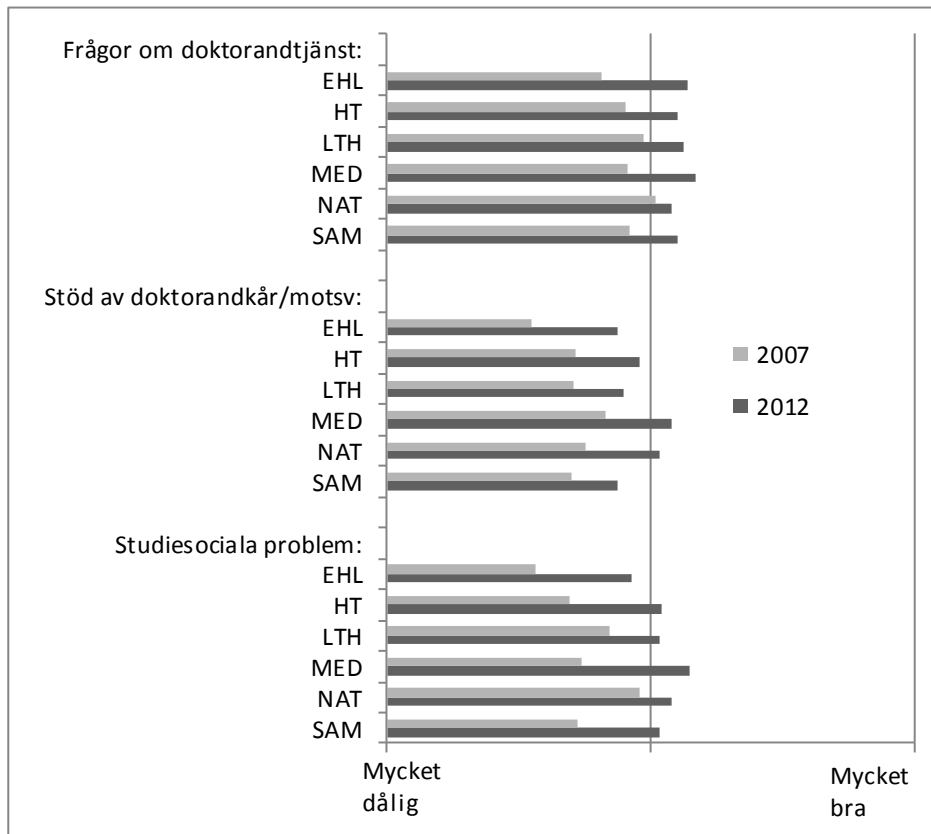
doktorandgrupp gjorde. Detta antyder att informationsinsatserna har förbättrats under den senaste femårsperioden.

Diagram 3:5. Hur bedömer doktorander den information de fick som nyantagna avseende a) institutionens/avdelningens verksamhet, b) institutionens/avdelningens förväntningar på sina doktorander, c) ev institutionstjänstgörings omfattning och innehåll. Fördelat utifrån fakultet och i jämförelse mellan doktorandgruppen 2007 och 2012.

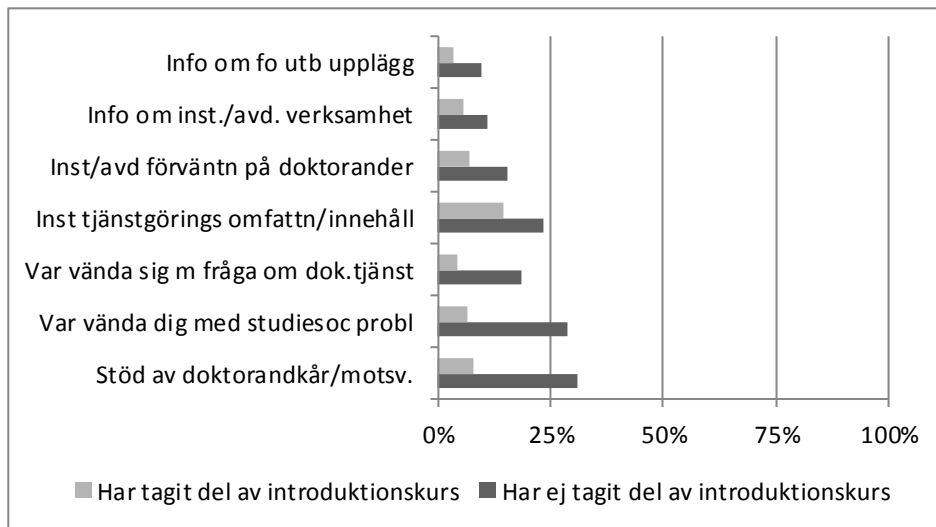
I andra avseenden framstår utvecklingen av informationsinsatserna som påtaglig inom flera fakulteter. Detta gäller för information om vart man kan vända sig med frågor om sin doktorandtjänst, vart man kan vända sig med studiesociala problem och vilket stöd man kan få av sin doktorandkår eller motsvarande. Inom samtliga fakulteter pekar doktorandernas svar på en utveckling av informationsinsatser som berör dessa aspekter av forskarutbildningen (diagram 3:6). Trots detta ger doktoranderna ofta uttryck för en generell skepsis. Med undantag för Medicinsk och Naturvetenskaplig fakultet gäller detta i synnerhet information om vilket stöd som man kan få av doktorandkåren eller motsvarande.

Diagram 3:6. Hur bedömer doktorander den information de fick som nyantagna med avseende på a) vart man kan vända sig med frågor om doktorandtjänst, b) vart man kan vända sig med studiesociala problem, c) vilket stöd man kan få av doktorandkår/motsv. Fördelat utifrån fakultet och i jämförelse mellan doktorandgruppen 2007 och 2012.

I sammanhanget kan det vara viktigt att notera att deltagande i någon introduktionskurs generellt sett tycks ha stor betydelse för hur välinformerade doktoranderna tycker sig ha blivit i samband med att de var nyantagna. Detta tar sig tydligast uttryck genom att flera doktorander som inte gått någon introduktionskurs uppger att de inte fått någon information alls i fråga om flera väsentliga aspekter av forskarutbildningen och tillvaron som doktorand (diagram 3:7). Av de som inte tagit del av någon introduktionskurs framhåller fler än var fjärde att de inte fått någon information om vilket stöd som de kan få av doktorandkåren eller vart de kan vända sig med konflikter eller studiesociala problem. Detta gäller för betydligt färre av de som deltagit i en introduktionskurs. Vidare framhåller nästan var femte doktorand som ej tagit del av en introducerande kurs att de som nyantagna inte fick någon information om vart de kunde vända sig med frågor om sin doktorandtjänst. Samma sak gäller för enstaka doktorander som gått en introduktionskurs.

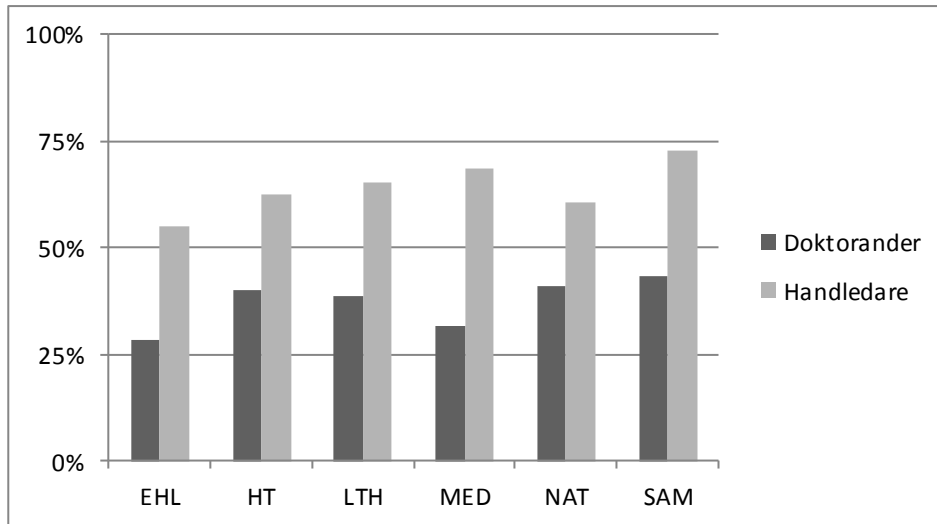
Diagram 3:7. Andel doktorander som inte alls tagit del av följande information i samband med nyantagning. Fördelat utifrån om doktoranden har eller inte har deltagit i någon introduktionskurs.

Kännedom om regler och föreskrifter för forskarutbildningen

Långt ifrån alla doktorander tycker sig vara välinformerade om vilka regler och föreskrifter som gäller för forskarutbildningen (diagram 3:8). Sett över hela doktorandgruppen pekar knappt fyra av tio på att de har god kännedom om regler och föreskrifter medan nästan var tredje (32%) i hög grad menar sig sakna sådan information. Även i detta avseende framstår doktorander som har tagit del av någon introduktionskurs som mer välinformerade än de som inte gått en introduktionskurs. Bland handledarna uppger nästan sju av tio (66%) att de är välinformerade. Samtidigt framhåller nästan var tionde (8%) handledare att deras kännedom om regler och föreskrifter kring forskarutbildningen är begränsad. I sammanhanget framträder Lunds universitets handledarutbildning som betydelsefull. Medan 15% av de handledare som inte gått någon introduktionskurs upplever en kunskapsbrist i fråga om regler och föreskrifter kring forskarutbildningen gäller samma sak för betydligt färre (6%) av de som har tagit del av en sådan kurs.

Diagram 3:8. Andel doktorander och handledare som upplever sig vara välinformerade om regler och föreskrifter kring forskarutbildningen. Fördelat utifrån fakultet.

4. Institutions- och forskarutbildningsmiljö

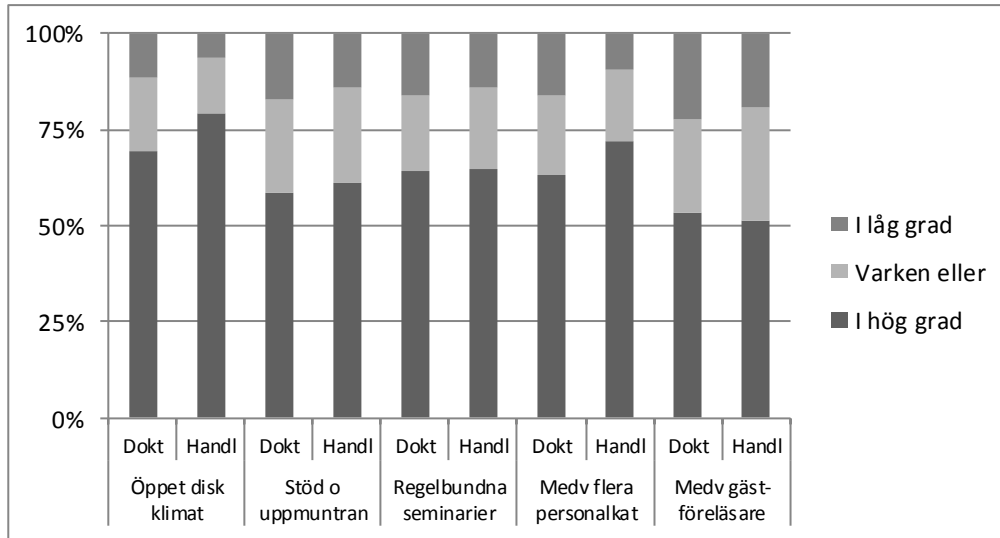
Hur trivs doktoranderna i sin forskarutbildningsmiljö och vad anser de om miljön på den institution eller avdelning där de doktorerar? I det följande diskuteras doktorandernas syn på sin institutions- och forskarutbildningsmiljö utifrån flera olika aspekter. Dels har doktoranderna redogjort för hur de anser att det vetenskapliga samtalet och tankeutbytet fungerar, dels har de delat med sig av sina erfarenheter av såväl seminarieverksamhet som forskarutbildningskurser. Dessutom förhåller doktoranderna sig till frågor om forskarutbildningsmiljöns acceptans inför olikheter. Även handledarna delar med sig av sina perspektiv på den forskarutbildningsmiljö som deras doktorander verkar i. Anser handledarna att miljön är välfungerande? Hur ser de på doktorandernas tillgång till forskarutbildningskurser? Gör handledarna samma bedömning av det vetenskapliga samtalet och tankeutbytet på institutionen som doktoranderna gör?

Forskarutbildningsmiljön blir även belyst utifrån hur väl den länkar till nätverk eller centrala företeelser som befinner sig bortom den omedelbara och vardagliga arbetssituationen och institutionsmiljön. Detta gäller frågor om doktorandernas tillgång till nationella och internationella nätverk inom sitt forskningsområde och om de uppmuntras att kommunicera forskningsresultat utanför akademien. Avslutningsvis fokuseras hur doktorander trivs i sin forskarutbildningsmiljö i allmänhet och hur nöjda de är med den forskarutbildning som de hittills tagit del av. Doktorandernas perspektiv kompletteras med en redogörelse för hur handledarna ser på den forskarutbildningsmiljö som deras doktorander är verksamma i. Därtill presenteras doktorsalumnernas svar på hur de trivdes med den forskarutbildning som de tog del av under sin tid som doktorander vid Lunds universitet.

Det vetenskapliga samtalet och tankeutbytet

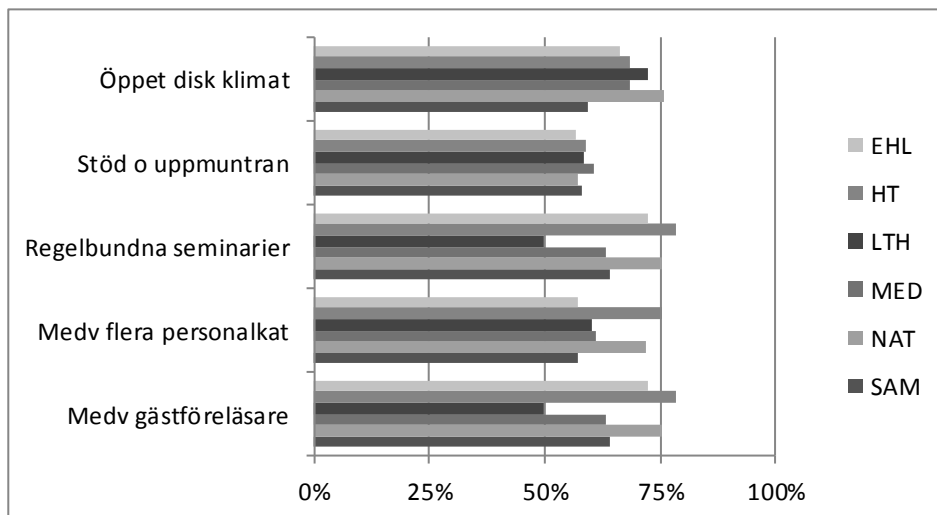
Generellt sett gör doktorander och handledare i hög grad samma bedömningar av det vetenskapliga samtalet och tankeutbytet vid den institution där de är verksamma (diagram 4:1). Omkring sex av tio inom såväl doktorand- som handledargrupp framhåller att institutionens vetenskapliga samtal kännetecknas av stöd och uppmuntran och att det arrangeras regelbundna seminarier. Drygt hälften inom båda grupperna uppger att befinner sig i miljöer som kännetecknas av medverkan av gästföreläsare. Något fler handledare än doktorander tycker att institutionen där de är verksamma har ett öppet diskussionsklimat och att flera olika personalkategorier – så som professorer, docenter och doktorander – deltar.

Diagram 4:1. I vilken utsträckning utmärks institutionens/avdelningens vetenskapliga samtal och tankeutbyte av a) ett öppet diskussionsklimat, b) stöd och uppmuntran, c) regelbundna seminarier, d) medverkan av flera olika personalkategorier och e) medverkan av gästföreläsare. Doktoranders och handledares perspektiv.

Att doktorander och handledare gör ganska likvärdiga bedömningar gäller inom samtliga fakulteter. Inte desto mindre kan bedömningarna mellan olika fakulteter skilja sig åt. Doktoranderna inom samhällsvetenskap utmärker sig exempelvis genom att de i lägre grad än doktorander inom övriga fakulteter pekar på ett öppet diskussionsklimat och på LTH anser doktoranderna i högre grad att seminarieverksamheten är eftersatt (diagram 4:2).

Diagram 4:2. Andel doktorander som i hög eller mycket hög grad anser att institutionens/avdelningens vetenskapliga samtal och tankeutbyte utmärks av a) ett öppet diskussionsklimat, b) stöd och uppmuntran, c) regelbundna seminarier, d) medverkan av flera olika personalkategorier och e) medverkan av gästföreläsare. Fördelat per fakultet.

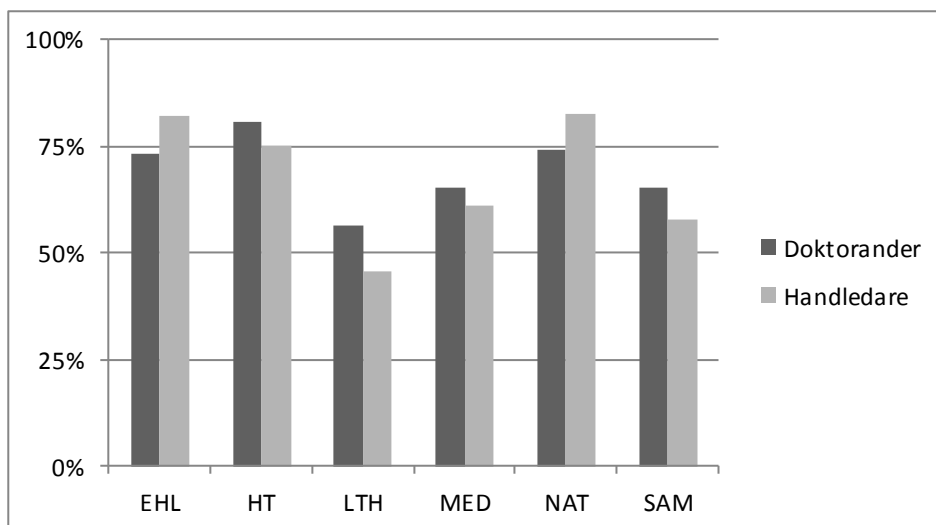

Inom en del fakulteter gör kvinnor och män något olika bedömningar av det vetenskapliga samtalet. Inom LTH, medicin, naturvetenskap och samhällsvetenskap pekar något färre kvinnor på att det vetenskapliga samtalet kännetecknas av stöd och uppmuntran. Inom naturvetenskap ställer sig kvinnorna dessutom något mer tveksamma till att beskriva diskussionsklimatet som öppet. Medan 67% av kvinnorna anser att diskussionsklimatet är öppet gäller samma sak för 82% av männen.

Seminarieverksamhet

Merparten av såväl doktoranderna (67%) som handledarna (64%) pekar på en god tillgång till seminarier på den institution där de är verksamma. Vissa skillnader mellan fakulteterna kan dock noteras. Störst andel doktorander och handledare som är nöjda med tillgången återfinns inom Ekonomihögskolan, HT och Naturvetenskaplig fakultet. Betydligt färre doktorander och handledare inom LTH tycker att tillgången till seminarier är bra.

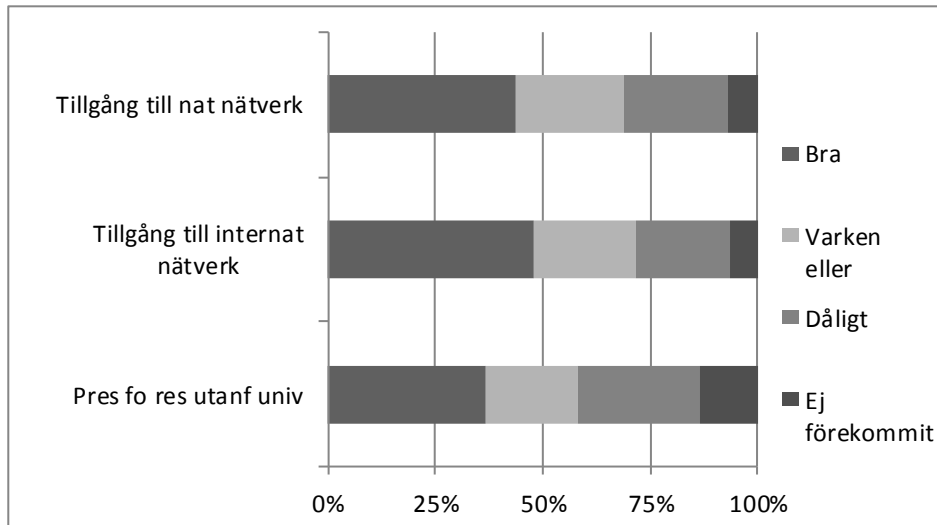
Diagram 4:3. Andel doktorander och handledare som anser att tillgången till seminarier på institutionen/motsvarande är bra eller mycket bra. Fördelat per fakultet.

Forskarnätverk och kontakter utanför universitet

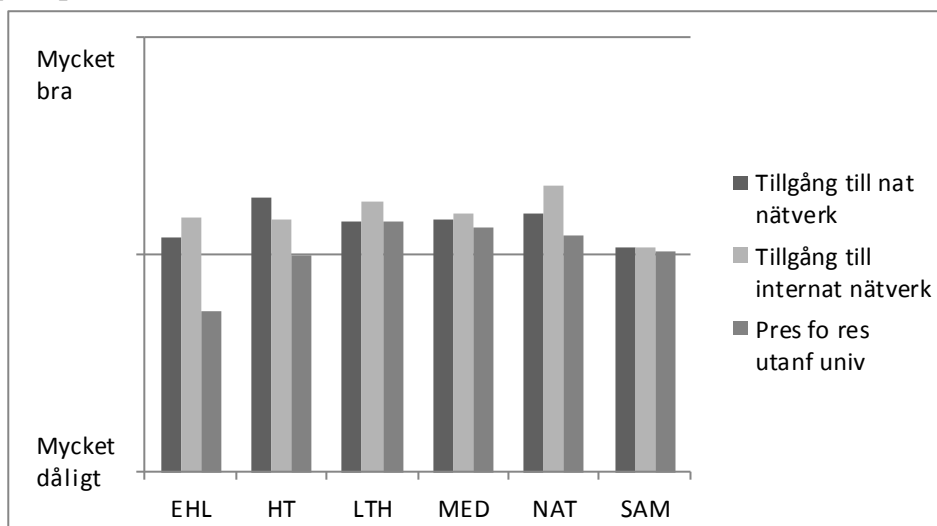
När det gäller aspekter av forskarutbildningsmiljön som inte är länkade till den egna institutionen på samma uppenbara sätt som seminarieverksamheten är doktoranderna mera tveksamma. Sett över alla fakulteter är knappt hälften nöjda med hur de inom ramen för sin forskarutbildningsmiljö blivit introducerade till nationella och internationella nätverk inom forskningsområdet (diagram 4:4). Nästan var tredje doktorand anser inte att forskarutbildningsmiljön är särskilt uppmuntrande när det gäller att presentera forskningsresultat utanför universitetet och drygt var tionde anser att detta inte är något som uppmärksammas överhuvudtaget.

Diagram 4:4. Hur väl fungerar forskarutbildningsmiljö i sin helhet när det gäller a) tillgång till nationella nätverk, b) tillgång till internationella nätverk och c) presentation av forskningsresultat utanför universitetet? Andel doktorander.

Även om mönstret i hög grad är likartat inom samtliga fakulteter kan vissa fakultetsvisa variationer noteras (diagram 4:5). Exempelvis framstår doktoranderna inom Ekonomihögskolan som mer tveksamma till om forskarutbildningsmiljön stimulerar till kontakter utanför universitet.

Diagram 4:5. Hur väl fungerar forskarutbildningsmiljön i sin helhet när det gäller a) tillgång till nationella nätverk, b) tillgång till internationella nätverk och c) presentation av forskningsresultat utanför universitetet. Doktoranders perspektiv.³⁷

I sammanhanget kan också noteras att kvinnor generellt sett är något mera kritiska till forskarutbildningsmiljön i flera av dessa avseenden. Mönstret framträder tydligast inom Samhällsvetenskaplig fakultet där kvinnor genomgående är något

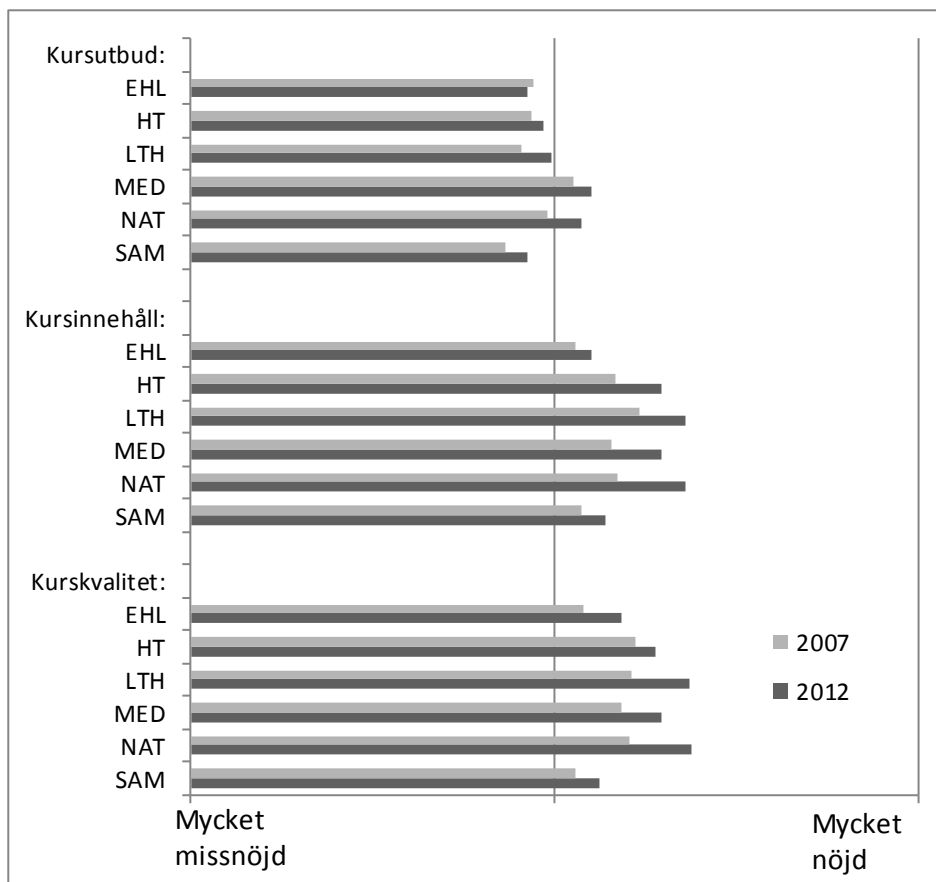
³⁷ Medelvärdeberäkningarna inkluderar inte dem som svarat att en given aspekt ej förekommit.

mera kritiska än männen till såväl tillgång till nätverk som uppmuntran till kommunikation av forskningsresultat utanför universitetet.

Forskarutbildningskurser: utbud, innehåll och kvalitet

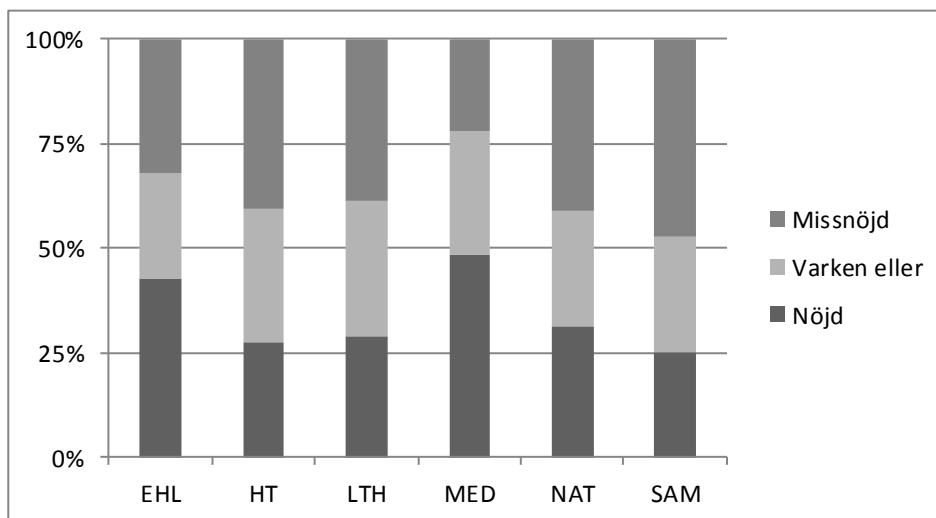
Nästan samtliga doktorander (95%) har gått någon kurs inom ramen för sin forskarutbildning. Knappt sex av tio är nöjda med såväl kursernas innehåll (57%) som kvalitet (58%). Lite fler än var tionde menar å sin sida sig vara missnöjda med kursinnehåll (12%) och kurskvalitet (12%). Doktoranderna uttrycker mer skepsis i förhållande till utbudet av kurser. Nästan var tredje doktorand (32%) tycker att kursutbudet är dåligt och tveksamheter kring utbudet av kurser på forskarutbildningsnivå uttrycks inom samtliga fakulteter (diagram 4:6). Inom samtliga fakulteter är 2012 års doktorandgrupp mer nöjd med kursernas innehåll och kvalitet än vad 2007 års doktorandgrupp var. Inom LTH och Naturvetenskaplig fakultet är doktoranderna något mer positiva, medan doktoranderna inom Ekonomihögskolan och Samhällsvetenskaplig fakultet är mer återhållsamma i sina bedömningar.

Diagram 4:6. Hur nöjda är doktoranderna med forskarutbildningskurserna med avseende på utbud, innehåll och kvalitet? I jämförelse mellan 2007 och 2012 års doktorandgrupp och fördelat per fakultet.

Att många doktorander är kritiska till kursutbudet kan hänga samman med att informationen om utbudet tycks vara begränsat. Sett över alla fakulteter är var tredje doktorand (34%) missnöjd med informationen om vilka kurser som arrangeras inom forskarutbildningen. Störst är kritiken inom Samhällsvetenskaplig fakultet där nästan hälften anser att informationen är alltför knapphändig (diagram 4:7). Minst kritik kommer från Medicinsk fakultet. Härifrån förmedlar lite drygt var femte (22%) att informationen är alltför begränsad medan hälften framhåller att de är nöjda med informationen om kursutbudet.

Diagram 4:7. Hur nöjda är doktoranderna med informationen om utbudet av kurser på forskarutbildningsnivå? Andel doktorander.

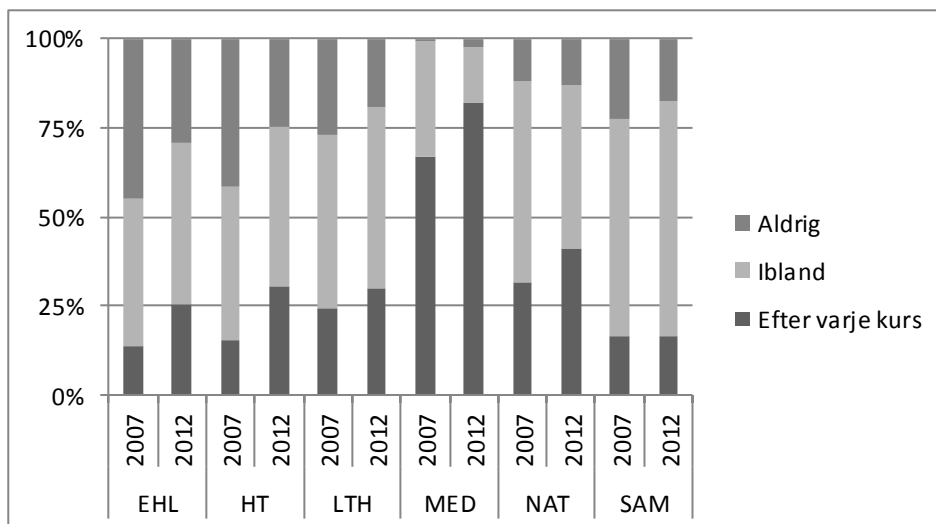
Generellt sett ger handledarna en mera positiv bild av doktorandernas tillgång till relevanta kurser inom ramen för forskarutbildningen. Två av tre handledare beskriver tillgången som god medan ganska få (12%) uttrycker bekymmer för att tillgången skulle vara begränsad. Den i allmänhet positiva inställningen gäller oavsett fakultet. Särskilt nöjda med doktorandernas tillgång till forskarkurser är dock handledarna inom medicin och naturvetenskap. Härifrån beskriver fler än sju av tio tillgången som god eller mycket god.

I viss utsträckning erbjuder handledarna också hjälp med att navigera och finna rätt i kursutbudet. Omkring fyra av tio handledare uppger att de lägger stor tonvikt vid att vara behjälplig med att hitta relevanta kurser. Var femte handledare framhåller å sin sida att kursdelen är en lågt prioriterad del av handledarskapet och överlämnar åt doktoranderna att hitta intressanta kurser. Handledarna inom Naturvetenskaplig fakultet ser i högre grad än övriga handledare kursdelen som en viktig del av handledningen. Härifrån uppger över hälften att de lägger stor tonvikt vid att hjälpa sina doktorander att hitta relevanta kurser.

Utvärdering och examination av forskarutbildningskurser

Enligt Högskoleförordningen skall studenter vid universitet och högskolor ges möjlighet att framföra sina synpunkter och erfarenheter efter varje kurs som de gått. Så är inte alltid fallet inom forskarutbildningen vid Lunds universitet. Färre än hälften av doktoranderna (46%) som medverkar i undersökningen uppger att kursvärderingar alltid förekommit på de kurser som de gått. Fyra av tio meddelar att kursvärderingar genomförts i anslutning till någon kurs medan omkring 14% aldrig haft möjlighet att framföra sina synpunkter inom ramen för en organiserad kursvärdering. Inom Medicinsk fakultet tycks kursvärderingar prioriteras i betydligt högre grad än inom andra fakulteter (diagram 4:8). Härifrån uppger åtta av tio doktorander att de genomfört en kursvärdering efter samtliga kurser som de tagit del av inom forskarutbildningen. Inom Samhällsvetenskaplig fakultet framhålls samma sak av färre än var femte doktorand (18%). Generellt sett tycks förekomsten av kursvärderingar ha ökat under den senaste femårsperioden. Ökningen till trots uppger fortfarande omkring var fjärde eller var femte doktorand inom flertalet fakulteter att de aldrig haft möjlighet att medverka i en kursvärdering inom ramen för forskarutbildningen.

Diagram 4:8. Hur ofta förekommer kursvärdering efter kurser på forskarutbildningsnivå? Jämförelse mellan 2007 och 2012 års doktorandgrupp, fördelat per fakultet.

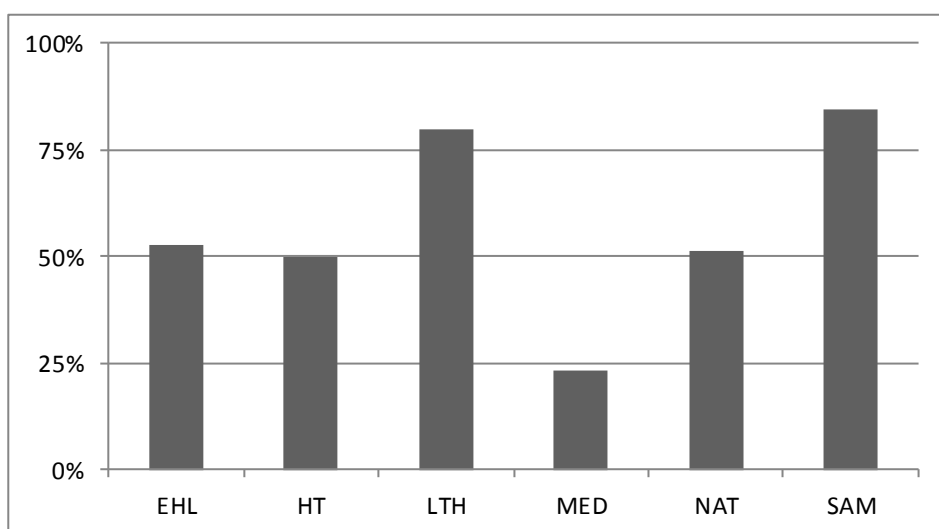
Examination förekommer inte heller alltid på kurser på forskarutbildningsnivå. Drygt var tionde (11%) doktorand har aldrig examinerats i samband med en kurs som de gått på forskarutbildningen. Ungefär hälften (46%) har examinerats efter några kurser medan fyra av tio framhåller att de examinerats efter varje kurs. Att döma av doktorandernas svar genomförs kurser utan examination framförallt inom medicin, LTH och naturvetenskap. Inom Medicinsk (19%) och Naturvetenskaplig fakultet (16%) uppger nästan var femte doktorand att examination

aldrig förekommit. Samma sak gäller för var tionde doktorand inom LTH. Inom övriga fakulteter uppges samma sak av enstaka doktorander.

Högskolepedagogiska kurser

Omkring hälften (45%) av doktoranderna i 2012 års doktorandgrupp har gått en högskolepedagogisk kurs inom ramen för sin forskarutbildning. Detta svarar mot en lika hög andel som i 2007 års doktorandgrupp. Doktorander som är i slutskedet av sina forskarstudier har studerat högskolepedagogik i högre grad än övriga. Samtidigt är skillnaderna mellan de olika fakulteterna stor. Av de som kommit 75% eller längre in på sina forskarstudier har omkring åtta av tio inom Samhällsvetenskaplig fakultet och LTH gått en högskolepedagogisk kurs (diagram 4:9). Samma sak gäller för var fjärde doktorand inom medicin.

Diagram 4:9. Andel doktorander som gått högskolepedagogisk kurs. Avser doktorander som kommit minst 75% in i sina forskarstudier.

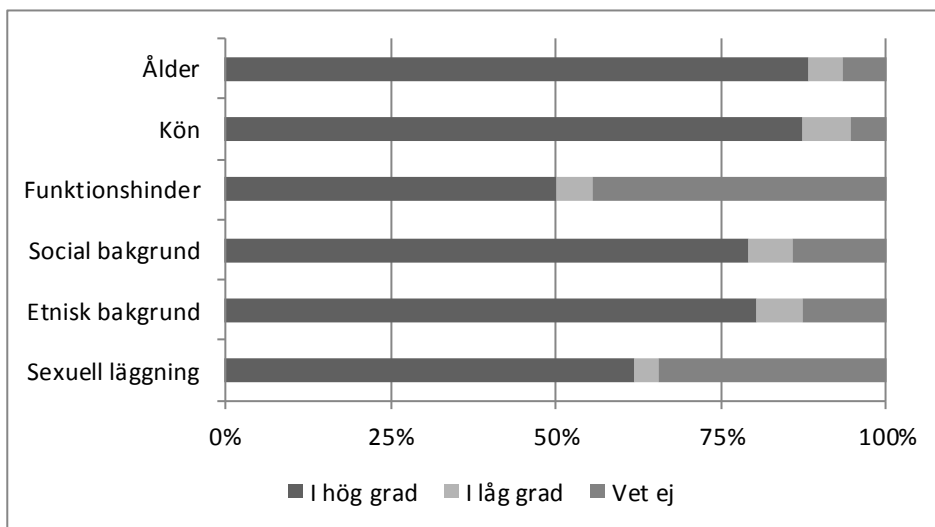

För många handledare är doktorandens medverkan i högskolepedagogiska kurser ingen viktig aspekt av handledarskapet. Drygt var tredje (36%) handledare framhåller att de fäster stor eller mycket stor vikt vid att uppmuntra sina doktorander att delta i högskolepedagogiska kurser. Nästan lika många (29%) tillskriver sin egen roll i sammanhanget liten eller ingen betydelse. Handledare inom olika fakulteter kan dock resonera olika. Mest angelägna om att doktoranderna ska studera högskolepedagogik inom ramen för sin forskarutbildning är handledarna inom HT och LTH. Härifrån uppges drygt fyra av tio att de i hög grad uppmuntrar doktoranderna att studera högskolepedagogik. Minst intresse uttalas av handledarna inom Ekonomihögskolan där samma sak gäller för var fjärde handledare.

Acceptans av olikheter

Sett över hela doktorandgruppen tycker den stora merparten att deras forskarutbildningsmiljö präglas av acceptans för alla oavsett kön och ålder (diagram 4:10). De flesta anser också att miljön i hög grad är accepterande i förhållande till social och etnisk bakgrund. Ganska många uppger att de inte vet om deras forskarutbildningsmiljö präglas av acceptans inför alla oavsett om man har ett funktionshinder eller inte och samma sak gäller i fråga om sexuell läggning.

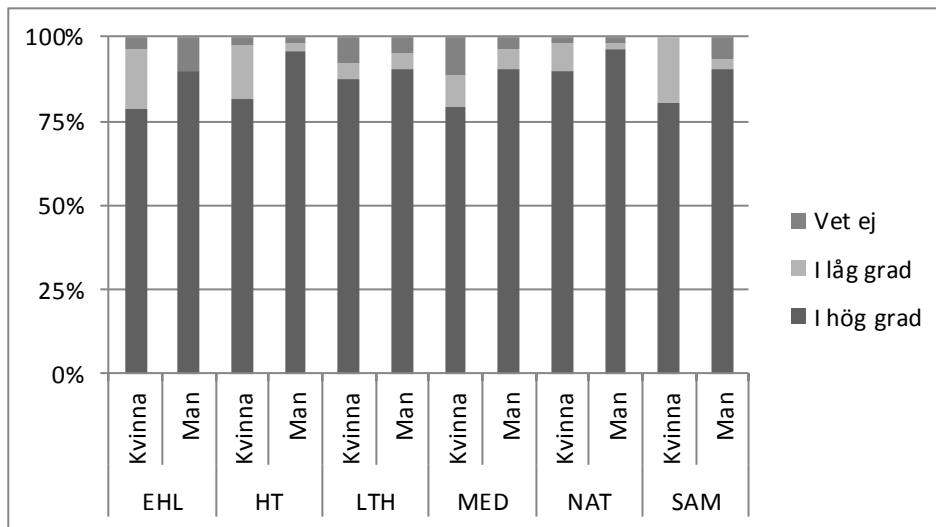
Diagram 4:10. Tycker du att studie- och arbetsmiljön inom din forskarutbildning präglas av acceptans för alla personer oavsett följande aspekter. Doktoranders perspektiv.

Även om den stora merparten pekar på en tolerant miljö kan olika grupper av doktorander göra väldigt olika bedömningar. Exempelvis tycker de yngsta och de äldsta doktoranderna i högre grad än övriga att miljön brister i sin tolerans i relation till olika åldrar. Bland de som är 26 år eller yngre menar var tionde (10 %) att miljön inte är accepterande inför olika åldrar och bland doktoranderna som är 50 år eller äldre gäller samma sak för ännu något fler (13%). Betydligt fler av dem som har utomnordiskt födda föräldrar (11%) än de som har svenska föräldrar (5%) tycker att miljön brister med avseende på tolerans för olika etniska bakgrunder.

En betydligt högre andel kvinnor (11%) än män (4%) menar att deras forskarutbildningsmiljö i låg grad präglas av acceptans för alla oberoende kön. Inom Ekonomihögskolan, HT och Samhällsvetenskaplig fakultet är skillnaden mellan kvinnors och mäns upplevelser särskilt påtaglig (diagram 4:11).

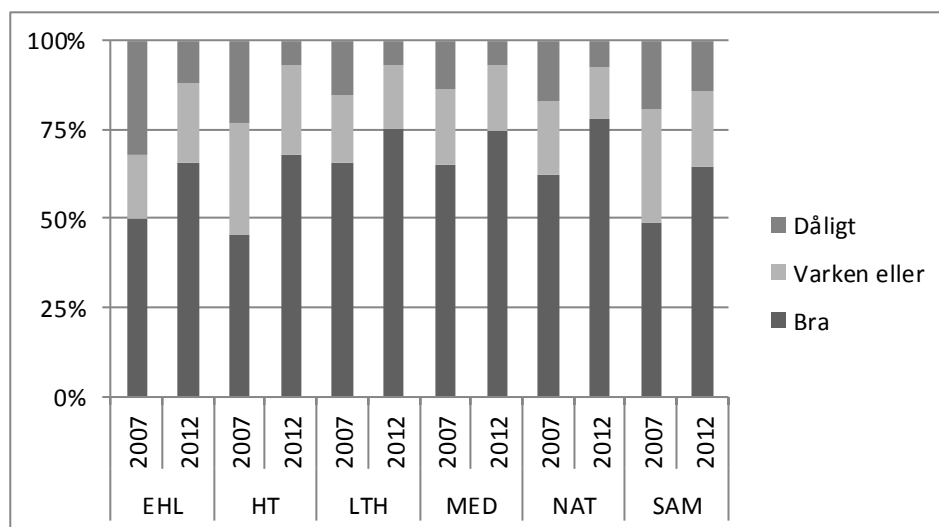
Diagram 4:11. Tycker du att studie- och arbetsmiljön inom din forskarutbildning präglas av acceptans för alla personer oavsett kön. Doktoranders perspektiv, fördelat utifrån kön och fakultet.

Doktoranders och handledares perspektiv på forskarutbildningsmiljön

Även om doktorander kan vara kritiska mot vissa aspekter av forskarutbildningsmiljön visar studien att merparten (73%) trivs bra i sin forskarutbildningsmiljö. Dessutom tycks 2012 års doktorandgrupp trivas bättre än vad 2007 års doktorandgrupp gjorde. Medan nästan tre av fyra i 2012 års doktorandgrupp trivs bra i sin forskarutbildningsmiljö gällde samma sak för betydligt färre (57%) i 2007 års doktorandgrupp. Att doktoranderna trivs bättre i sin forskarutbildningsmiljö gäller inom samtliga fakulteter (diagram 4:12). Inom några fakulteter är förändringen särskilt påtaglig. Detta gäller i synnerhet inom HT. Medan färre än hälften av doktoranderna i 2007 års doktorandgrupp inom HT uppgav att de trivdes i sin forskarutbildningsmiljö gäller samma sak för nästan sju av tio i 2012 års doktorandgrupp.

Diagram 4:12. Hur trivs doktoranderna i sin forskarutbildningsmiljö? Fördelat per fakultet och i jämförelse mellan 2007 och 2012 års doktorandgrupp.

När doktoranderna skriver fritt om positiva aspekter av sin forskarutbildningsmiljö framtonar den stora betydelsen av social trivsel och ett fungerande socialt samspel. Därtill framhåller flera doktorander att det är inspirerande och utvecklande att få vara en del av en forskningsmiljö med en hög grad av kompetens.

Trevlig stämning på labbet, god sammanhållning bland doktoranderna. (Doktorand, Naturvetenskaplig fakultet)

Trevlig grupp, känns kul att gå till jobbet. (Doktorand, Naturvetenskaplig fakultet)

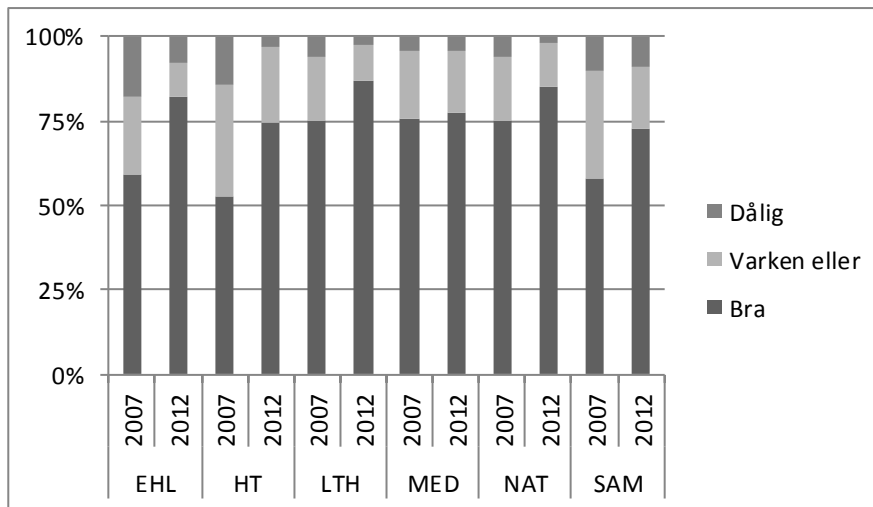
Trevlig stämning, trevligt socialt, mycket eget ansvar, frihet, generös handledare. (Doktorand, Medicinsk fakultet)

Stor tillgång på kompetens. Gott samarbete och handledning. (Doktorand, Medicinsk fakultet)

Mindre seminariegrupp, hög kompetens i gruppen. Ofta flera professorer närvarande. (Doktorand, HT)

Merparten av handledarna tycker också att forskarutbildningsmiljön är bra. Detta gäller för åtta av tio i handledargruppen totalt sett. Inom i princip samtliga fakulteter är 2012 års handledargrupp mer positiva till forskarutbildningsmiljön än vad 2007 års handledargrupp var. Därmed pekar handledarna på samma positiva utveckling av forskarutbildningsmiljön som doktoranderna (diagram 4:13). Särskilt påtaglig är förändringen inom HT och Ekonomihögskolan. Medan omkring hälften av handledarna i 2007 års handledargrupp ställde sig positiva till forskarutbildningsmiljön gäller samma sak för omkring tre av fyra i 2012 års handledargrupp.

Diagram 4:13. Hur bedömer handledarna den forskarutbildningsmiljö som deras doktorander är verksamma inom? Fördelat per fakultet och i jämförelse mellan 2007 och 2012 års handledargrupp.

Även handledarna lyfter fram den sociala dimensionen som en helt central aspekt forskarutbildningsmiljön. Flera handledare lyfter precis som doktoranderna fram den stora tillgången till kunskap och kompetens i forskarutbildningsmiljön.

Bra sammanhållning i gruppen, alla hjälper alla. (Handledare, Naturvetenskaplig fakultet)

Öppet diskussionsklimat med många skratt. (Handledare, LTH)

Fantastisk professor och kreativ miljö med andra yrkeskategorier. (Handledare, Medicinsk fakultet)

Diskussionsklimat, mycket kompetenta kolleger, ivriga och kunniga doktorander. (Handledare, HT)

Högt kvalificerade medarbetare och kolleger. God tillgång till kunskap och teknologi. (Handledare, Medicinsk fakultet)

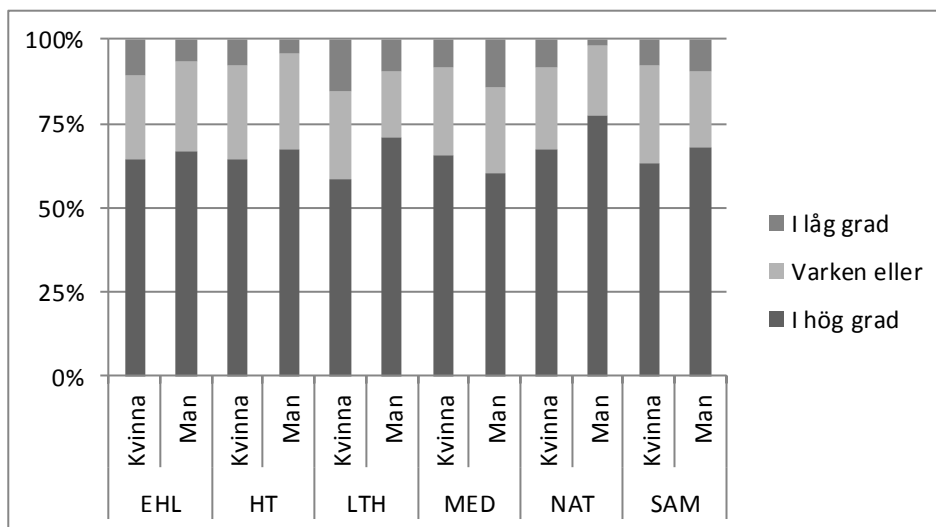
Doktorandernas trivsel med forskarutbildningen

Hur doktoranderna trivs i sin forskarutbildningsmiljö är självklart helt centralt för hur de trivs med att vara doktorander. Av de doktorander som trivs i sin miljö är nästan alla nöjda med sin forskarutbildning hittills. Omvänt är inte en enda av de doktorander som inte trivs i forskarutbildningsmiljö nöjda med forskarutbildningen hittills.

Sett över hela doktorandgruppen är nästan sju av tio (67%) nöjda med sin forskarutbildning hittills och knappt var tionde doktorand (9%) ger uttryck för att vara missnöjda. Svenska och internationella och internationella doktorander

trivs i lika hög grad. Samma sak gäller för doktorander som är uppvuxna med akademiskt utbildade föräldrar och de som kommer från hem som saknar akademiska studietraditioner. I andra avseenden kan skillnaderna vara större. Inom flertalet fakulteter är män i något högre grad än kvinnor nöjda med sin forskarutbildning hittills (diagram 4:14). Detta gäller tydligast inom LTH och Naturvetenskaplig fakultet. Inom Medicinsk fakultet tycks å andra sidan kvinnor i högre grad än män vara nöjda med sin forskarutbildning. Gällande medicinsk fakultet kan också noteras att det företrädesvis är doktorander med låg aktivitetsgrad som är missnöjda med forskarutbildningen. Av doktorander inom medicin som har en aktivitetsgrad på 1-24% är så få som var tredje nöjda (34%) med forskarutbildningen medan drygt var fjärde (29%) är missnöjda.³⁸

*Diagram 4:14. Hur nöjd är du med din forskarutbildning hittills?
Andel doktorander, per kön och fakultet.*

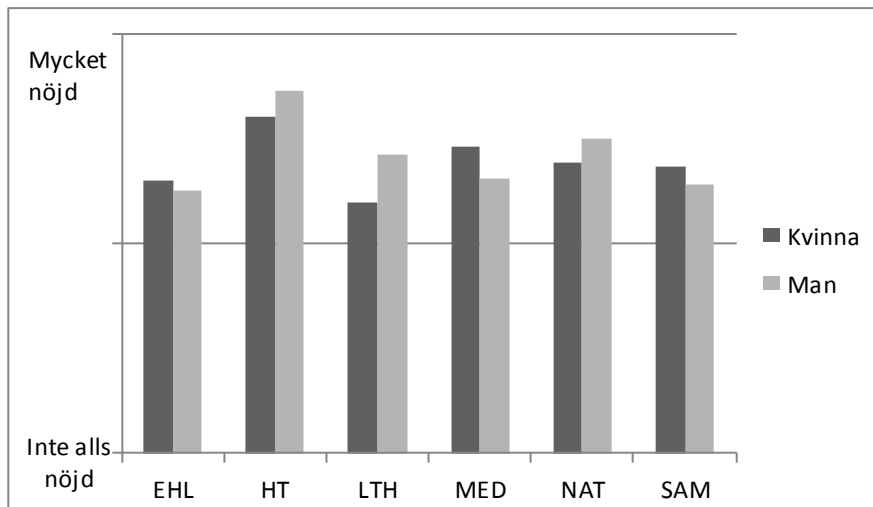

Alumnernas trivsel med forskarutbildningen

Merparten av alumnerna – nästan 7 av 10 – är också nöjda (44%) eller mycket nöjda (24%) med den forskarutbildning som de tagit del av vid Lunds universitet. Generellt sett är kvinnor och män inom alumngruppen lika nöjda. Detta gäller dock inte inom samtliga fakulteter. Skillnaden mellan kvinnors och mäns bedömningar är störst inom LTH där männen är nöjdare med forskarutbildningen än kvinnorna (diagram 4:15).

³⁸ I den medicinska fakultetetens svarsgrupp uppger 35 personer att de är registrerade 1-24%.

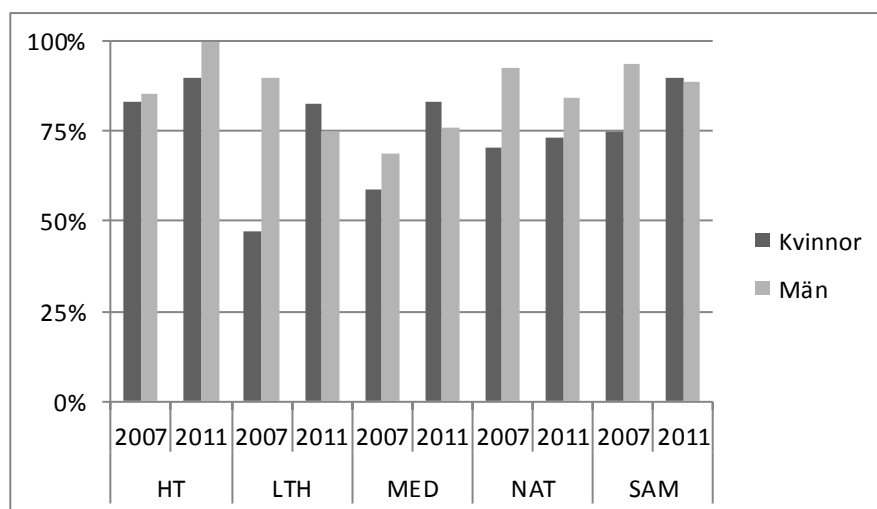
Diagram 4:15. Hur nöjda är alumnerna med sin forskarutbildning vid Lunds universitet? Fördelat utifrån kön och fakultet.³⁹

Alumnerna tog även ställning till om de skulle valt att genomföra sin forskarutbildning om de hade haft möjlighet att göra om valet. De allra flesta – drygt åtta av tio – ställde sig positiva till forskarutbildningen i detta avseende. Fler än var tionde (11%) skulle valt att avstå medan något färre skulle kunna tänka sig att välja om att ta del av forskarutbildning, men då i ett annat ämne. Samma fråga ställdes i 2007 års doktorsalumnstudie och inom flera fakulteter märks en stor skillnad. Detta gäller framförallt bland alumnerna från LTH och Medicinsk fakultet. I 2007 års undersökning uppgav nästan hälften av de kvinnliga doktorerna från LTH och mer än hälften från medicin att de inte skulle valt om att gå forskarutbildning i samma ämne en gång till. Missnöje uttrycks inte alls i samma utsträckning bland alumnerna i föreliggande studie. Tvärtom framstår den stora majoriteten av kvinnorna från LTH och medicin nöjda med sitt forskarutbildningsval (diagram 4:16).

³⁹ Observera att antalet observationer är litet inom vissa fakulteter (EHL, HT och Samhällsvetenskap).

Diagram 4:16 Andel alumner som skulle valt att påbörja forskarutbildningen i samma ämne idag. Fördelat per fakultet och kön i jämförelse mellan 2007 och 2011.⁴⁰

Perspektiv från internationella doktorander

Internationella doktorander uppger i lika hög grad som sina svenska doktorandkollegor att de trivs i sin forskarutbildningsmiljö. Detta gäller för omkring sju av tio i båda grupperna.⁴¹ De internationella doktoranderna är i princip också lika nöjda med sin forskarutbildning hittills. Medan 66% av de internationella doktoranderna uppger att de är nöjda med den forskarutbildning som de hittills tagit del av vid Lunds universitet gäller samma sak för 67% av de svenska doktoranderna. Samtidigt kan noteras att var fjärde internationell doktorand (24%) uppger att de har upplevt problem under sin doktorandtid. Framförallt framhålls språkliga problem och upplevelser av socialt utanförskap.

Språkliga problem. Information och kurser (mest) är på svenska. Ingen bryr sig om att förklara byråkrati bakom anställning etc. (Doktorand, Medicinsk fakultet)

Need to speak/learn Swedish. (Doktorand, LTH)

Difficulties in communicating in Swedish. Lower degree of social activities than in my own country. (Doktorand, Ekonomihögskolan)

Most of the time I received important documents written in Swedish, however I am international student. I have been in Sweden for less than 1

⁴⁰ Observera att antalet observationer är litet inom vissa fakulteter (HT och Samhällsvetenskap). I 2007 års doktorsalumnstudie ingick endast 7 alumner från EHL. Därför ingår EHL inte i denna jämförelse.

⁴¹ Bland de internationella doktoranderna uppger 76% att de trivs bra eller mycket bra i sin forskarutbildningsmiljö. Samma sak gäller för 72% inom den svenska doktorandgruppen.

year, how will I understand Swedish? This becomes difficult for me!
(Doktorand, LTH)

At the beginning, yes both language and socially. But it is better now.
(Doktorand, Ekonomihögskolan)

For research studies it is fine but for social life it is quite difficult.
(Doktorand, Medicinsk fakultet)

5. Doktorandernas arbetssituation

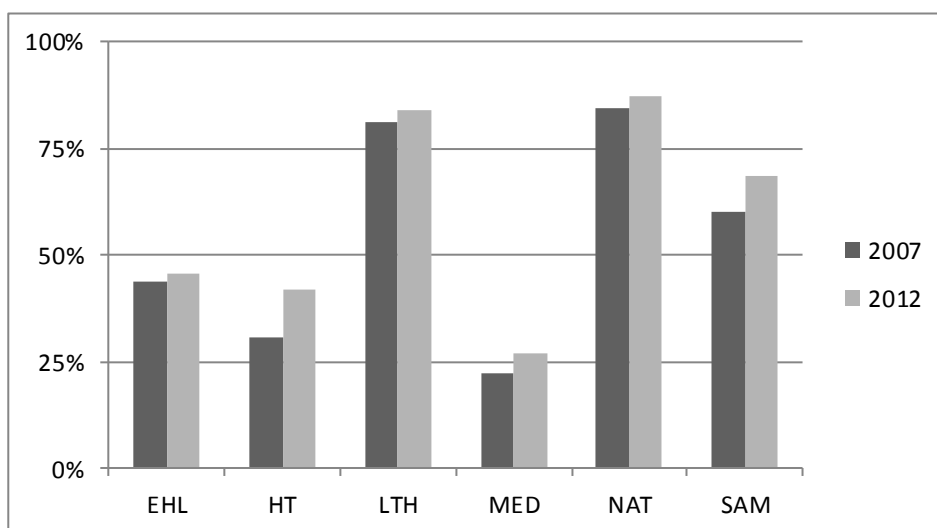
Hur upplever doktoranderna sin arbetssituation? Vilka positiva aspekter av arbetet lyfts fram? Vad beskrivs som problematiskt? I föreliggande kapitel blir doktorandernas arbetssituation och arbetsmiljö belyst utifrån flera olika infallsvinklar. För många doktorander är institutionstjänstgöringen i form av t.ex. undervisning och administration en viktig aspekt av arbetet som doktorand. Tjänstgöringen kan ge värdefulla erfarenheter av att vara verksam som universitetslärare men den kan också upplevas som tidskrävande och betungande. Hur förhåller doktoranderna vid Lunds universitet sig till institutionstjänstgöringen? Har alla möjlighet att genomföra institutionstjänstgöring inom ramen för sina forskarstudier? En annan viktig aspekt av arbetsmiljön handlar om de resurser som står till doktorandens förfogande i det dagliga arbetet. Hur ser doktoranderna exempelvis på sin tillgång till arbetsplats, datorutrustning och eventuellt laborativ utrustning? Finns resurser för att göra nödvändigt fältarbete eller för att besöka en intressant konferens?

Det dagliga arbetet som doktorand belyses också utifrån faktorer som arbetsinsats, arbetsbelastning och stress. Hur mycket tid per vecka lägger doktoranderna ned på sitt arbete? Hur upplever de sin arbetsbelastning? Finns det grupper av doktorander som är mer stressade än andra och vilka är i så fall dessa?

Institutionstjänstgöring

Nästan sex av tio doktorander genomför institutionstjänstgöring inom ramen för sin doktorandtjänst och vanligtvis varierar tjänstgöringsgraden mellan fem och tjugo procent. I institutionstjänstgöringen ingår primärt arbetsuppgifter som undervisning och administration. Andra uppgifter kan vara forskning, universitetspolitiska uppdrag, arbete som skyddsombud, arbete med hemsida eller att marknadsföra institutionens verksamhet. Andelen doktorander med institutionstjänstgöring har ökat något sedan 2007 års utvärdering av forskarutbildningen och detta gäller inom samtliga fakulteter (diagram 5:1). Inte desto mindre är den fakultetsvisa skillnaden stor. Lägst andel doktorander som genomför institutionstjänstgöring återfinns inom Medicinsk fakultet (27%). Även inom HT (42%) och Ekonomihögskolan (46%) är andelen förhållandevis låg. Inom framförallt LTH (84%) och Naturvetenskaplig fakultet (88%) har den stora merparten genomfört institutionstjänstgöring.

Diagram 5:1. Andel doktorander med institutionstjänstgöring. Fördelat per fakultet och i jämförelse mellan 2007 och 2012 års doktorandgrupp.

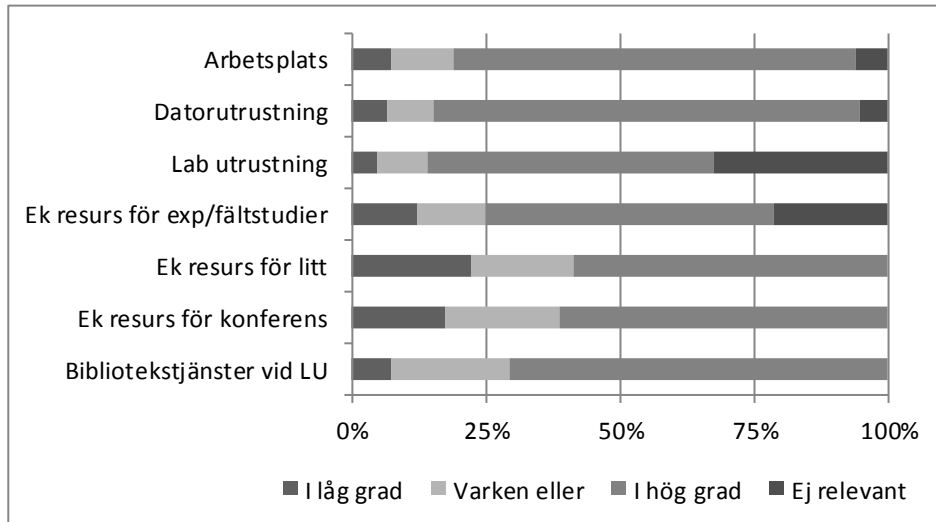
Inom de fakulteter där institutionstjänstgöring förekommer i lägst utsträckning uttrycker en hel del doktorander önskemål om utökade möjligheter. Omkring en tredjedel av doktoranderna inom Ekonomihögskolan, HT och Medicinsk fakultet upplever att deras möjligheter till institutionstjänstgöring är alltför begränsade. Detta är en betydligt högre andel än inom övriga fakulteter. Doktorander kan också vara kritiska till att arbetet tar mer tid än vad tjänstgöringsgraden anger. Inom alla fakulteter menar minst en tredjedel av de som har institutionstjänstgöring att de lägger ned mer tid än vad de kompenseras för. Högst andel återfinns inom HT (71%) och Samhällsvetenskaplig fakultet (52%). Inom Naturvetenskaplig fakultet (40%), Ekonomihögskolan (39%) och LTH (35%) är missnöjet mindre. Vidare uppger drygt var fjärde doktorand (27%) att institutions-tjänstgöringen inte planeras i god tid. I detta avseende finns inga betydande skillnader mellan olika fakulteter.

Resurser i arbetsmiljön

En tydlig majoritet av doktoranderna är nöjda med sin tillgång till arbetsplats på institutionen eller avdelningen (diagram 5:2). Av de som är mindre nöjda är doktorander som bedriver sin forskarutbildning inom ramen för en tillämpningsmiljö överrepresenterade. Generellt sett är doktoranderna också nöjda med sin tillgång till datorutrustning och till bibliotekstjänster vid Lunds universitet. Även de som är i behov av laborativ utrustning är som regel nöjda med sin tillgång till denna. Knappt var fjärde doktorand tycker sig sakna resurser för inköp av vetenskaplig litteratur och nästan lika många menar sig sakna ekonomiska resurser för att medverka vid konferenser. Avsaknaden uttrycks i högre grad av doktorander inom HT och samhällsvetenskap än inom övriga fakulteter. Omkring fyra av tio doktorander inom såväl HT (37%) som Samhällsvetenskaplig fakultet (40%)

tycker sig i låg grad ha ekonomiska resurser för nyanskaffning av vetenskaplig litteratur. Nästan lika många inom både HT (35%) och samhällsvetenskap (30%) upplever att de i låg grad har tillgång till ekonomiska resurser för att medverka vid konferenser.

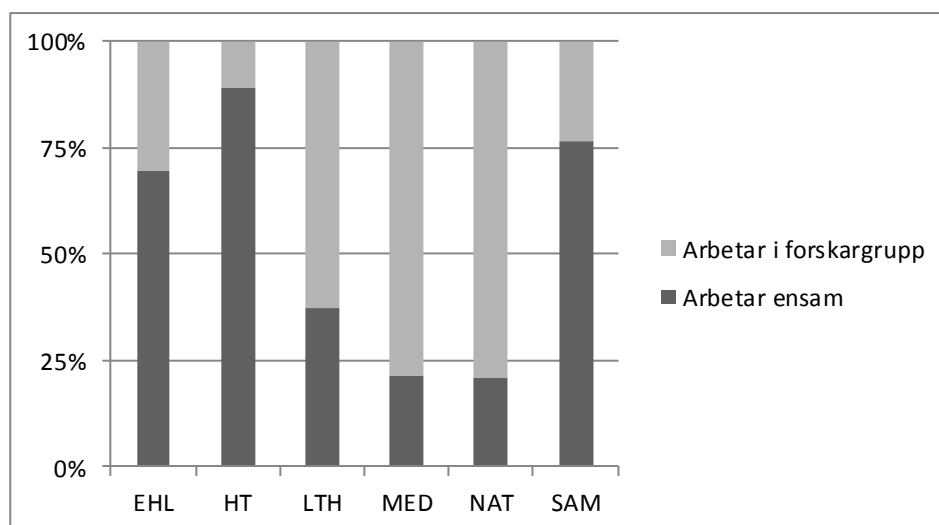
Diagram 5:2. Hur nöjda är doktoranderna med sin tillgång till följande resurser i sin arbetsmiljö? Andel doktorander.

Ensamarbetande doktorander och doktorander som arbetar inom ramen för en forskargrupp

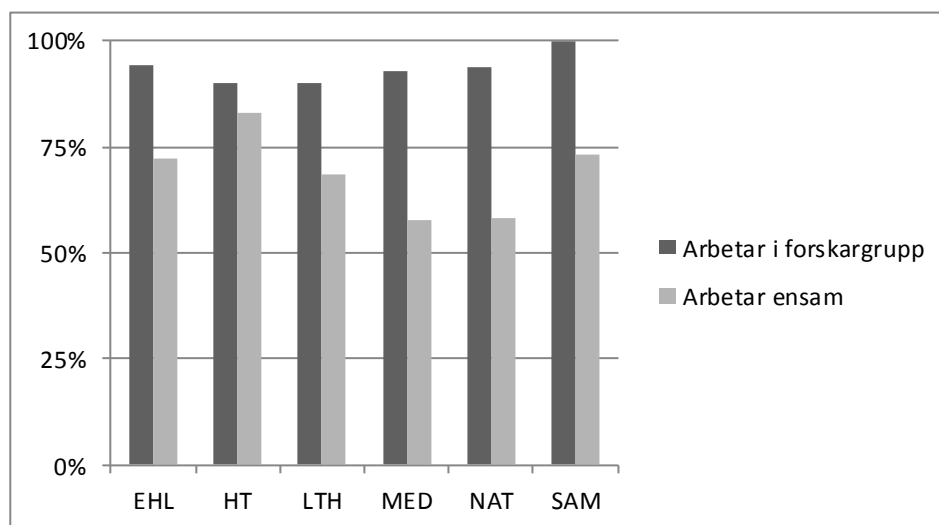
Nästan sex av tio doktorander bedriver sitt avhandlingsarbete inom ramen för en forskargrupp. Resterande, drygt fyra av tio, beskriver sin yrkesvardag som att de i huvudsak arbetar ensamma. Skillnaden mellan olika fakulteter är stor. Medan en tydlig majoritet inom medicin, naturvetenskap och LTH arbetar inom en forskargrupp uppger de flesta av doktoranderna inom Ekonomihögskolan, HT och samhällsvetenskap att de arbetar ensamma (diagram 5:3). På fem år tycks doktorandgruppen inom Naturvetenskaplig fakultet ha förändrats påtagligt i detta avseende. I 2007 års utvärdering av forskarutbildningen beskrev fyra av tio sig som ensamarbetande. Samma sak gäller för endast var femte i föreliggande studie.

Diagram 5:3. Andel doktorander arbetar inom ramen för en forskargrupp respektive arbetar ensamma. Fördelat per fakultet.

Den stora merparten av både de som arbetar inom en forskargrupp (85%) och de som arbetar ensamma (83%) tycker att de har goda möjligheter att själva kunna planera sin arbetstid. I övrigt gör doktorander i forskargrupp och ensamarbetande doktorander olika bedömningar av hur respektive arbetsform fungerar. Nästan alla (93%) som arbetar inom ramen för en forskargrupp är nöjda med arbetsformen medan nästan var tredje av ensamarbetarna uppger att de inte trivs med att arbeta själv. Mönstret är detsamma inom alla fakulteter (diagram 5:4). Särskilt tveksamma till ensamarbete är doktoranderna inom Medicinsk och Naturvetenskaplig fakultet. Inom HT trivs en högre andel av doktoranderna med att arbeta ensamma.

Diagram 5:4. Andel doktorander som är nöjda med att arbeta inom ramen för en forskargrupp respektive att arbeta ensamma. Fördelat per fakultet.

Flera doktorander framhåller just ensamarbetet när de i en öppen fråga reflekterar kring negativa aspekter av den forskarutbildningsmiljö som de är verksamma i. Några uttrycker att de hade föredragit att arbeta mer i grupp och att ensamarbetet ibland kan upplevas som isolerat.

Mycket ensamarbete, hade gärna jobbat mer i grupp. Träffar min handledare lite för sällan. (Doktorand Medicinsk fakultet)

Ensam i dagligt arbete, ostrukturerat, ej hög gemenskap på institutionen. (Doktorand, Samhällsvetenskaplig fakultet)

Hade velat ha mer feedback och känslan att det finns någon som har koll på vad jag gör. Jobbet är ofta väldigt ensamt. (Doktorand, Samhällsvetenskaplig fakultet)

Arbetar helt ensam med mitt projekt. Kan ej diskutera metod och statistikfrågor. (Doktorand, Medicinsk fakultet)

Det är en nackdel att jag är själv om mitt arbete. (Doktorand, HT)

Själva avhandlingsarbetet känns emellanåt väldigt ensamt. (Doktorand, HT)

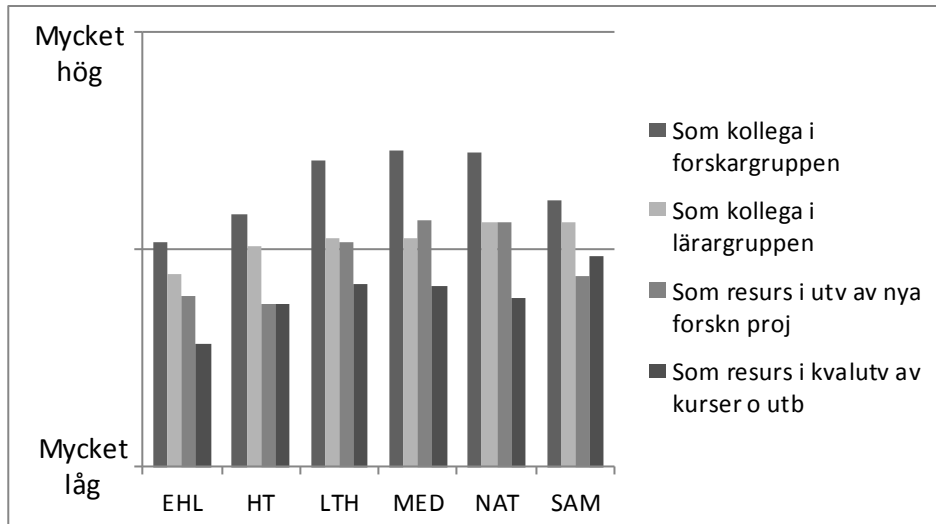
Mycket ensamarbete där man ibland känner sig lite ensam och utlämnad till att lösa allt själv. (Doktorand, LTH)

Ensam [...] För lite akademiskt utbyte. (Doktorand, EHL)

Doktorandernas upplevda status i arbetsmiljön

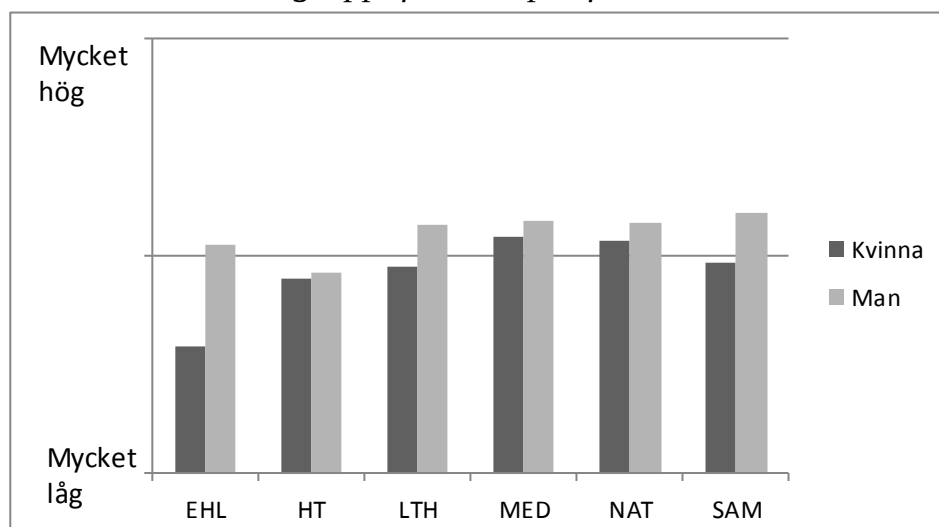
I enkäten redogjorde doktoranderna för hur de upplever sin status på arbetsplatsen utifrån hur de tycker sig bli bemötta som kollega i såväl lärargrupp som forskargrupp. Dessutom reflekterade de över sin status som resurs i utvecklingen av nya forskningsprojekt och kvalitetsutvecklingen av nya program. Inom LTH, medicin och naturvetenskap upplever doktoranderna generellt sett att de har en ganska hög status som kollega i forskargruppen (diagram 5:5). Detta gäller inte i lika hög grad inom övriga fakulteter. Lägst status tycker doktoranderna att de har när det gäller att vara en resurs i utvecklingen av kurser och program. Detta gäller särskilt för doktoranderna inom Ekonomihögskolan.

Diagram 5:5. Hur upplever doktoranderna sin status som a) kollega i forskargruppen, b) kollega i lärargruppen, c) resurs i utvecklingen av nya forskningsprojekt, d) resurs i kvalitetsutvecklingen av nya kurser och utbildningar. Fördelat per fakultet.

De fyra aspekterna på hur doktoranderna upplever sin status har indexerats och redovisas utifrån fakultet och kön i nedanstående diagram (diagram 5:6). Som diagrammet visar tycker kvinnor inom de flesta fakulteter att de har en lägre status än vad männen tycker att de har. Särskilt påtaglig är skillnaden inom Ekonomihögskolan, LTH och Samhällsvetenskaplig fakultet.

Diagram 5:6. Indexering över hur doktoranderna upplever sin status som a) kollega i forskargruppen, b) kollega i lärargruppen, c) resurs i utvecklingen av nya forskningsprojekt, d) resurs i kvalitetsutvecklingen av nya kurser och utbildningar. Jämförelse mellan kvinnor och män i 2012 års doktorandgrupp, fördelat per fakultet.⁴²

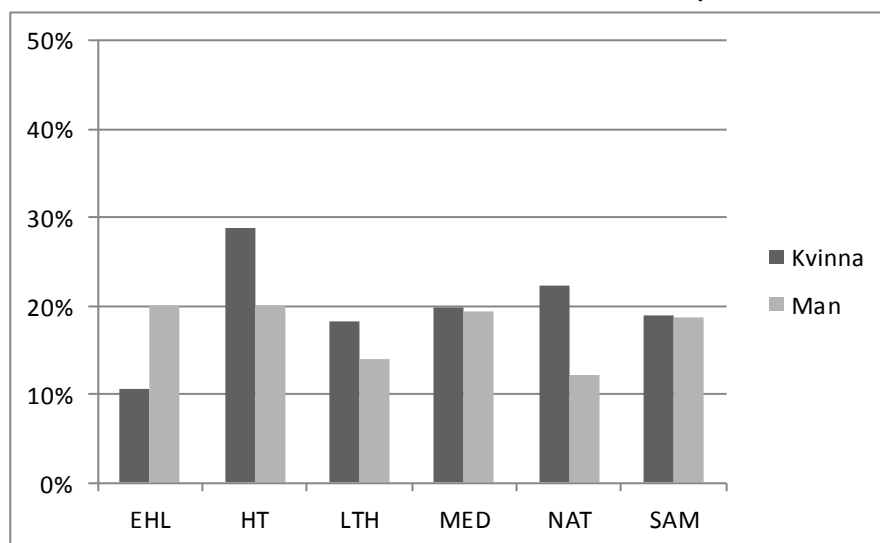
Arbetsbelastning och upplevelser av stress

Heltidsregistrerade doktorander lägger i genomsnitt ned 45 timmars arbete i veckan på sin forskarutbildning. Skillnaden mellan fakulteterna är ganska små och varierar mellan drygt 43 timmar i veckan inom LTH och 46 timmar i veckan inom medicin. Olika doktorander kan dock lägga ned mycket olika tid på forskarutbildningen. Medan var tredje doktorand arbetar omkring 40 timmar i veckan uppger nästan var tionde att deras arbetsvecka uppgår till 60 timmar eller därutöver. Drygt sex av tio doktorander beskriver sin arbetsbelastning som hög (46%) eller mycket hög (17%). Särskilt hög belastning uppges av kvinnor inom HT. Härifrån framhåller nästan tre av fyra kvinnor att de har en hög eller mycket hög arbetsbelastning.

Omkring var femte (18%) doktorand beskriver sin arbetssituation som mycket stressande. Generellt sett gäller detta för något fler kvinnor (20%) än män (16%). Även i detta avseende utskiljer sig kvinnorna inom HT. Härifrån uppger nästan var tredje (29%) kvinna att de i hög grad känner sig stressade över sin arbetssituation. Inom särskilt HT och naturvetenskap är kvinnor i högre grad än män stressade över sin arbetssituation. Samtidigt kan noteras att det omvända gäller inom Ekonomihögskolan. Här är med andra ord männen i högre grad stressade än kvinnorna.

⁴² I sammanhanget bör noteras några mindre korrigeringar i 2012 års enkätversion i jämförelse med 2007 års enkätversion. I den förra efterfrågades hur doktoranderna såg på sin status som deltagare vid utveckling av nya forskningsprojekt i utveckling av kurser i program. I den senare enkätversionen har termen deltagare ersatts av termen resurs. Därtill har termen utveckling ersatts av termen kvalitetsutveckling.

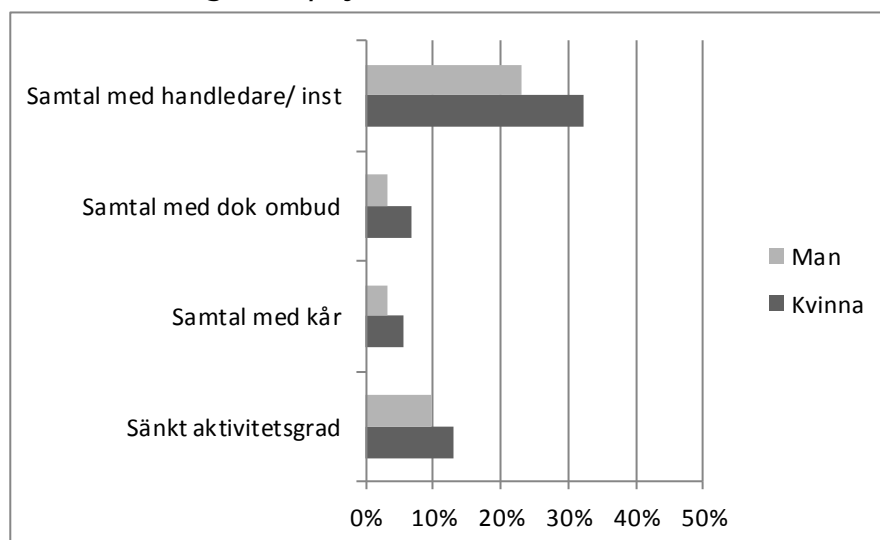
Diagram 5:7. Andel doktorander som uppger att de i hög grad är stressade över sin arbetssituation. Fördelat utifrån kön och fakultet.

Samtidigt som kvinnor generellt sett upplever mer stress än män kan noteras att färre kvinnliga doktorander beskriver sin arbetssituation som stressande än för fem år sedan. Medan en tredjedel (34%) av kvinnorna beskrev sin arbetssituationen som stressande i 2007 års doktorandgrupp gäller samma sak för betydligt färre (20%) i 2012 års doktorandgrupp. Att andelen kvinnor som upplever sin arbetssituation som stressande har minskat gäller inom samtliga fakulteter.

Även om de kvinnliga doktoranderna framstår som mindre stressade än för fem år sedan är kvinnorna i allmänhet mindre tillfreds med sin arbetssituation än männen. Detta visar sig dels genom att kvinnor fortsatt är mer stressade över sin arbetssituation än män. Dels beskriver kvinnorna i högre grad sin arbetssituation som problematisk på ett sådant sätt att de har sökt stöd i samtal med handledare, institutionsledning, doktorandombud eller doktorandkår (diagram 5:8). Dessutom uppger fler kvinnor än män att de på grund av en problematisk arbetssituation valt att ha en lägre aktivitetsgrad på forskarutbildningen.

Diagram 5:8. Har din arbetssituation varit problematisk på ett sådant sätt att den lett till något av följande? Andel doktorander, redovisade utifrån kön.

En del doktorander reflekterar kring problem i anslutning till arbetssituationen i en av enkätens öppna frågor. Ett återkommande tema relaterar till färdigställandet av avhandlingsarbetet. Flera doktorander pekar på att det är svårt att veta hur man ligger till tidsmässigt och att de kan känna oro inför att inte bli färdig inom givna tidsramar.

Mest p g a av pressen jag sätter på mig själv och stressen att bli klar i tid. (Doktorand, Naturvetenskaplig fakultet)

Färdigställandet av avhandlingen, rädslan för att inte göra tillräckligt. (Doktorand, Samhällsvetenskaplig fakultet)

Publikationskravet som doktorand, svårt att veta hur man ligger till tidsmässigt. (Doktorand, Medicinsk fakultet)

Ett annat återkommande tema i kommentarerna är att förväntningarna på det arbete som man utför som doktorand understundom kan kännas otydliga och att detta skapar stress och oro.

Oklara förväntningar, oklara mål, svagt stöd, känsla av orättvisa och ojämlikhet. (Doktorand, HT)

Det är väldigt oklart vad som förväntas av mig. (Doktorand, HT)

Svagt strukturerad gällande doktoranders egentliga ansvar och vad som krävs rent formellt. (Doktorand, Naturvetenskaplig fakultet)

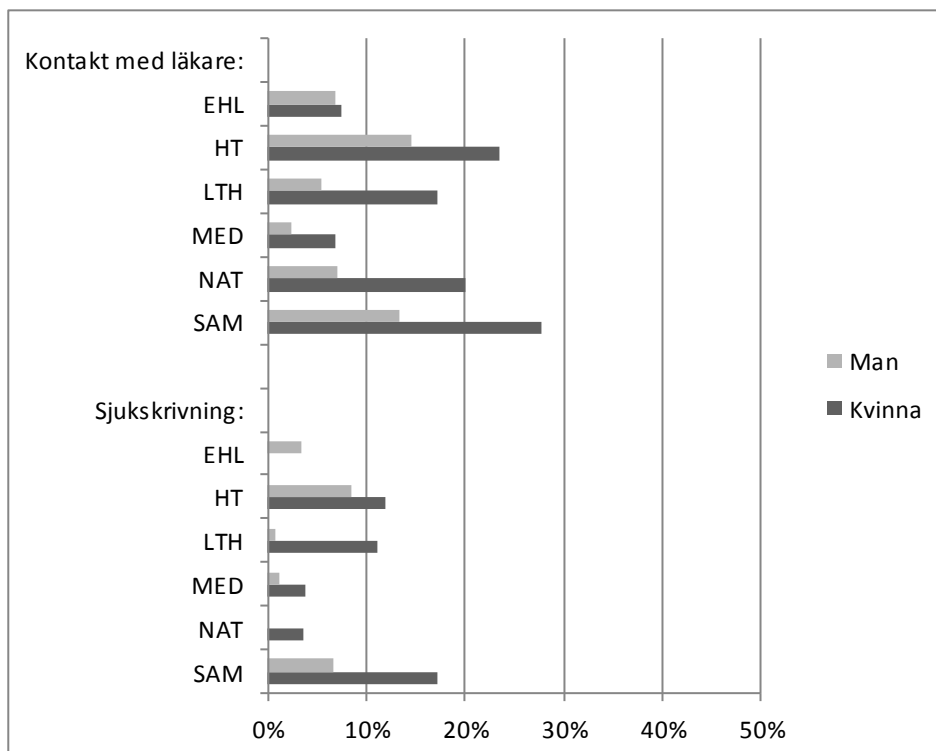
Läkarkontakter och sjukskrivningar

Det händer också att doktorander tar kontakt med läkare som en följd av problem i sitt arbete. Detta gäller i betydligt högre grad för kvinnor än för män (diagram 5:9). Andelen doktorander som varit i kontakt med läkare som en följd av

problem i arbetssituationen är dubbelt så stor bland kvinnorna (14%) som bland männen (7%). Läkarkontakterna leder ibland till sjukskrivningar och även i detta avseende är skillnaden mellan kvinnor och män stor. Sjukskrivningstalet bland kvinnorna i svarsgruppen (7%) är mer än tre gånger så stort som bland männen (2%). Kvinnorna inom samhällsvetenskap beskriver sin arbetssituation som särskilt problematisk. Drygt var fjärde kvinna som doktorerar i ett samhällsvetenskapligt ämne uppger att de har varit i kontakt med läkare på grund av påfrestningar i arbetet och nästan var femte har varit sjukskriven. Även inom HT, LTH och naturvetenskap ger många kvinnor uttryck för en ansträngd arbetssituation. Inom HT uppger nästan var fjärde kvinna (24%) att de varit i kontakt med läkare. Samma sak gäller för var femte kvinnlig doktorand inom naturvetenskap och nästan lika många inom LTH (17%). Därtill uppger drygt var tionde kvinna inom HT och LTH att de har varit sjukskrivna.

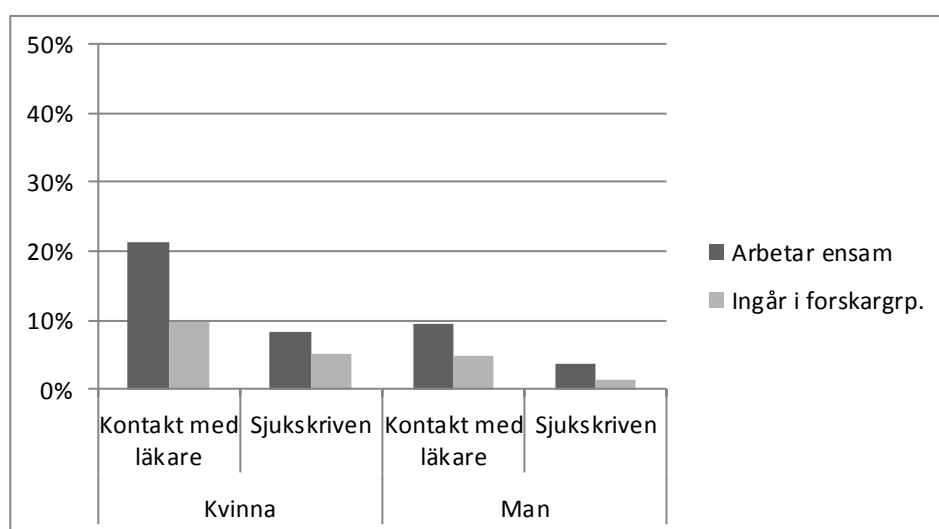
Även om kvinnor generellt sett beskriver sin arbetssituation som mer problematisk än män bör noteras att läkarkontakt och sjukskrivning inte är någon ovanlighet bland de manliga doktoranderna. Detta gäller i synnerhet inom HT och samhällsvetenskap. Dessutom är det viktigt att notera att Ekonomihögskolan utskiljer sig i sammanhanget. Till skillnad från övriga fakulteter har kvinnor inom Ekonomihögskolan inte varit i kontakt med läkare eller varit sjukskrivna i högre grad än männen.

Diagram 5:9. Har doktorandernas arbetssituation varit problematisk på ett sådant sätt att den lett till kontakt med läkare eller sjukskrivning? Andel doktorander, fördelat utifrån fakultet och kön.

Doktorander som i huvudsak arbetar ensamma har i betydligt högre grad kontaktat läkare och varit sjukskrivna än doktorander som ingår i en forskargrupp (diagram 5:10). Detta gäller både inom gruppen av män och kvinnor. Män som arbetar ensamma ger med andra ord uttryck för en mer ansträngande arbetssituation än män som ingår i en forskargrupp och ensamarbetande kvinnor beskriver sitt arbete som mer problematiskt än kvinnor som arbetar inom ramen för en forskargrupp. Män som arbetar inom ramen för en forskargrupp har minst läkarkontakt och lägst sjukskrivningstal. Kvinnor som i huvudsak arbetar ensamma har mest kontakt med läkare och är sjukskrivna i högre grad än andra.

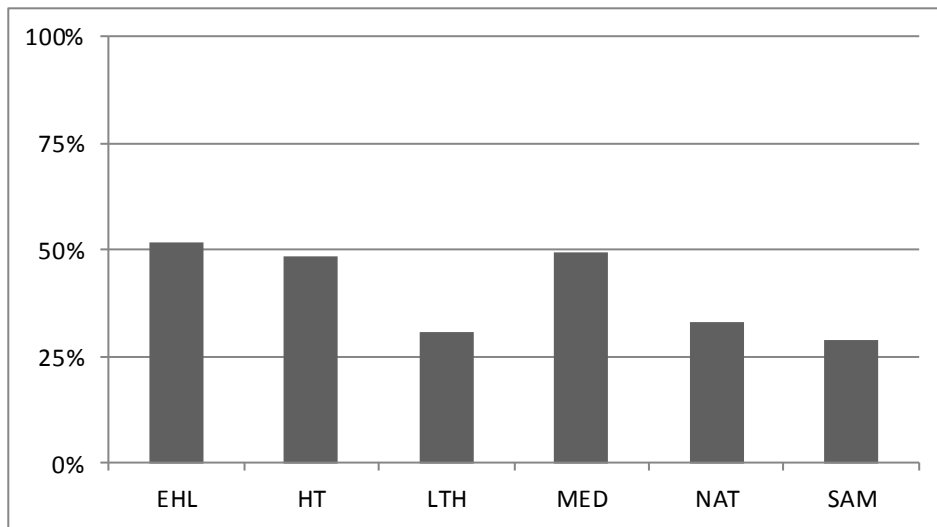
Diagram 5:10. Har doktorandernas arbetssituation varit problematisk på ett sådant sätt att den lett till kontakt med läkare eller sjukskrivning? Fördelat utifrån kön och om doktoranden i huvudsak arbetar ensam eller inom ramen för en forskargrupp.

Utvecklingssamtal

Enligt Lunds universitets arbetsmiljöpolicy ska alla anställda ha årliga utvecklingssamtal. Detta gäller emellertid för långt ifrån alla doktorander. Fyra av tio av de som klarat av minst hälften av sina forskarstudier pekar på att deras institution eller avdelning brister i detta avseende. Mest eftersatta tycks utvecklingssamtalen vara inom EHL, HT och Medicinsk fakultet. Härifrån uppger omkring hälften att de inte haft årliga utvecklingssamtal med någon representant för institutionen. Doktoranderna inom LTH, naturvetenskap och samhällsvetenskap pekar i betydligt lägre grad på brister i det här avseendet.

Diagram 5:11. Andel doktorander som uppger att de inte haft årliga utvecklingssamtal med någon representant för institutionen. Fördelat per fakultet. Avser doktorander som har klarat halva sin forskarutbildning eller mer.

6.Handledning

Handledningen är en viktig del av både doktorandens avhandlingsarbete och introduktion till forskarsamhället. Därmed intar handledningen också en central ställning i forskarutbildningen. Detta tar inte minst sig uttryck i en rad olika förväntningar som riktas mot handledningsarbetet. I Högskoleverkets Doktorandhandbok uttrycks t.ex. att det är handledarens ansvar att avhandlingsämnet är realistiskt, att forskningsprojektet är genomförbart och att handledaren ska kunna rekommendera kurser och relevant litteratur.⁴³ Därtill förväntas handledaren vara behjälplig med att etablera kontakter med andra lärosäten såväl inom som utanför landet och handledaren ska medverka till att doktoranden kan delta vid internationella konferenser. Även i Lunds universitets policy för utbildning på forskarnivå uttrycks handledningens centrala betydelse. Här betonas bl.a. att handledningen ska ges på ett professionellt, initierat och reflekterande sätt och att det åligger handledaren tillsammans med institution att ta initiativ till diskussion om doktorandens vidare karriär efter forskarutbildningen. Dessutom framhålls att alla handledare vid Lunds universitet ska ha gått introducerande utbildning för forskarhandledare.

Samtidigt lever handledningen långt ifrån alltid upp till de högt ställda förväntningarna. I Högskoleverkets Doktorandspegel från 2008 framkommer exempelvis att 40% av landets doktorander inte anser att de får tillräckligt med handledning och drygt var femte doktorand ifrågasätter om handledarna är intresserade av deras avhandling.⁴⁴ Därtill uppger över 60% att deras handledare i liten grad eller inte alls diskuterar framtidsplaner med dem. I 2007 års utvärdering av forskarutbildningen vid Lunds universitet framkommer också några kritiska perspektiv på handledningen. Bland annat uppgav var femte doktorand att de hade haft problem med handledningen och många doktorander var inte nöjda med hur handledningen länkade till deras framtida karriär efter doktorsexamen.⁴⁵ Handledarna själva kunde å sin sida uppleva att de mot bakgrund av en splittrad arbetssituation inte alltid kunde leva upp till doktorandens förväntningar.⁴⁶

I det följande redovisas perspektiv på handledningen från 2012 års doktorand- och handledargrupp. Vilka problem och förtjänster lyfter doktorander respektive handledare fram med handledningen? Hur förhåller detta sig till hur 2007 års doktorand- och handledargrupp ställde sig till frågor som berörde handledningen?

⁴³ <http://www.doktorandhandboken.nu/>

⁴⁴ Högskoleverket (2008): *Doktorandspegeln 2008*. Rapport 2008:23.

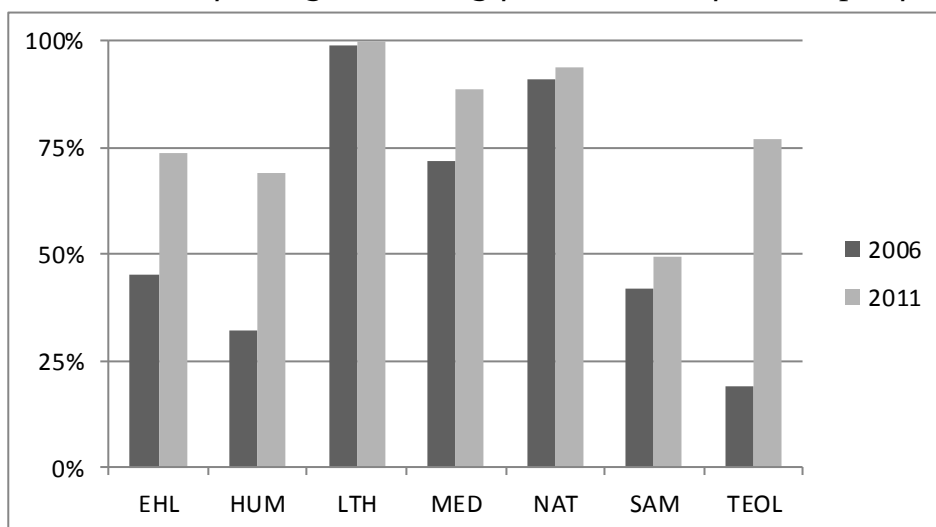
⁴⁵ Nilsson Lindström, M. (2008): *Doktorandbarometern 2007*. Utvärderingsenheten, Lunds universitet, rapport nr 2008:247.

⁴⁶ Holmström, O. (2008): *Forskarhandledningen vid Lunds universitet*. Utvärderingsenheten, Lunds universitet, rapport nr 2008:248.

Huvudhandledarskap och biträdande handledarskap

Av Högskoleförordningen framkommer att det ska utses två handledare för varje doktorand. En av dessa ska vara huvudhandledare medan den andre ska fungera som en biträdande handledare. I linje med förordningen betonas i Lunds universitets policy för forskarutbildningen att systemet med två handledare per doktorand ska gälla vid Lunds universitet. Av 2007 års utvärdering av forskarutbildningen framkom att detta långt ifrån var gällande inom samtliga fakulteter. Enligt registerutdrag från LADOK hade färre än hälften av doktoranderna inom Ekonomihögskolan, humaniora, samhällsvetenskap och teologi tillgång till både en huvudhandeldare och en biträdande handledare under höstterminen 2006. Hösten 2011 hade betydligt fler doktorander inom Ekonomihögskolan, humaniora och teologi tillgång till två handledare (diagram 6:1). Systemet med två handledare tycks fortfarande vara särskilt eftersatt inom samhällsvetenskap.

Diagram 6:1. Andel doktorander med både huvudhandledare och biträdande handledare. Avser samtliga registrerade doktorander ht 2006 och ht 2011. Efter registerutdrag från LADOK, fördelat per fakultet.

I princip samtliga handledare i undersökningen har erfarenhet av att samarbeta huvudhandledare och biträdande handledare sinsemellan. Samarbetet beskrivs nästan uteslutande i positiva ordalag. Drygt åtta av tio (82%) tycker att samarbetet fungerar bra eller mycket bra medan få (4%) beskriver samarbetet som problematiskt. Hur samarbetet gestaltar sig tycks variera från att i hög grad vara en formalitet till ett understundom ganska intensivt samarbete:

Beror helt och hållet på projektet. Ibland är biträdande handledarskap en formalitet, ibland har det en funktion. (Handledare, LTH)

Om allt går bra mellan doktorand och huvudhandledare så är biträdande handledare inte särskilt aktiv. (Handledare, Naturvetenskaplig fakultet)

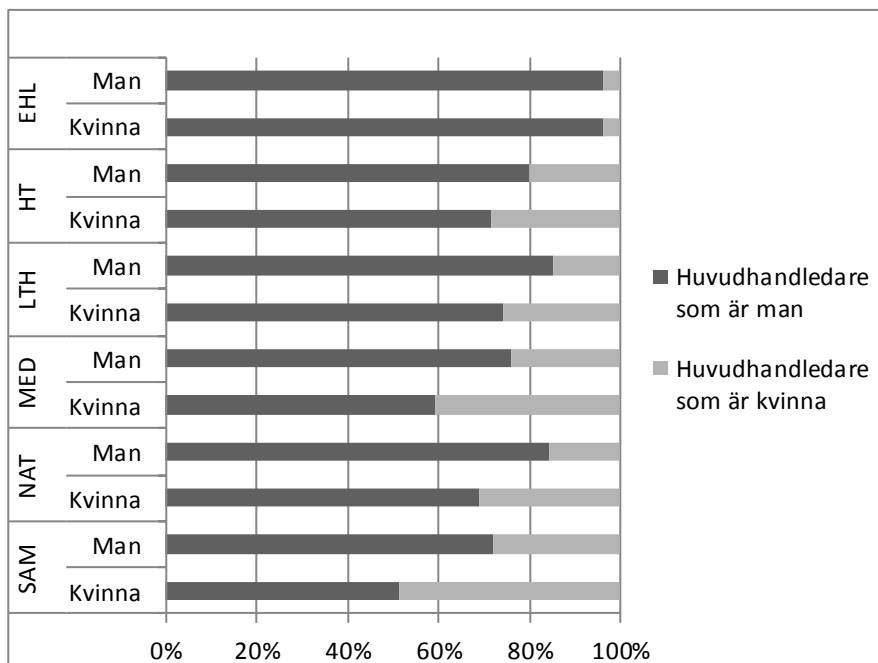
I krissituationer är det väsentligt att kunna vara två seniora att dela ansvar och bolla idéer. (Handledare, Naturvetenskaplig fakultet)

Olika roller i olika skeden av avhandlingsarbetet. Olika kompetens är en styrka men behöver inte nödvändigtvis innebära samarbete om allt. (Handledare, HT)

Huvudhandledare antar huvudansvaret - som biträdande handledare finns man där om det krisar. (Handledare, Medicinsk fakultet)

Merparten av handledarna vid Lunds universitet är män. Följaktligen har de flesta doktorander också handledare som är män. Sett över alla doktorander som medverkar i studien har tre av fyra doktorander en huvudhandledare som är man medan drygt var fjärde har en huvudhandledare som är kvinna. Samtidigt kan noteras att kvinnor i betydligt högre grad än män har huvudhandledare som är kvinnor. Medan drygt var tredje kvinna (35%) har en huvudhandledare som är kvinna gäller samma sak för mindre än var femte man (18%). Att kvinnor i betydligt högre grad än män har huvudhandledare som är kvinnor gäller inom samtliga fakulteteter utom Ekonomihögskolan (diagram 6:2). Här har nästan alla doktorander som medverkar i undersökningen en huvudhandledare som är man.

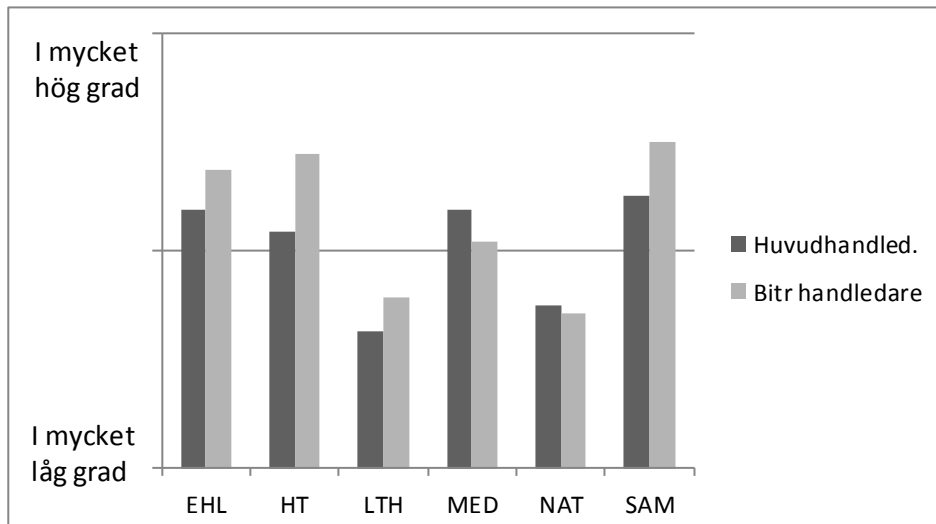
Diagram 6:2. Andel män och kvinnor i doktorandgruppen som har kvinnor eller män som huvudhandledare. Fördelat per fakultet.

Av policyn för forskarutbildningen framkommer att doktorandens önskemål i möjligaste mån ska beaktas när handledare utses. Flera doktorander tycks också i hög grad kunna välja sina handledare själva. Drygt var fjärde doktorand (28%) uppger att de i mycket hög grad hade inflytande över valet av huvudhandledare

medan nästan var tredje (31%) beskriver sitt inflytande som mycket lågt. Skillnaden mellan olika fakulteter är dock stor. Oavsett om det handlar om huvudhandledare eller biträdande handledare är doktorandernas inflytandes minst inom LTH och Naturvetenskaplig fakultet (diagram 6:3). Mest inflytande har doktoranderna inom Ekonomihögskolan, HT och samhällsvetenskap och detta gäller i synnerhet valet av huvudhandledare.

Diagram 6:3. Anser doktoranderna att de haft inflytande över valet av huvudhandledare och biträdande handledare? Fördelat utifrån fakultet.

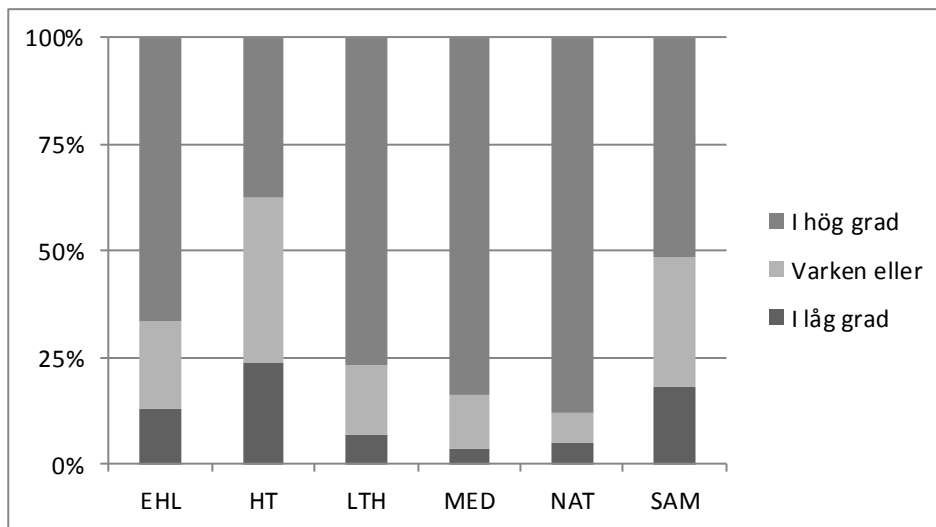
Ett lägre inflytande över valet av handledare är självklart inte liktydigt med att det uppstår problem med handledningen. Dock uppger något fler doktorander med lågt inflytande att de haft problem med handledningen (27%) jämfört med doktoranderna som haft stort inflytande (19%).⁴⁷

Att söka forskningsanslag till doktorander och handledning inom forskningsområdet

Omkring hälften av handledarna vid LTH, medicin och naturvetenskap lägger stor tonvikt vid att ansöka om forskningsmedel till doktorander. Samma sak gäller för omkring var fjärde handledare inom Ekonomihögskolan, HT och samhällsvetenskap. Inom fakulteter där handledarna är särskilt aktiva i fråga om att söka forskningsanslag till doktorander är det betydligt mer vanligt att doktoranderna bedriver sina avhandlingsarbeten inom ramen för sina handledares forskningsområde. Inom naturvetenskap (88%) och medicin (84%) uppger nästan nio av tio att deras doktorander i hög eller mycket hög grad bedriver sitt avhandlingsarbete inom ramen för deras eget forskningsområde och inom LTH gäller samma sak för nästan åtta av tio (77%). Detta är en betydligt högre andel än inom övriga fakulteter (diagram 6:4).

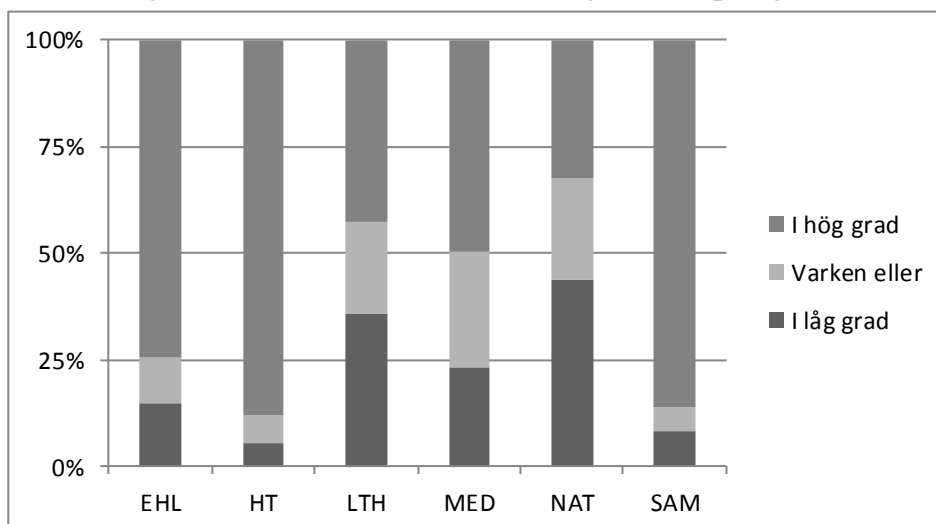
⁴⁷ Avser valet av huvudhandledare.

Diagram 6:4. Bedriver doktoranderna sitt avhandlingsarbete inom ramen för handledarens eget forskningsområde? Andel handledare per fakultet.

Nästan alla (94%) som handleder inom det egna forskningsområdet uppger att handledningen i hög grad berikar den egna forskningen. Samma sak gäller för knappt fyra av tio (39%) av de som handleder doktorander vars avhandlingsarbete uppges ligga längre ifrån det egna forskningsområdet. Samtidigt är doktorandernas val av avhandlingsämne mer begränsat inom de fakulteter där handledarna är som mest aktiva med att ansöka om medel (diagram 6:5). Detta gäller i synnerhet inom LTH och naturvetenskaplig fakultet, men även inom medicin uppger en hel del doktorander att de haft litet eget inflytande över valet av avhandlingsämne.

Diagram 6:5. Har doktoranderna haft inflytande över valet av avhandlingsämne? Andel doktorander, fördelat per fakultet.

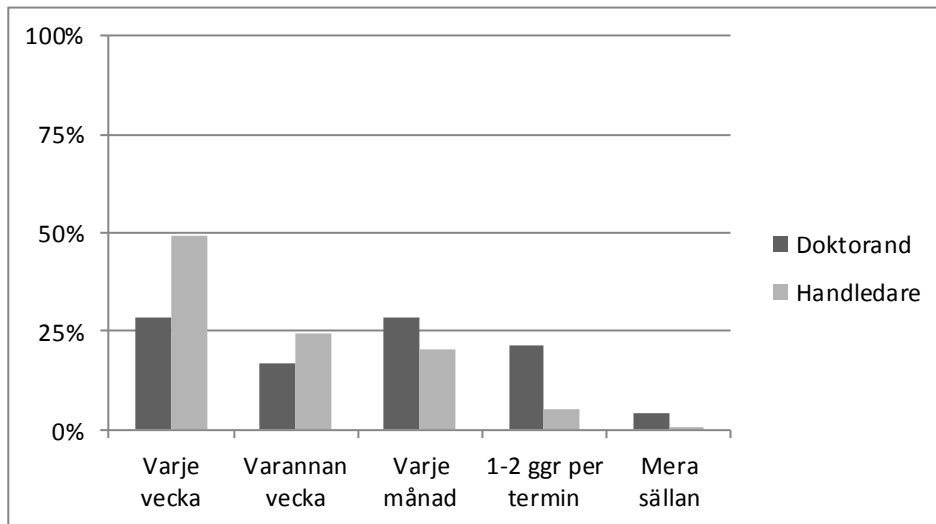

Handledningens omfattning

Hur ofta träffas doktorander och handledare? Anser doktoranderna att handledningens omfattning är tillräcklig? Gällande mötesfrekvensen ger handledare och

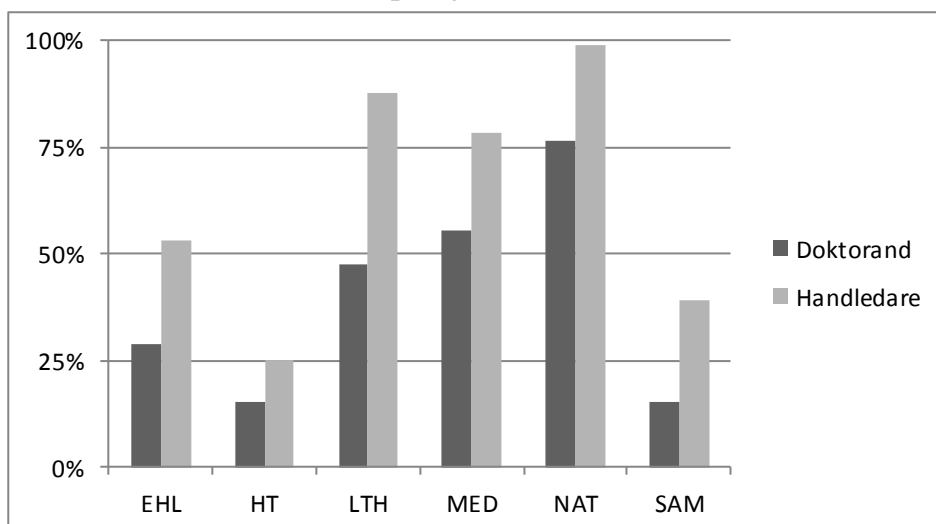
doktorander olika svar. Nästan hälften av handledarna framhåller att de i egen-
skap av huvudhandledare träffar sina doktorander för handledning varje vecka
(diagram 6:6). Bara var fjärde doktorand pekar på samma höga mötesfrekvens.

*Diagram 6:6. Hur ofta träffas doktorand och huvudhandledare?
Doktoranders och huvudhandledares perspektiv.*

Mötesfrekvensen mellan handledare och doktorand skiljer sig i hög grad åt mellan olika fakulteter. Inom LTH, naturvetenskap och medicin framhåller både huvudhandledare och doktorander i betydligt högre grad än inom övriga fakulteter att man åtminstone träffas varannan vecka (diagram 6:7). Omvänt tycks handledarmöten så ofta som varannan vecka vara ovanligt inom framförallt HT och samhällsvetenskap. Samtidigt som handledare och doktorander alltså tycks möta varandra för handledning oftare inom vissa fakulteter än andra förmedlar handledarna en mer mötesintensiv bild än vad doktoranderna gör. Detta gäller inom samtliga fakulteter.

Diagram 6:7. Andel huvudhandledare och doktorander som uppger att mötet mellan huvudhandledare och doktorand är varje eller varannan vecka. Fördelat per fakultet.

Olika mötesfrekvenser tycks i hög grad spegla olika möteskulturer. Inom medicin, naturvetenskap och LTH uppger mer än sju av tio handledare att de träffar de träffar sina doktorander på i princip daglig basis och att handledningen på så sätt ofta sker inom ramen för det vardagliga forskningsarbetet. Inom HT och samhällsvetenskap uppges samma sak av omkring var tredje handledare. Å andra sidan pekar omkring nio av tio handledare inom HT och samhällsvetenskap på att handledningen i hög grad sker i form av planerade och förberedda handledningsmöten. Detta är en högre andel än inom övriga fakulteter.

Samtidigt som handledare och doktorander möts olika ofta är doktoranderna oavsett fakultet i stort sett lika nöjda med handledningens omfattning. Inom samtliga fakulteter anser omkring åtta av tio doktorander att de får tillräckligt med handledning. Doktorander som arbetar ensamma tycker i högre grad än de som ingår i en forskargrupp att de får för lite handledning. Fler än var fjärde (27%) som i huvudsak arbetar ensam anser att handledningen är alltför begränsad och samma sak gäller för färre än var femte doktorand (16%) som arbetar i en forskargrupp. Mest önskemål om mer handledning kommer från ensamarbetande kvinnor inom Ekonomihögskolan och Medicinsk fakultet. I båda fakulteterna menar nästan hälften av de ensamarbetande kvinnorna att omfattningen av handledningen inte är tillräcklig.⁴⁸

Vanligtvis är det huvudhandledaren som står för den mesta av handledningen. Nästan sju av tio doktorander (67%) har fått den mesta handledningen av sin huvudhandledare medan omkring var fjärde (26%) har fått mest handledning av biträdande handledare. Drygt 40 doktorander (5%) uppger att de i praktiken fått mest handledning av någon annan än sina handledare. Här omnämns framförallt kollegor och andra doktorander. Enstaka skriver att de får mest handledning av familj och vänner.

Miniminorm för handledning

Enligt Lunds universitets policy för forskarutbildningen ska handledningens omfattning regleras genom en miniminorm för handledningstid. Miniminormen ska ange hur många timmars handledning som en doktorand har rätt till och den ska fastställas och tillämpas på varje institution. Av 2007 års utvärdering av forskarutbildningen framkom att en miniminorm för handledningen knappast var etablerad vid Lunds universitet. Färre än var sjätte handledare (14%) i 2007 års handledargrupp framhöll att en mininorm tillämpades på den institution där de i huvudsak handledde. Av 2012 års handledargrupp förmedlas en fortsatt frånvaro av en miniminorm. I princip lika få (15%) som i 2007 års undersökning framhåller att en miniminorm tillämpas på den institution där de i huvudsak handleder. Fyra av tio uppger att en miniminorm inte finns och nästan hälften (45%) säger

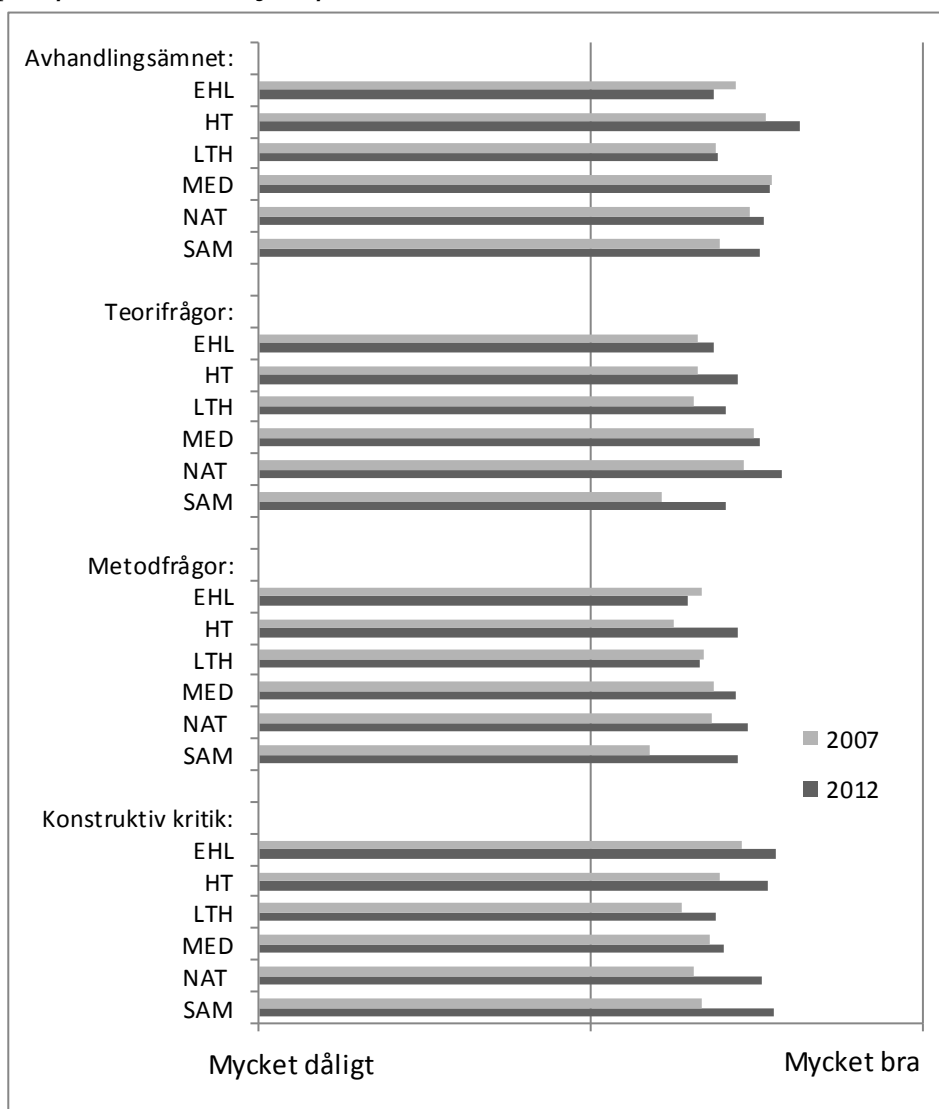
⁴⁸ Inom Ekonomihögskolan uppger 7 av 16 ensamarbetande kvinnor att handledningens omfattning är för liten. Inom Medicin gäller samma sak 14 av 32 ensamarbetande kvinnor.

sig inte veta. Särskilt ovanlig framstår miniminormen inom LTH, medicin och naturvetenskap. Inom dessa fakulteter uppger färre än var tionde handledare att en miniminorm existerar vid den institution där de handleder.

Doktorandperspektiv på handledningens kvalitet

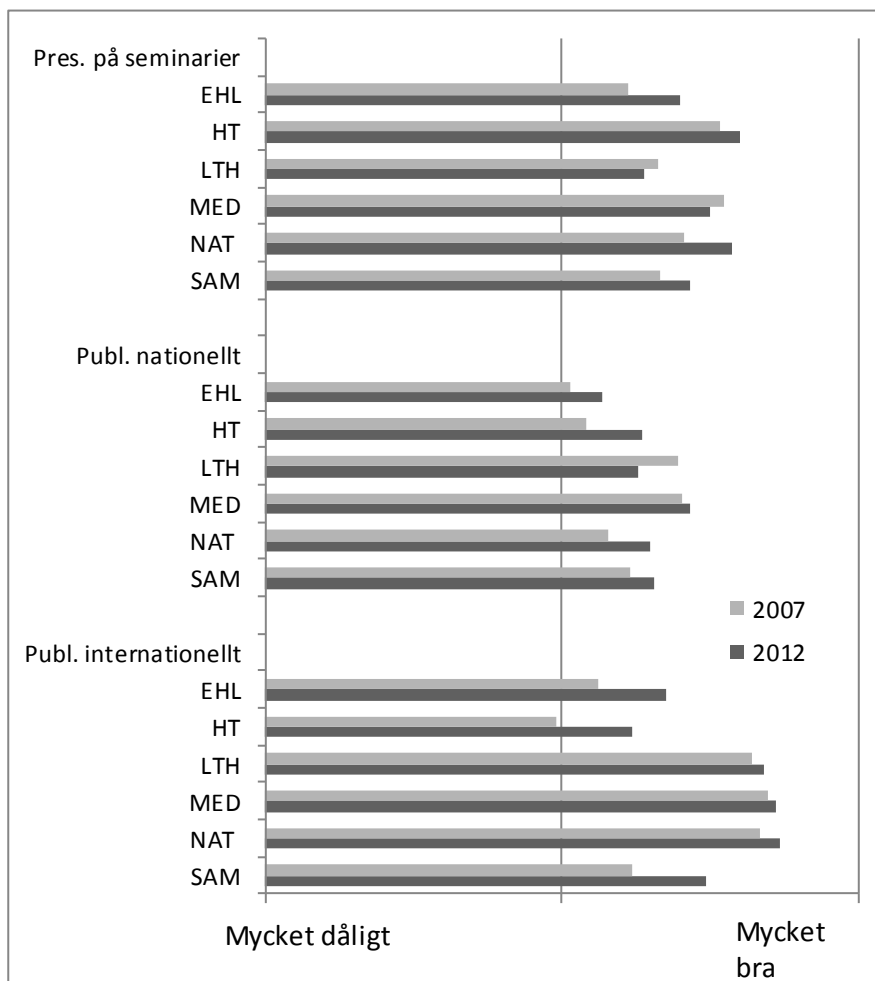
Oavsett fakultet framhåller merparten av doktoranderna att handledningen fungerar väl med avseende på såväl avhandlingsämnet som på de teori- och metodfrågor som dyker upp i relation till avhandlingsarbetet. Generellt sett anser doktoranderna också att deras handledare ger dem konstruktiv kritik på deras forskningsarbete (diagram 6:8). Därtill kan noteras att 2012 års doktorandgrupp i allmänhet är mer nöjda med dessa aspekter av handledningen än vad 2007 års doktorandgrupp gav uttryck för. Särskilt stor förändring pekar doktoranderna inom HT, samhällsvetenskap och naturvetenskap på.

Diagram 6:8. Hur väl fungerar handledningen med avseende på a) avhandlingsämne, b) teorifrågor, c) metodfrågor och d) konstruktiv kritik. Fördelat per fakultet och i jämförelse mellan 2007 och 2012 års doktorandgrupp.

Doktoranderna är generellt sett också ganska nöjda med hur handledaren stimulerar till presentationer på seminarier på institutionen och hur de uppmuntrar till såväl nationell som internationell publicering. Samtidigt ger doktorander från olika fakulteter ganska olika svar. Detta berör framförallt vilken tonvikt som handledaren lägger på internationell publicering. Inom LTH, medicin och naturvetenskap är publicering i internationella tidsskrifter ofta en central del av avhandlingsarbetet och utgör därmed en viktig aspekt av handledningen. Samtidigt tycks betydelsen av internationell publicering ha ökat markant inom övriga fakulteter. Medan 2007 års doktorandgrupper inom Ekonomihögskolan, HT och samhällsvetenskap inte framställde internationella publikationer som en handledarprioritet pekar 2012 års doktorandgrupper på ett ökat fokus på internationell publicering (diagram 6:9).

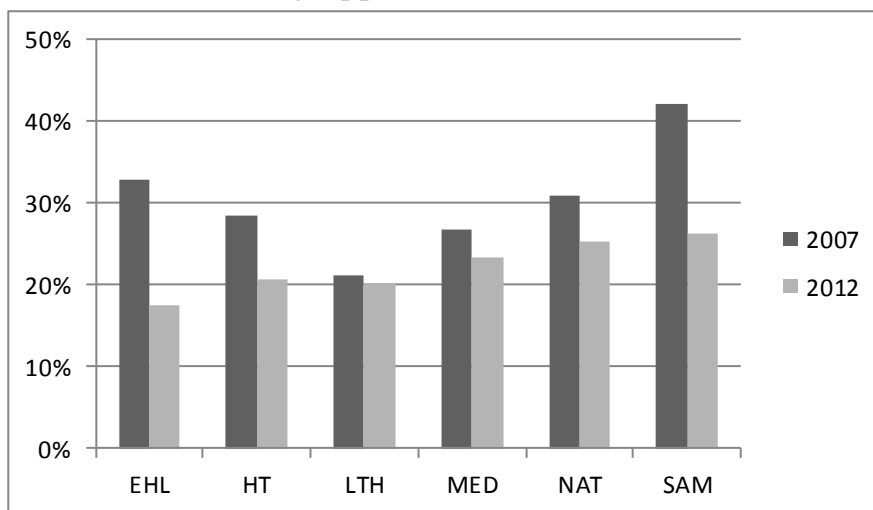
Diagram 6:9. Hur väl fungerar handledningen när det gäller uppmuntran till a) presentation av avhandlingsarbete på seminarier på institutionen, b) publicering i nationella sammanhang och c) publicering i internationella sammanhang. Fördelat per fakultet och i jämförelse mellan 2007 och 2012 års doktorandgrupp.

Problem med handledningen

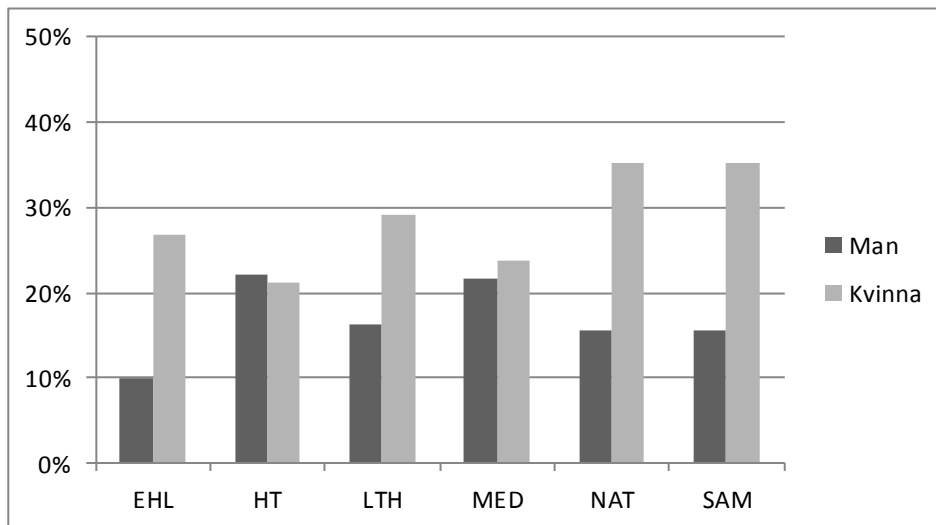
Samtidigt som merparten av doktoranderna verkar vara tillfreds med många viktiga aspekter av handledningen uppger drygt var femte doktorand (22%) att de haft problem med handledningen under sin tid i forskarutbildningen. Problemen beskrivs ofta i relation till huvudhandledaren och handlar som regel om svårigheter i kommunikationen och bristande stöd. Andelen doktorander som pekar på problem med handledningen är något mindre än i 2007 års undersökning då nästan var tredje (31%) uppgav att de hade upplevt problem. Att färre doktorander upplever problem med handledningen gäller inom samtliga fakulteter (diagram 6:10).

Diagram 6:10. Har du upplevt problem med handledningen? Andel doktorander, fördelat per fakultet och i jämförelse mellan 2007 och 2012 års doktorandgrupp.

Generellt sett uttrycker kvinnor problem med handledningen i högre grad än män. Inom samhällsvetenskap och naturvetenskap uppger drygt var tredje kvinna men bara var sjätte man att de upplevt problem med handledningen (diagram 6:11). Även inom Ekonomihögskolan och LTH ger en betydligt större andel av kvinnorna än männen uttryck för problem i relation till handledningen. Doktorander inom såväl medicin som HT framhåller också att de kan uppleva problem i relation till handledningen. Här framhålls emellertid problemen i lika hög grad av män som av kvinnor. Samtidigt uttrycker männen inom HT och medicin större problem med handledningen än vad männen inom övriga fakulteter gör.

Diagram 6:11. Andel doktorander som uppger att de har haft problem med handledningen. Fördelat utifrån kön och fakultet.

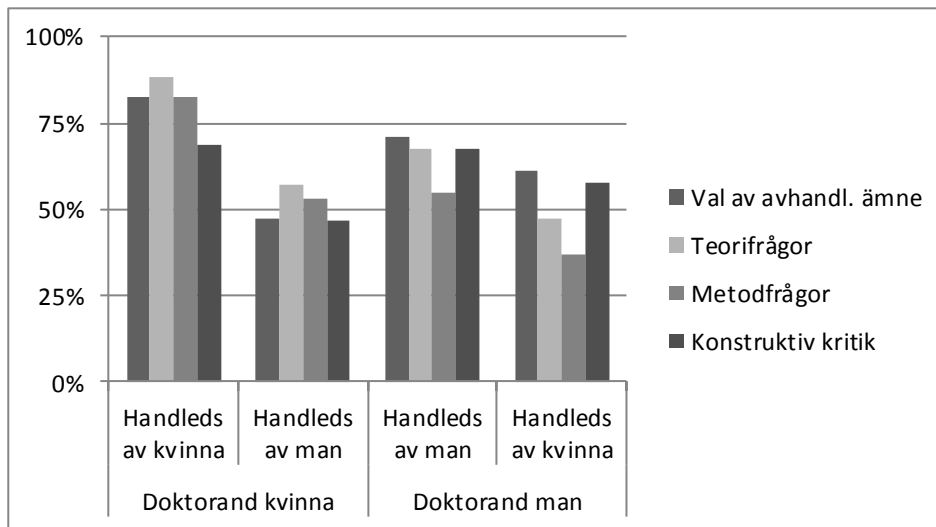
Anser de kvinnliga doktoranderna att det har någon betydelse om handledaren är man eller kvinna? Tycker männen att det spelar någon roll? Sett över alla fakulteter beskriver lika många kvinnor problem i handledningsrelationen oavsett om de har en manlig eller kvinnlig handledare. Samma sak gäller för de manliga doktoranderna. Samtidigt finns tendenser till att doktorander inom vissa fakulteter tycks föredra samkönade handledningsrelationer. Dock är antalet observationer begränsade varför resultaten bör tolkas med försiktighet.

Inom LTH tenderar t.ex. kvinnor som handleds av män att peka på problem med handledningen i högre grad än kvinnliga doktorander som handleds av kvinnliga handledare. Var tredje kvinna (33%) som har en huvudhandledare som är man uppger att de haft problem med handledningen medan samma sak gäller för färre än var femte (18%) som har en kvinna som är huvudhandledare.⁴⁹ På motsvarande sätt uppger få män som handleds av en man att de haft problem med handledningen (13%) medan en högre andel av de män som har kvinnor som handledare har upplevt problem med handledningen (32%).⁵⁰ I övrigt kan noteras att omkring tre av fyra kvinnor som har en kvinna som huvudhandledare är nöjda med handledningen med avseende på val av avhandlingsämne, gällande teori- och metodfrågor och i fråga om att få konstruktiv kritik (diagram 6:12). Samma sak gäller för omkring hälften av de kvinnor som har män som huvudhandledare. Därutöver ger ingen kvinnlig doktorand vid LTH som handleds av en kvinna uttryck för att vara missnöjd med sin forskarutbildning hittills.

⁴⁹ Antalet kvinnliga doktorander som handleds av kvinnor uppgår inom LTH till 17 individer.

⁵⁰ Antalet manliga doktorander som handleds av kvinnor uppgår inom LTH till 19 individer

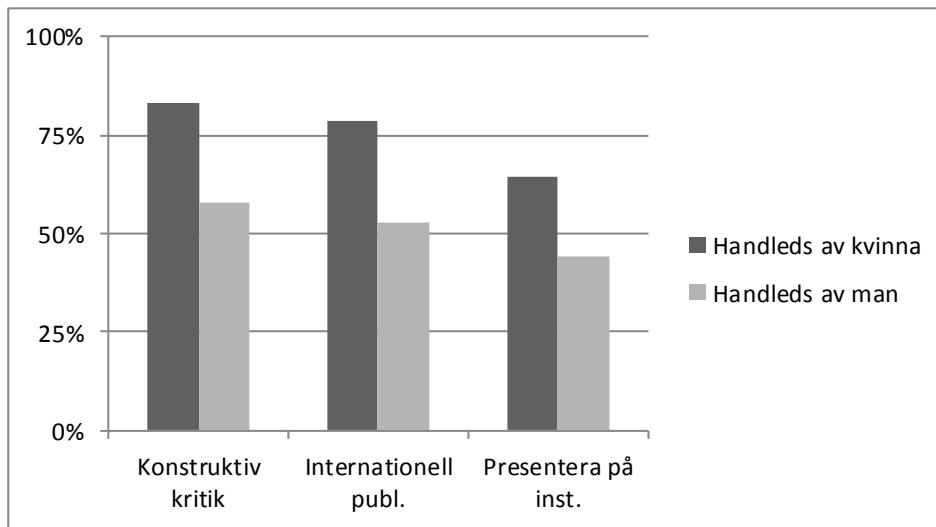
Diagram 6:12. Andel doktorander vid LTH som är nöjda med handledningen utifrån följande aspekter. Fördelat utifrån kön och om huvudhandledaren är man eller kvinna.

Tendenser till att doktorander kan trivas bättre i samkönade handledningsrelationer märks också inom andra fakulteter. Inom Naturvetenskaplig fakultet uppgår fyra av tio kvinnor med manlig handledare att de upplevt problem med handledningen och samma sak gäller för omkring var femte kvinna (22%) som har en kvinna som huvudhandledare.⁵¹ Inom Samhällsvetenskaplig fakultet anser en högre andel kvinnor som har en kvinna som huvudhandledare att de får konstruktiv kritik på sitt arbete (diagram 6:13). De flesta kvinnor som har kvinnor som handledare tycker också att deras handledare är uppmuntrande i förhållande till internationella publiceringar och att presentera avhandlingsarbetet på seminarier på institutionen. Samma sak gäller för färre kvinnor som har en man som huvudhandledare.

⁵¹ Antalet kvinnliga doktorander som handleds av kvinnor uppgår inom Naturvetenskaplig fakultet till 18 individer.

Diagram 6:13. Andel kvinnor inom samhällsvetenskaplig fakultet som är nöjda med handledningen utifrån följande aspekter. Fördelat utifrån om de handleds av man eller kvinna.⁵²

Tycker handledarna att de kan leva upp till doktorandernas förväntningar?

Den stora merparten av handledarna (87%) framhåller att de oftast kan leva upp till doktorandernas förväntningar. I detta avseende finns ingen nämnvärd skillnad mellan handledare från olika fakulteter. I den mån handledarna upplever att de inte förmår att leva upp till förväntningarna beror detta i hög grad på en arbetssituation som är splittrad. Drygt sex av tio (65%) uppger att de ibland kan brista i sitt handledarskap beroende på en splittrad arbetssituation. Nästan var tredje tycker att de har för få handledningstimmar tilldelade för att alltid kunna leva upp till doktorandens förväntningar.

I övrigt pekar omkring var femte handledare på att doktorander kan ha alltför högt ställda krav och förväntningar. Därtill kan en alltför stor diskrepans mellan det egna forskningsområdet och doktorandernas avhandlingsämne ibland ställa till problem. Generellt sett uppges detta av färre än var tionde handledare. Inom HT är det ganska vanligt att handledare inte bedriver forskning inom doktorandernas avhandlingsområde och här aktualiseras emellertid problemet i betydligt högre grad. Bland handledarna vid HT uppger drygt var femte att det ibland kan vara svårt att leva upp till doktorandens förväntningar mot bakgrund av att man inte själv är verksam inom doktorandens forskningsområde.

Därutöver framhåller handledarna bland annat det komplexa i att möta olika handledningsuppdrag med hänsyn till olika doktoranders behov och förutsätt-

⁵² 19 kvinnor inom samhällsvetenskap har en kvinna som huvudhandledare och 18 kvinnor har manlig huvudhandledare.

ningar. I de öppna svaren lyfts denna individuella aspekt av handledningen ofta fram som en av de stora utmaningarna i handledarskapet.

Alla forskarstuderande är helt olika individer vilket kräver ett individanpassat handledarskap. Utmaningen är att så fort som möjligt hitta det bästa sättet att hantera, stödja uppmuntra och stimulera till kritisk reflektion och kunskapssökande. (Handledare, Medicinsk fakultet)

Att hantera varje individs olika förutsättningar, förväntningar och målsättningar med sin egen forskarutbildning. Att motivera och stödja när det är motigt. (Handledare, LTH)

7. Individuell studieplan

Av högskoleförordningen framgår att en individuell studieplan ska upprättas för varje doktorand.⁵³ Studieplanen ska klargöra högskolans och doktorandens åtaganden inom ramen för forskarutbildningen och den ska innehålla en tidsplan för doktorandens utbildning. Därtill framkommer att planen ska uppdateras kontinuerligt. Den individuella studieplanen har också en framträdande plats i Lunds universitets policy för forskarutbildningen. I denna framgår tydligt att alla doktorander ska ha en individuell studieplan och att den ska uppdateras varje år. Därtill betonas att Lunds universitet aktivt ska verka för att den individuella studieplanen ska fungera som ett effektivt och dynamiskt instrument i forskarutbildningen.

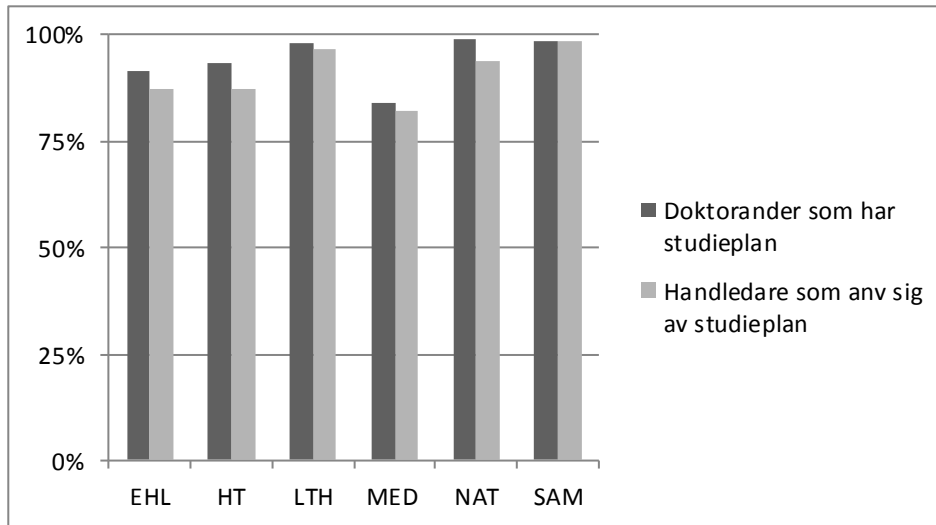
I det följande delar doktorander och handledare med sig av sina erfarenheter av arbetet med den individuella studieplanen. Upprättas för det första en individuell studieplan för samtliga doktorander? Tycker doktoranderna att studieplanen är ett stöd i avhandlingsarbetet? Gör doktorander samma bedömning av arbetet med studieplanen som handledarna?

Förekomst av individuell studieplan

Både handledare och doktorander vid Lunds universitet pekar på att en individuell studieplan upprättas i de allra flesta fall. Det gäller dock inte alltid. Omkring var tionde handledare (11%) uppger att de inte använder sig av någon individuell studieplan i sin handledning och 7% av doktoranderna meddelar att de inte har någon studieplan. Att arbetet med en studieplan i någon mån kan vara efter-satt gäller inom samtliga fakulteter (diagram 7:1). Det tycks dock gälla inom Medicinsk fakultet i högre grad än inom övriga fakulteter. Varför individuella studieplaner inte alltid upprättas kan inte besvaras inom ramen för denna utvärdering. Av doktorandstudien framkommer emellertid att doktorander som har en lägre aktivitetsgrad på forskarutbildningen i betydligt högre utsträckning (14%) saknar en studieplan än de som är heltidsregistrerade (3%). Särskilt tydlig är skillnaden inom Medicinsk fakultet där 93% av de heltidsregistrerade och 73% av de med en lägre aktivitetsgrad har en individuell studieplan.

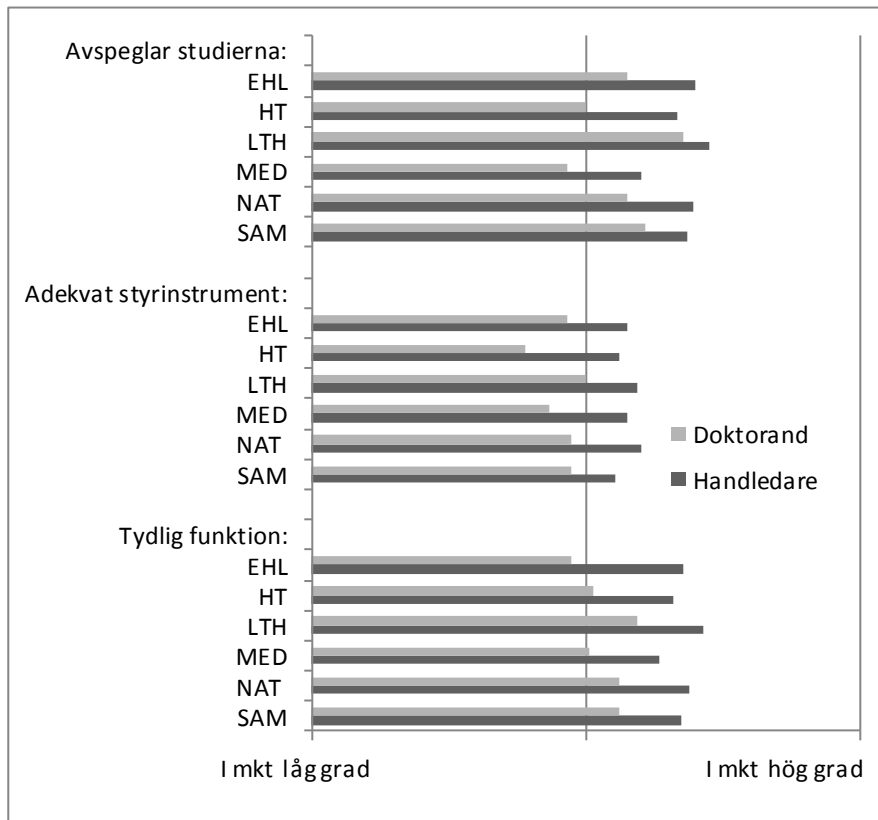
⁵³ Högskoleförordningen 1993:100 kap 29§.

*Diagram 7:1. Andel doktorander som har en individuell studieplan/
Andel handledare som använder sig av en individuell studieplan i sin
handledning. Fördelat per fakultet.*

Samtidigt som studieplanen i hög grad används och uppdateras ställer både doktorander och handledare sig frågande till dess funktion och relevans. Nästan var tredje doktorand (29%) upplever studieplanens funktion som otydlig och ännu fler (41%) anser inte att studieplanen är ett adekvat styrinstrument för forskarutbildningen. Inom handledargruppen är ifrågasättandet inte lika påtagligt. Inte desto mindre uppger drygt var tionde handledare (13%) att studieplanens funktion är otydlig och fler än var femte (22%) menar att den i låg grad är ett adekvat styrinstrument för forskarutbildningen. Dessutom är en hel del doktorander (25%) men även handledare (12%) tveksamma till om studieplanen avspeglar hur långt doktoranden kommit i sina forskarstudier. Att handledarna har en något större tilltro till den individuella studieplanen än vad doktoranderna har gäller inom samtliga fakulteter (diagram 7:2).

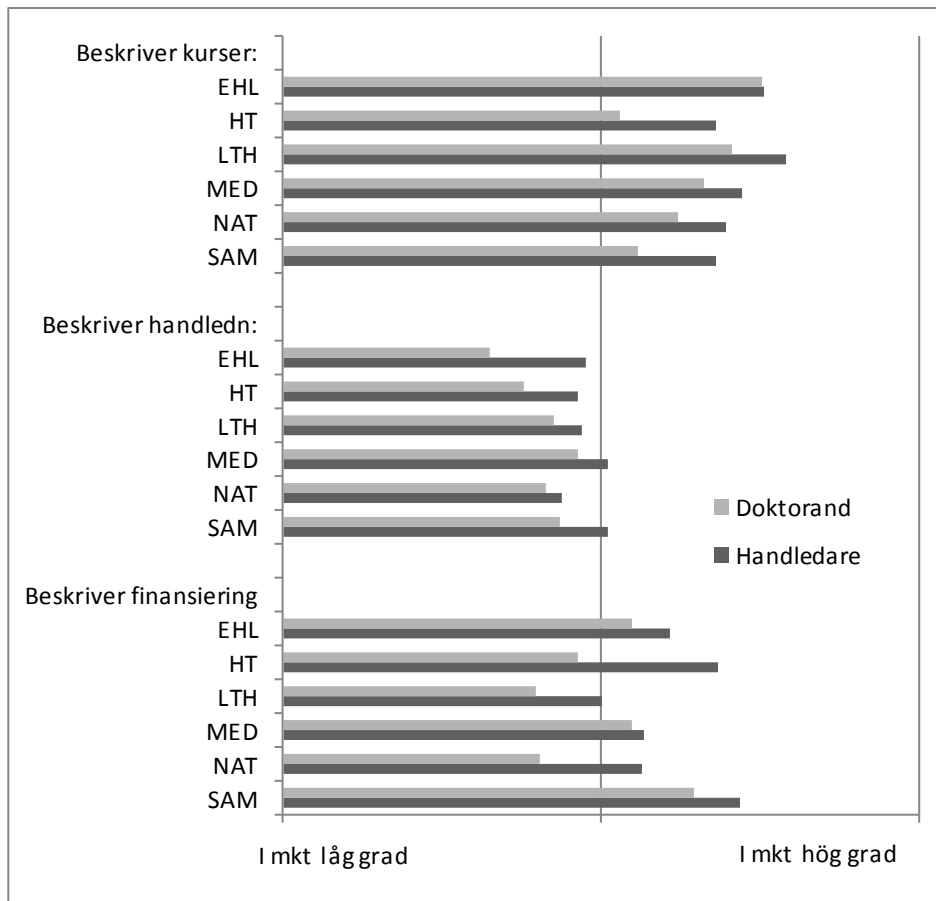
Diagram 7:2. Doktoranders och handledares perspektiv på den individuella studieplanen med avseende på om den a) avspeglar hur långt doktoranden kommit i forskarstudierna, b) om studieplanen är ett adekvat styrinstrument för forskarutbildningen och c) om den har en funktion som är tydlig och klar.

Doktorand- och handledarperspektiv på den individuella studieplanen

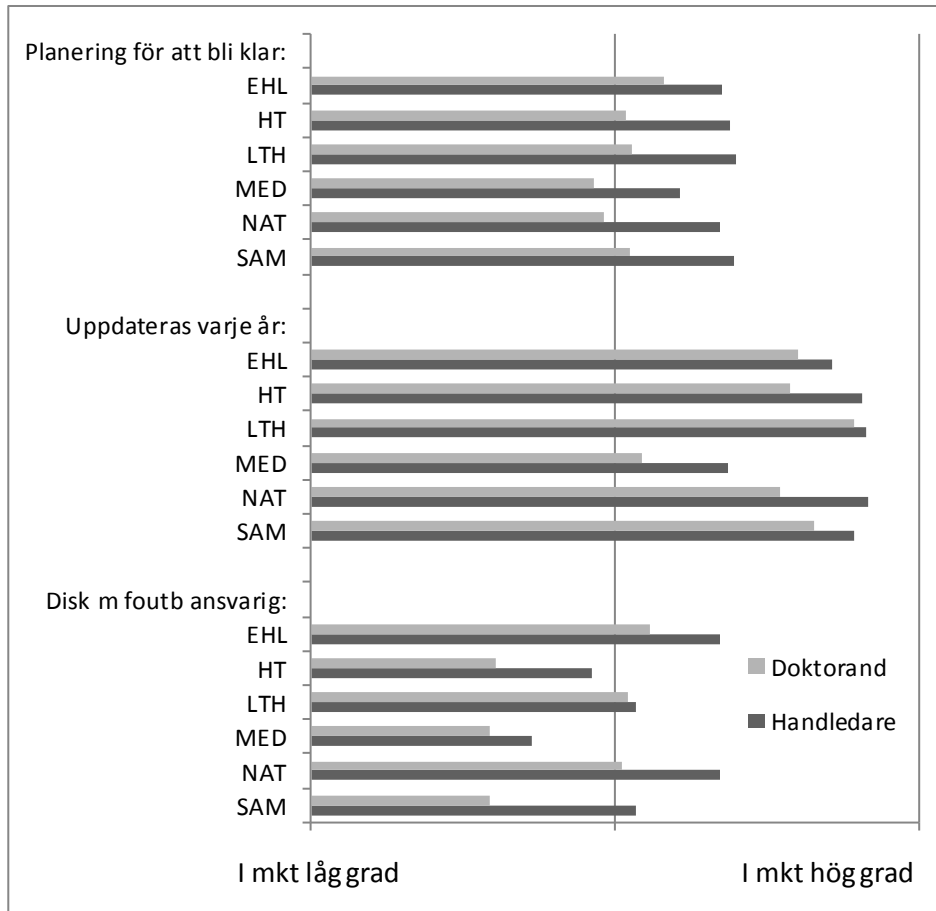
Handledarna menar också i något högre grad än doktoranderna att den individuella studieplanen beskriver vilka kurser som doktoranden ska gå och hur handledningsinsatsen är planerad (diagram 7:3). Därtill uppger handledarna i större utsträckning än doktoranderna att studieplanen beskriver doktorandens finansiering över hela forskarutbildningen. Sett till både doktoranders och handledares svar tycks handledningen i begränsad utsträckning vara något som planeras inom ramen för arbetet med den individuella studieplanen. Nästan hälften av doktoranderna (47%) och drygt var tredje handledare (36%) framhåller att studieplanen i låg eller mycket låg grad beskriver handledningsinsatsen.

Diagram 7:3. Doktoranders och handledares perspektiv på den individuella studieplanen med avseende på om den beskriver a) vilka kurser som doktoranden ska gå, b) handledningsinsatsen och c) doktorandens finansiering över hela forskarutbildningen.

Handledarna menar också i högre utsträckning än doktoranderna att studieplanen innehåller en planering för hur doktoranden ska bli klar inom givna tidsramar, att den uppdateras varje år och att den diskuteras med forskarutbildningsansvarig (diagram 7:4). Inom Medicinsk fakultet tycks den årliga uppdateringen vara eftersatt på ett sätt som inte verkar vara fallet inom övriga fakulteter. Fler än var tredje doktorand (34%) och nästan var sjätte handledare (15%) inom medicin uppger att studieplanen inte uppdateras varje år. Inom övriga fakulteter pekar betydligt färre inom såväl doktorand- som handledargrupp på att den årliga uppdateringen skulle vara eftersatt.

Diagram 7:4. Doktoranders och handledares perspektiv på om den individuella studieplanen a) innehåller en planering för hur avhandlingen blir färdig i tid b) uppdateras varje år och c) diskuteras med forskarutbildningsansvarig.

8. Examensmål, arbetslivsintroduktion och framtidsperspektiv

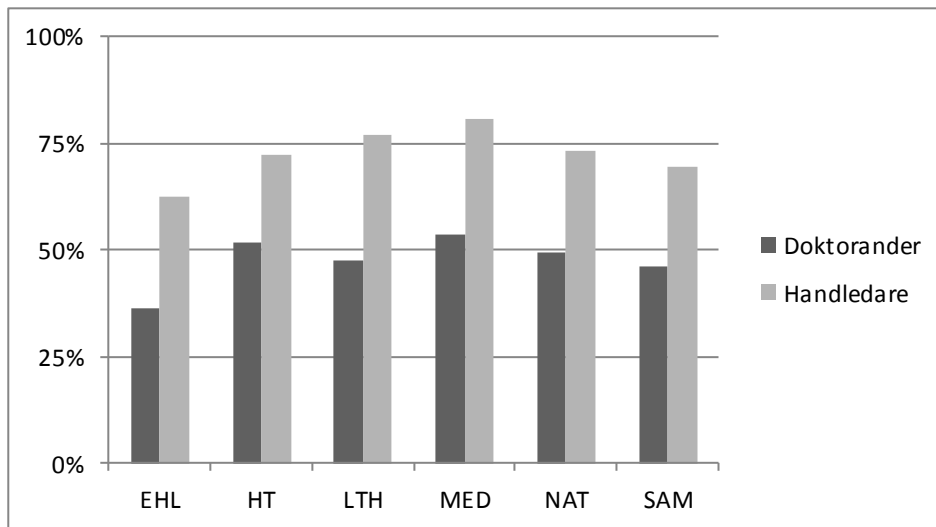
Föreliggande kapitel tar inledningsvis sikte på examensmålen för forskarutbildningen. Examensmålen är formulerade i Högskoleförordningen och de ger uttryck för vad en person som examinerats från forskarutbildningen förväntas kunna. På så vis är målen centrala riktlinjer för utbildningen. Hur välkända som examensmålen är i handledar- och doktorandgruppen och i vilken utsträckning som de realiseras är dock ingen självklarhet. Känner alla doktorander och handledare till examensmålen? Ger forskarutbildningen möjlighet att träna de olika kunskaper och färdigheter som anges i examensordningen? Vad anser doktorander och handledare?

Efter redogörelsen av doktoranders och handledares perspektiv på examensmålen förflyttas fokus till doktorandernas framtidsplaner. Har doktoranderna klart för sig var de vill arbeta efter doktorsexamen? Hur stor andel planerar för ett arbetsliv inom akademien? Hur vanligt är det att doktoranderna planerar för att arbeta utanför universitets- och högskolevärlden? Därefter reflekterar doktoranderna över hur forskarutbildningsmiljön förbereder dem för deras postdoktorala tillvaro. Tycker doktoranderna att de förbereds för ett framtida yrkesliv inom akademien? I vilken utsträckning anser de att forskarutbildningen förbereder för ett arbete utanför universitetssektorn?

Hur välkända är examensmålen?

Merparten av handledarna (75%) tycker sig vara välinformerade i fråga om examensmålen och ganska få (6%) tycker sig sakna kännedom om vilka målen är. Doktoranderna är mer osäkra. Medan knappt hälften (49%) menar sig vara välinformerade uppger nästan var fjärde (23%) att de saknar närmare kännedom om examensmålen. Doktoranderna på Ekonomihögskolan tycker sig ha mindre kännedom om examensmålen än doktoranderna inom övriga fakulteter (diagram 8:1). Även inom handledargruppen upplever sig handledarna inom Ekonomihögskolan vara mindre informerade än handledarna inom övriga fakulteter.

Diagram 8:1. Andel doktorander och handledare som tycker sig vara välinformerade om examensmålen för forskarutbildningen. Fördelat per fakultet.

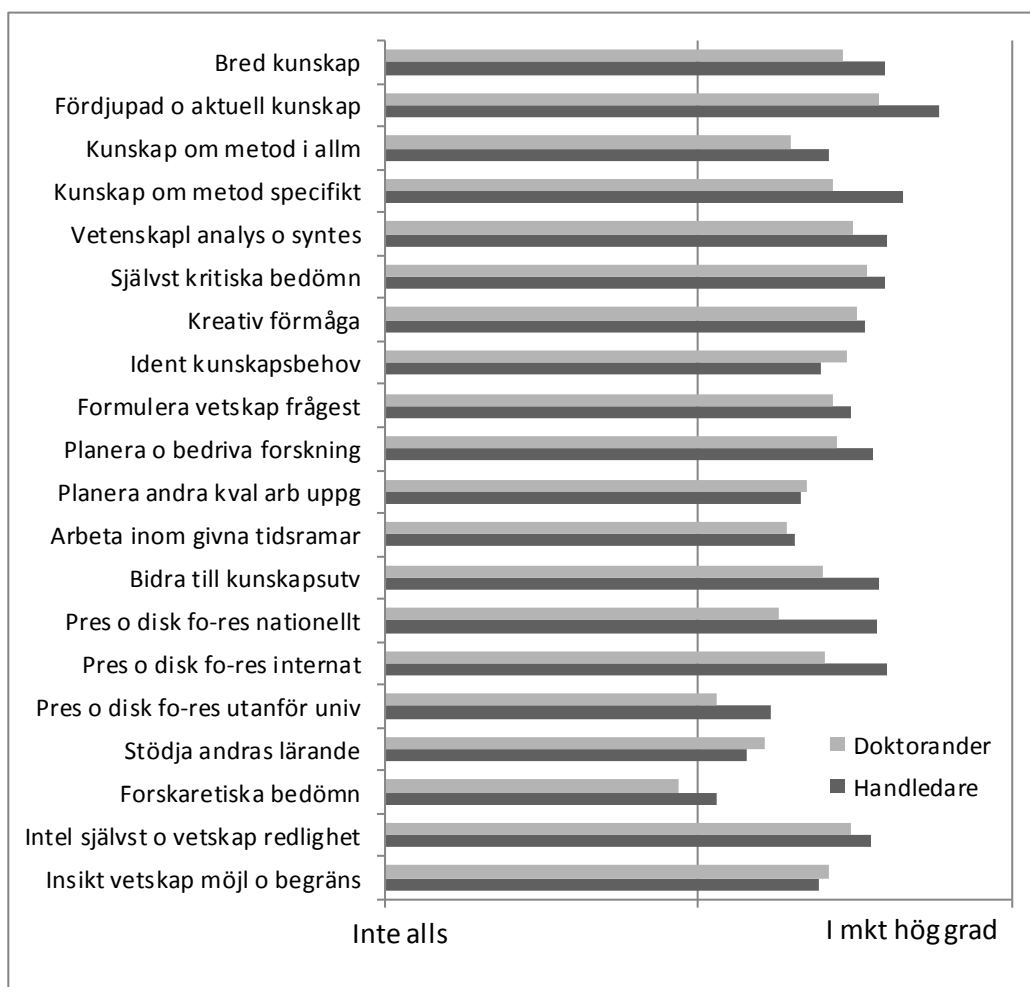
Kunskaps- och färdighetsträning inom forskarutbildningen

Både doktorander och handledare framhåller att forskarutbildningen i hög grad ger doktoranden möjlighet att tillägna sig flera centrala kunskaper och färdigheter som uttrycks i examensordningen (diagram 8:2). Detta gäller inte minst att tillägna sig såväl bred som fördjupad kunskap inom ämnesområdet och att behärska vetenskapliga metoder. Forskarutbildningen medför också goda möjligheter att göra självständiga och kritiska bedömningar, vetenskapliga analyser och att identifiera såväl behov av ny kunskap som vetenskapliga frågeställningar. Samma sak gäller för andra centrala faktorer inom forskningsarbetet som att visa intellektuell självständighet och vetenskaplig redlighet samt att få insikter i vetenskapens möjligheter och begränsningar. Därtill framhåller många att forskarutbildningen ger goda möjligheter att tillägna sig en kreativ förmåga i forskningsarbetet. Även om doktorander och handledare generellt sett ser positivt på doktoranders möjligheter att tillägna sig flera av de kunskaper och färdigheter som uttrycks i examensmålen gör handledarna ofta en något mer positiv bedömning. Detta gäller i synnerhet i fråga om forskarutbildningen ger möjlighet att kommunicera forskningsresultat på en nationell nivå.

Inom några examensmålsområden råder större tvekan. Både doktorander och handledare ställer sig generellt sett skeptiska till om forskarutbildningen ger möjlighet att i linje med den tredje uppgiften presentera och diskutera forskningsresultat utanför universitetet. Det är inte heller någon självklarhet att doktoranderna utvecklar sin förmåga att undervisa inom ramen för sin forskarutbildning. Var femte doktorand menar att de inte alls eller i låg grad getts möjlighet att utveckla sin förmåga att stödja och bidra till andras lärande. Allra mest

tveksamma ställer doktoranderna sig till om forskarutbildningen ger möjligheter att tillägna sig kunskaper om forskningsetik. Nästan fyra av tio menar att forskarstudierna inte alls (17%) eller i låg grad (21%) ger möjlighet att utveckla sin förmåga att göra forskningsetiska bedömningar.

Diagram 8:2. I vilken utsträckning ger forskarutbildningen möjlighet att tillägna sig kunskaper och förmågor som anges i examensmålen för forskarutbildningen? Doktoranders och handledares perspektiv.⁵⁴

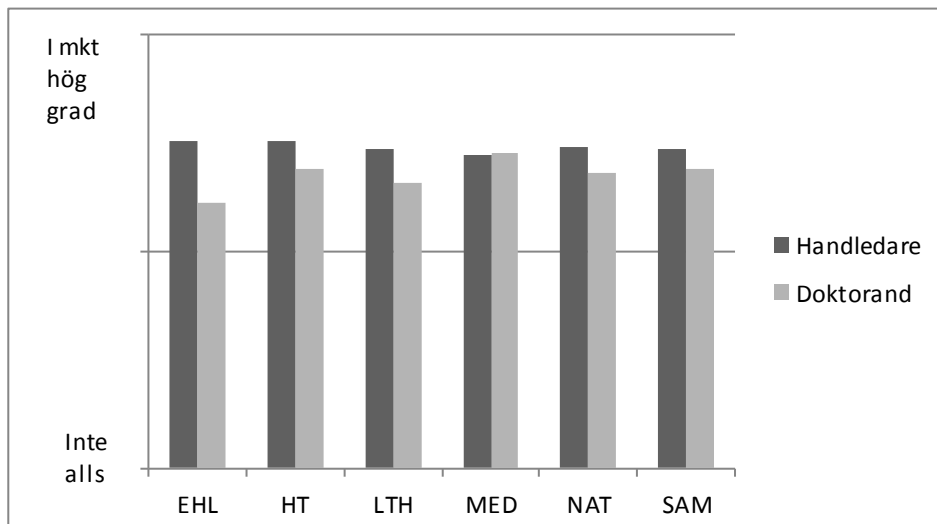

Samtliga examensmål har summerats till sammanfattande index för såväl doktorand- som handledargrupp och dessa index redovisas utifrån fakultet i diagram 8:3 nedan. Generellt sett anser både doktorander och handledare att forskarutbildningen i ganska hög grad ger möjlighet att tillägna sig de kunskaper och färdigheter som anges i examensmålen. Samtidigt kan noteras att handledarna genomgående har större tilltro till forskarutbildningen i detta avseende än vad doktoranderna ger uttryck för. Därtill framkommer tydligt att handledare och doktorander inom olika fakulteteter generellt sett gör likvärdiga bedömningar.

⁵⁴ Frågan har besvarats av samtliga handledare men endast av de doktorander som har kommit minst halvvägs in i sina forskarstudier.

Hur handledarna och doktoranderna från olika fakulteter förhåller sig till varje enskilt examensmålsområde framkommer av en diagramserie vilken redovisas i bilaga 2.

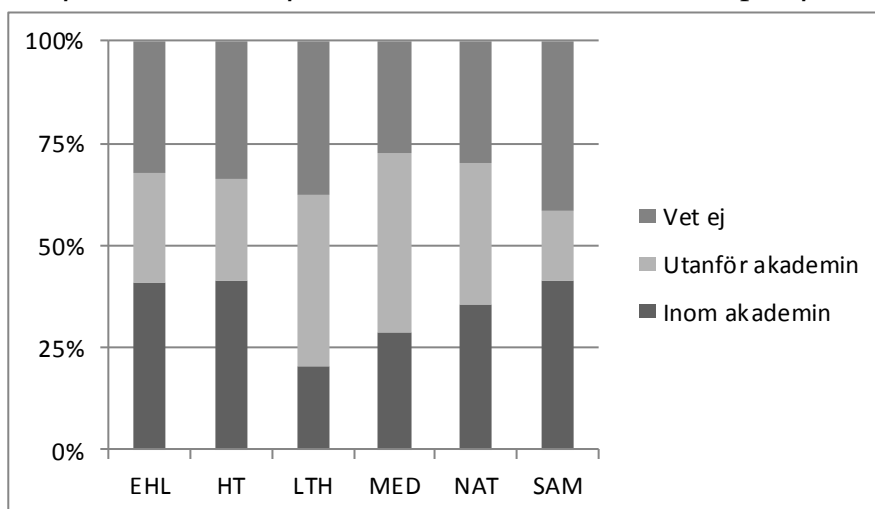
Diagram 8:3. I vilken utsträckning ger forskarutbildningen möjlighet att tillägna sig kunskaper och förmågor som anges i examensmålen för forskarutbildningen? Sammanfattande index, redovisat för handledare och doktorander efter fakultet.

Doktorandernas framtidsplaner

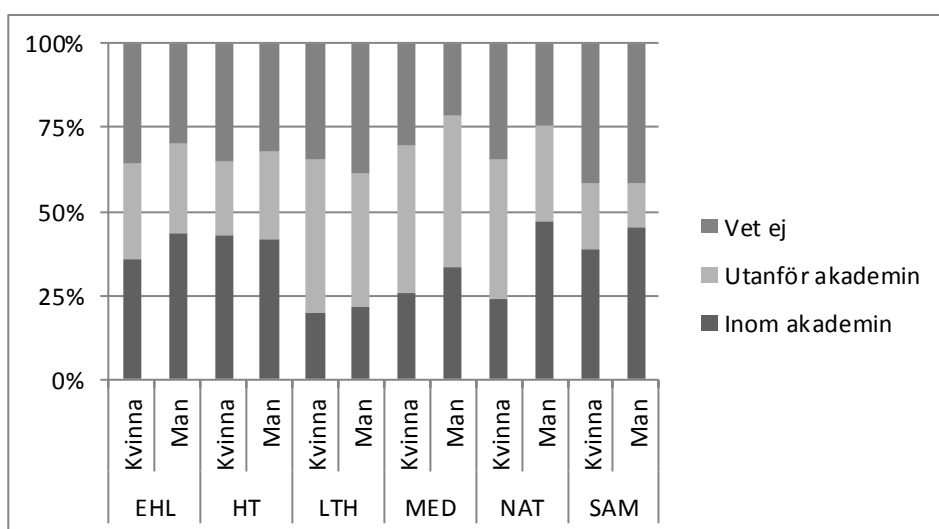
Merparten av doktoranderna har en ganska klar bild över om de vill arbeta kvar inom universitet eller om de vill arbeta utanför akademien efter doktorsexamen. Sett över hela doktorandgruppen planerar något fler för att arbeta utanför (36%) än inom akademien (31%) medan en tredjedel (33%) ännu inte har någon bestämd uppfattning i frågan. Intresset för arbete såväl inom som utom universitetet finns inom alla fakulteter. Samtidigt är skillnaderna ganska stora (diagram 8:4). Inom framförallt Medicinsk fakultet men även LTH planerar fler för ett arbetsliv utanför universitets- och högskolesektorn. Omvänt föreställer sig fler av doktoranderna inom Ekonomihögskolan, HT och Samhällsvetenskaplig fakultet en karriär inom universitetsvärlden än utanför densamma. Samtidigt kan ambivalensen vara ganska stor. Omkring fyra av tio doktorander inom LTH och samhällsvetenskap har ännu inte bestämt sig om de helst arbetar inom eller utanför universitetet.

Diagram 8:4. Planerar doktoranderna för ett arbete inom eller utanför akademien efter doktorsexamen? Fördelat per fakultet.

Sett över hela doktorandgruppen är män (35%) i något högre grad än kvinnor (28%) intresserade av att arbeta inom universitetssektorn efter doktorsexamen. Störst skillnad mellan mäns och kvinnors framtidsplaner finns inom Naturvetenskaplig fakultet där nästan hälften av männen men bara var fjärde kvinna planerar för att arbeta kvar inom akademien efter doktorsexamen (diagram 8:5).

Diagram 8:5. Planerar doktoranderna för ett arbete inom eller utanför akademien efter doktorsexamen? Fördelat utifrån kön och fakultet.

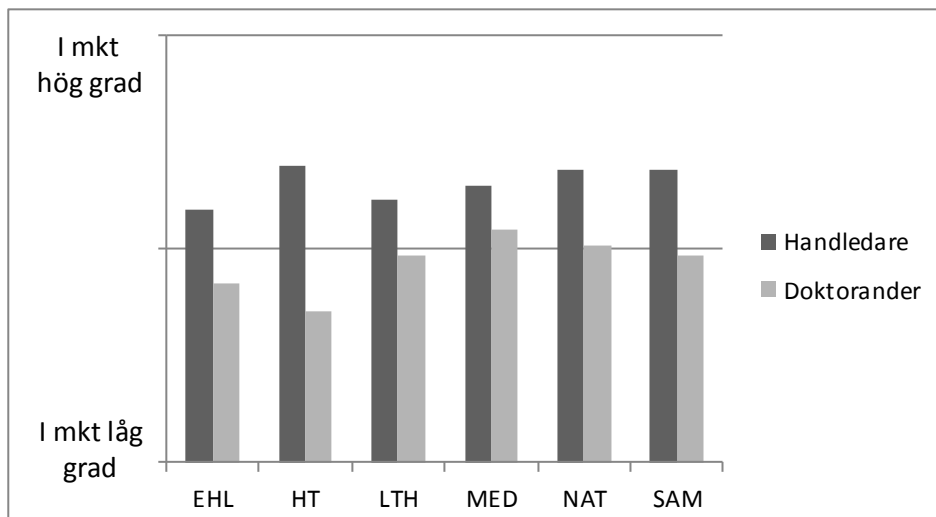

Arbetslivsanknytning i relation till introduktion och handledning

Samtidigt som doktoranderna har planer och funderingar kring det postdoktorala yrkeslivet kan de vara kritiska till hur de blir informerade och vägleda inom ramen för forskarutbildningen. Bland annat uppger var fjärde doktorand att de i samband med antagningen inte alls fick någon information om arbetsmarknaden

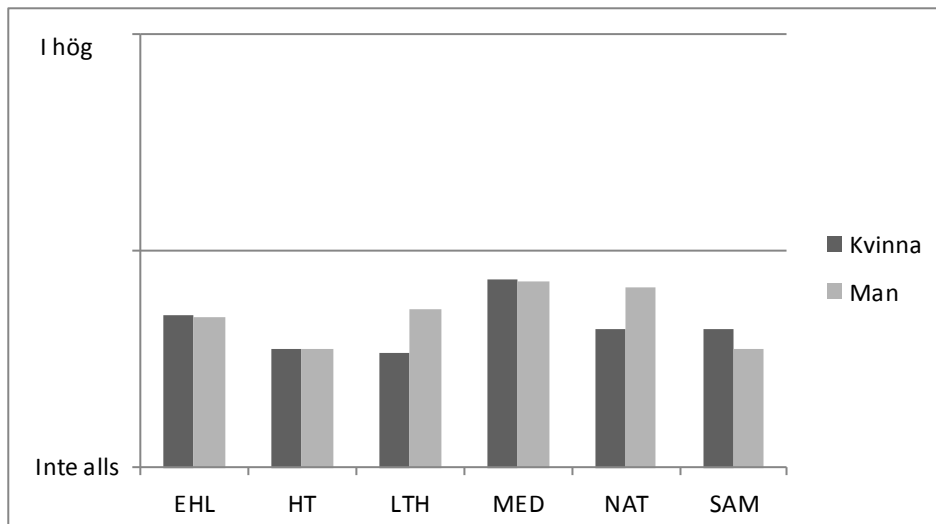
efter examen och av de som faktiskt säger sig ha fått någon arbetsmarknadsinformation beskriver sex av tio denna som dålig. Doktorandens sysselsättning efter examen är inte heller något som förefaller ha någon framträdande plats i handledningen. Av de doktorander som har klarat av minst 75% av forskarutbildningen uppger nästan sex av tio att de inte alls (37%) eller bara i låg grad (20%) har diskuterat sin postdoktorala tillvaro med huvudhandledaren eller den biträdande handledaren. Samtidigt finns en påtaglig diskrepans mellan hur doktoranderna och handledarna uppfattar situationen (diagram 8:6). Medan många doktorander pekar på en avsaknad av karriärsamtal inom ramen för handledningen gäller detta inte alls i lika hög grad inom handledargruppen. Särskilt stor är diskrepansen mellan doktorandernas och handledarnas uppfattningar inom HT.

Diagram 8:6. I vilken utsträckning diskuterar doktorand och handledare doktorandens sysselsättning efter examen? Perspektiv från handledare samt doktorander som klarat av minst 75% av sina forskarstudier.

De doktorsalumner som disputerade vid Lunds universitet under 2008 och som medverkar i föreliggande undersökning förmedlar en bild som överensstämmer med de innevarande doktorandernas. Nästan sex av tio alumner uppger att de inte alls (32%) eller endast i låg grad (26%) diskuterade sysselsättningen efter doktorsexamen med sina handledare. Generellt sett finns marginella skillnader mellan män och kvinnor i dessa avseenden. Dock menar sig kvinnor inom några fakulteter i än lägre grad än männen ha diskuterat sin framtida sysselsättning med handledaren. Detta gäller inom LTH och Naturvetenskaplig fakultet.

Diagram 8:7. I vilken utsträckning diskuterade du och din/dina handledare din sysselsättning efter doktorsexamen? Avser doktors-alumner, fördelat utifrån kön och fakultet.

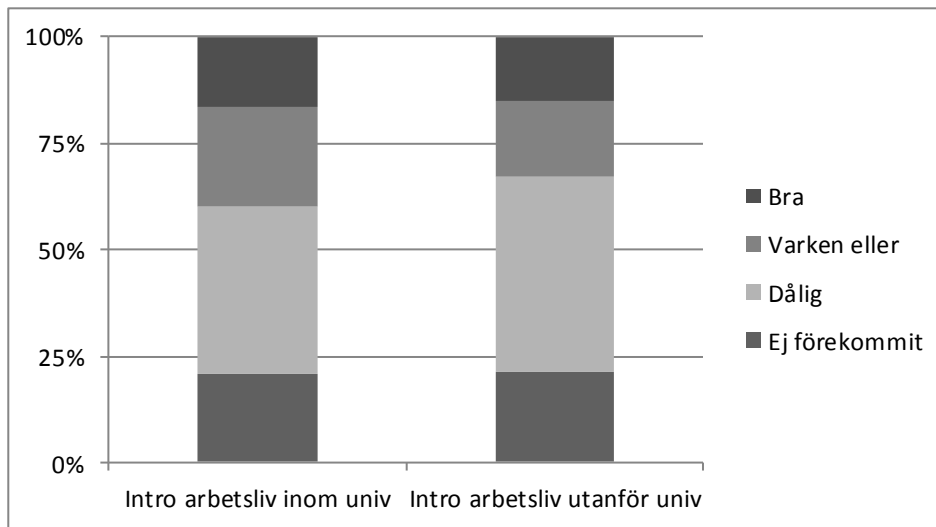

Samtidigt är det viktigt att framhålla att det inte bara kommer an på den enskilde handledaren att föra samtal med sina doktorander om deras framtida sysselsättning. Enligt de riktlinjer som uttrycks i Lunds universitets policy för utbildningen på forskarnivå är det institutionen som ska ombesörja och ta initiativ till diskussioner om den postdoktorala sysselsättningen. Det är dock få alumner som upplever sig ha fått någon karriärvägledning från annat håll än handledaren under sin tid i forskarutbildningen. Nästan tre av fyra alumner uppger att de i låg grad (18%) eller inte alls (56%) fått någon karriärvägledning och de låga omdömena gäller oberoende kön och spanner över samtliga fakulteter.

Förberedelse för arbete inom och utanför universitetet

I linje med att flera doktorander pekar på bristande arbetsmarknadsinformation och karriärvägledning framförs kritik mot hur forskarutbildningen förbereder för arbetslivet efter doktorsexamen. Nästan fyra av tio (39%) tycker att förberedelsen för arbete inom universitetet fungerar dåligt och ännu något fler tycker att introduktionen till arbetslivet utanför universitetet är dålig. Därtill menar omkring var femte doktorand att introduktion till universitetsarbete eller arbete utanför universitetet överhuvudtaget inte är något som förekommit under deras tid i forskarutbildning.

Diagram 8:8. Hur väl fungerar forskarutbildningen i sin helhet när det gäller introduktion till arbetslivet inom och utanför universitetet? Andel doktorander.

Kritik mot en bristande arbetslivsintroduktion framförs inom samtliga fakulteter och kritiken är ett återkommande inslag när doktoranderna reflekterar kring forskarutbildningen i enkätens öppna frågor.

Dålig förberedelse för livet efter forskarutbildningen i form av konkreta tillvägagångssätt och möjlighet. (Doktorand, Naturvetenskaplig fakultet)

Framtida utsikter, dålig kontakt med arbetslivet utanför universitetet, svårt att få fast anställning på universitetet efter avslutad doktorandutbildning. (Doktorand, Medicinsk fakultet)

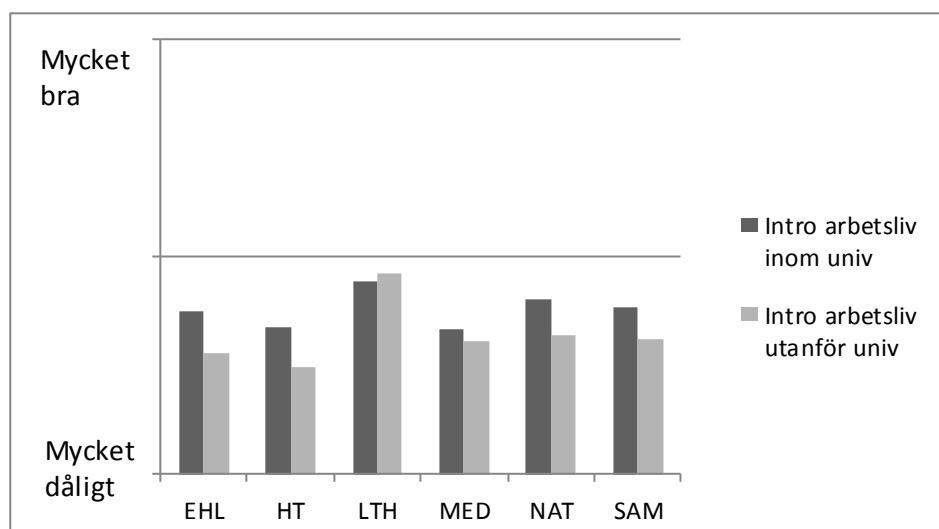
För lite information om karriärmöjligheter i senare delen av doktorandutbildningen [...] Ingen information om hur man söker post-doc, vad universitetet är berett att göra för att behålla unga forskare, utan intresset slutar efter disputationen. (Doktorand, Medicinsk fakultet)

Få möjligheter att få en anställning på institutionen efteråt. Få tillfällen att diskutera anställningar utanför universitetsvärlden/på andra håll inom universitetet. (Doktorand, Samhällsvetenskaplig fakultet)

För lite diskussion om planer och mål bortom examen. (Doktorand, HT)

I sammanhanget kan också noteras att fler doktorander inom LTH lyfter fram att forskarutbildningsmiljön har en tydlig anknytning till arbetslivet i jämförelse med övriga fakulteter (diagram 8:9).

Diagram 8:9. Hur väl fungerar forskarutbildningen i sin helhet när det gäller introduktion till arbetslivet inom och utanför universitetet? Fördelat utifrån fakultet.⁵⁵

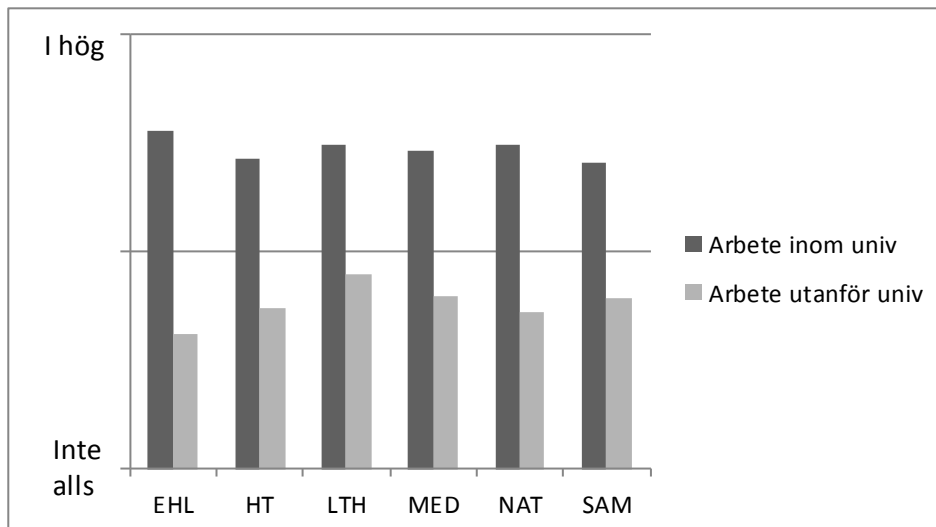

Forskarutbildningen som arbetslivsförberedelse – i ett alumnperspektiv

Samtidigt som doktoranderna är kritiska är det viktigt att framhålla att alumnerna förmedlar en delvis annan bild av hur forskarutbildningen förbereder för arbetslivet efter doktorsexamen. När alumnerna reflekterar kring forskarutbildningens arbetslivsförberedelse i ljuset av sina postdoktorala yrkeserfarenheter framhåller tre av fyra att forskarutbildningen i ganska hög (35%) eller hög grad (39%) förberedde för att arbeta inom akademien efter disputationen. Alumnerna är dock betydligt mer tveksamma till om forskarutbildningen gav dem redskap för att arbeta utanför universitetsmiljön. Över hälften av alumnerna anser att utbildningen inte alls (25%) eller i låg grad (26%) förberedde dem för arbetslivet utanför universitetet. Kvinnor och män är i lika höga grad kritiska och den starka diskrepansen mellan hur forskarutbildningen förbereder för ett arbetsliv inom respektive utanför universitetet påträffas inom samtliga fakulteter (diagram 8:10).

⁵⁵ I medelvärdesberäkningarna ingår inte de som svarat "Ej förekommit".

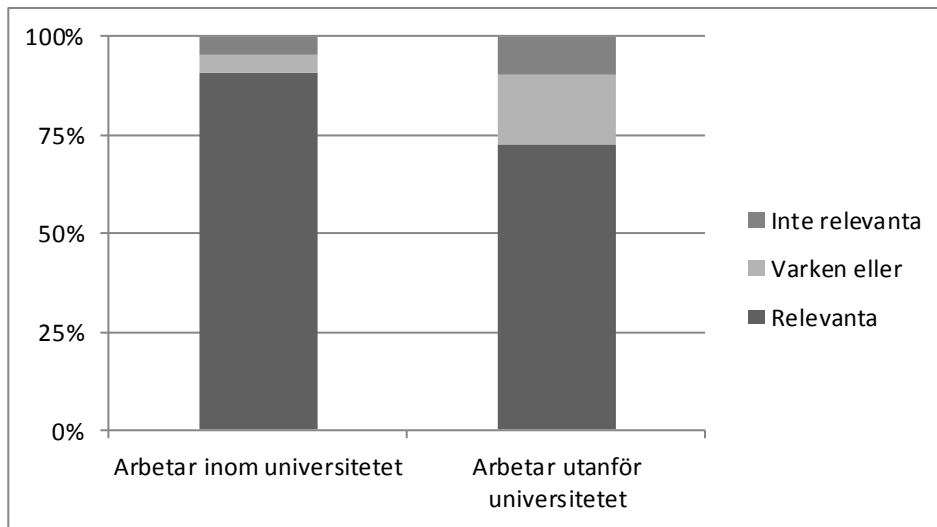
Diagram 8:10 I vilken utsträckning förbereder forskarutbildningen för arbete inom respektive utanför akademien, fördelat utifrån fakultet. Alumnens perspektiv.

Resultaten är inte överraskande i den meningen att forskarutbildningen som regel bedrivs i en universitetsmiljö och att centrala aktiviteter som avhandlingsarbete, medverkan i forskarutbildningskurser och assistenttjänstgöring på ett tydligt sätt länkar till arbete inom universitetet. Dessutom är många doktorander inriktade på en akademisk karriär vilket torde göra dem mindre benägna att intressera sig för eller söka upp aktiviteter som på ett tydligare sätt skulle kunna ses som förberedande för arbete utanför universitetet. Omvänt skulle de som medvetet planerat för arbete utanför akademien vara mer receptiva i förhållande till detta slags aktiviteter. Så tycks dock inte vara fallet. De som arbetar utanför akademien är i lika hög grad kritiska till hur forskarutbildningen förbereder dem för detta som de doktorander som stannat inom akademien.

Att såväl doktorander som doktorsalumner ofta är kritiska till hur forskarutbildningen förbereder för arbete utanför universitetet är inte liktydigt med att de kunskaper som förvärvas inom forskarutbildningen skulle sakna relevans för arbete utanför akademien. Förvisso betonas forskarutbildningens relevans i högre grad av de som arbetar inom universitetet (diagram 8:11). Inte desto mindre framstår kunskaper från forskarutbildningen i hög grad tillämpbara för de som är verksamma utanför akademien. Nästan tre av fyra alumner som är verksamma utanför universitetssektorn framhåller att de kunskaper som de förvärvade under forskarutbildningen är relevanta för det arbete som de utför idag. Forskarutbildningens relevans för arbete utanför universitetet framhålls av alumner från samtliga fakulteter.

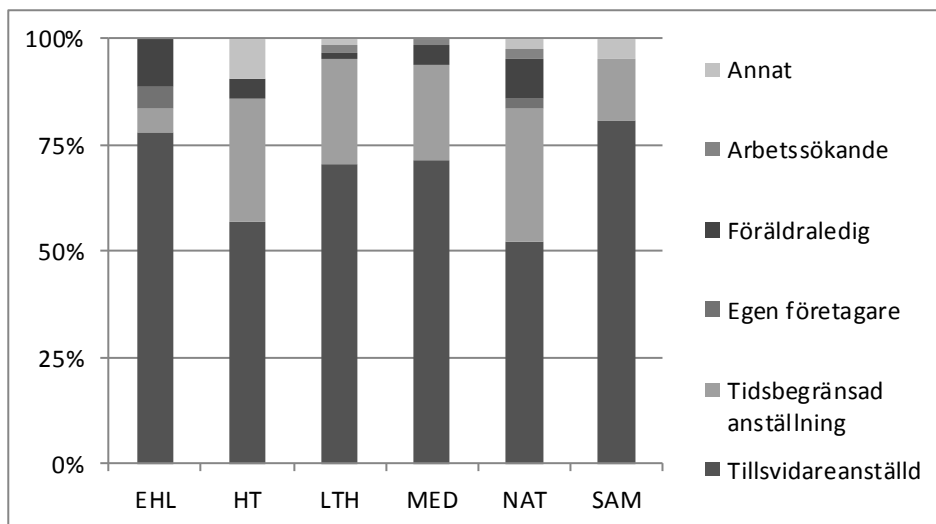
Diagram 8:11. Är de kunskaper och färdigheter du fick under din forskarutbildning relevanta för ditt nuvarande arbete? Fördelat utifrån fakultet och verksamma inom respektive utanför universitetet.

9. Forskarutbildade på arbetsmarknaden

Drygt tre år efter doktorsexamen hade nästan samtliga alumner som medverkar i undersökningen ett arbete (97%) och endast ett fåtal var arbetssökande (1%). Den höga etableringsgraden på arbetsmarknaden gäller oberoende vetenskapsområde. Dock skiljer sig anställningsformen åt mellan alumner från olika fakulteter. Framförallt utskiljer sig alumnerna från HT och naturvetenskap genom att i högre grad arbeta inom ramen för tidsbegränsade anställningar (diagram 9:1). Bland alumnerna från övriga fakulteter dominerar tillsvidareanställningar på ett tydligare sätt.

Diagram 9:1. Alumnernas nuvarande sysselsättning.

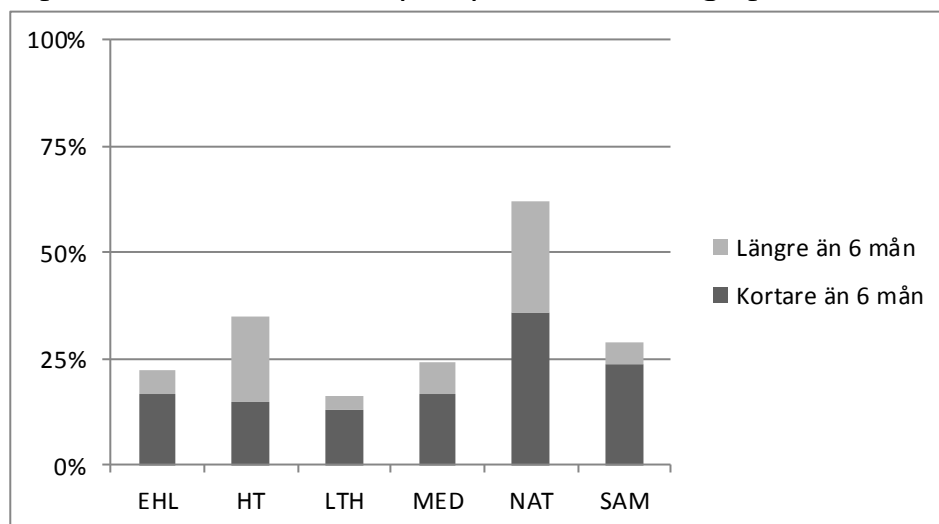
Mot bakgrund av att nästan alla hade ett arbete tre år efter doktorsexamen framstår merparten av 2008 års alumner som väletablerade på arbetsmarknaden. Samtidigt är erfarenhet av arbetslöshet ingen ovanlighet. Omkring tre av tio alumner hade vid något tillfälle varit arbetslös efter disputationen. För merparten hade arbetslösheten varit en kortare period medan var tionde hade varit arbetslös i sex månader eller längre. Uppgifterna tyder på en snabbare etablering på arbetsmarknaden för 2008 års doktorsalumner i jämförelse med de som disputerade 2003. Av 2003 års doktorsalumner hade nästan hälften varit arbetslösa efter disputationen och var femte hade varit arbetslös längre än sex månader.⁵⁶

Även om etableringen i denna mening framstår som lyckosam för de alumner som disputerade 2008 är det viktigt att notera att olika alumngrupper kan ha olika erfarenheter. Kvinnor (35%) har exempelvis varit arbetslösa i högre utsträckning än män (25%) och sett till fakultet har naturvetarna haft det betydligt svåra-

⁵⁶ Holmström & Nilsson Lindström 2008.

re att etablera sig på arbetsmarknaden än doktorsalumnerna inom övriga vetenskapsområden (diagram 9:2). Att naturvetare tycks ha en besvärligare väg mot att erhålla ett arbete efter sin disputation visades också i den doktorsalumnstudie som belyste hur 2003 års doktorsalumnerna etablerat sig på arbetsmarknaden.⁵⁷

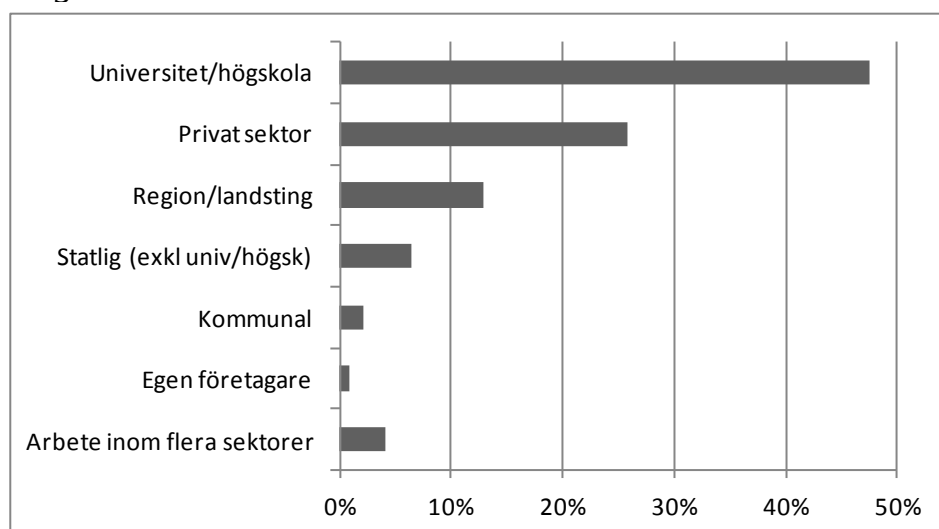
Diagram 9:2. Andel doktorsalumnerna med erfarenhet av arbetslöshet efter disputationen. Fördelat utifrån fakultet och längd på total arbetslöshetsperiod.

Doktorsalumnerna i olika arbetsmarknadssektorer

Vanligast är att alumnerna är fortsatt verksamma inom universitetssektorn. Detta gäller för nästan hälften av de som disputerade vid Lunds universitet 2008. Samtidigt är många verksamma utanför akademien, företrädesvis inom den privata sektorn och inom region/landsting (diagram 9:3).

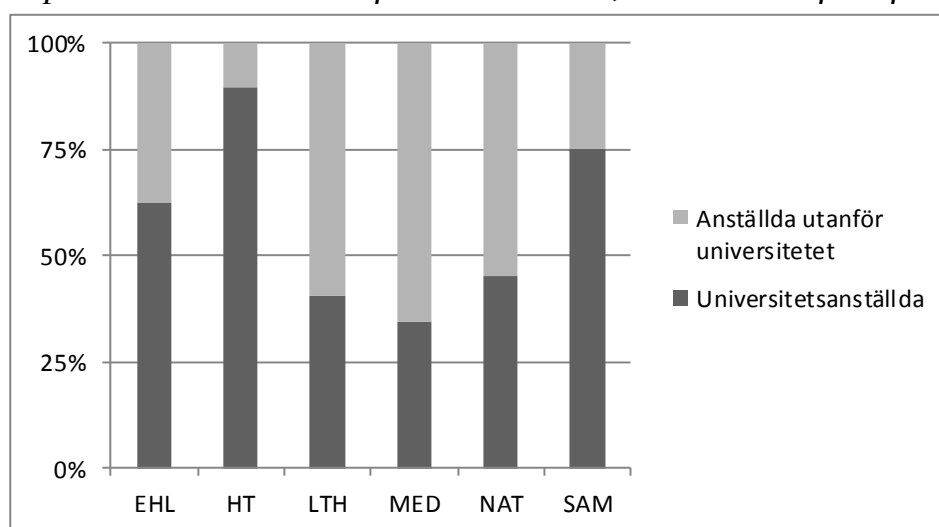
Diagram 9:3. Inom vilka sektorer arbetar doktorsalumnerna?

⁵⁷ Ibid.

Till den privata sektorn har främst alumner från LTH (53%), Naturvetenskaplig fakultet (33%) och Ekonomihögskolan (18%) sökt sig. Nästan hälften av dem som disputerat inom medicin arbetar kliniskt inom region/landsting. Sett över hela alumngruppen arbetar hälften av alumnerna kvar inom universitetssektorn (49%) och i princip lika många har lämnat akademin (51%). Skillnaden är dock stor mellan de olika fakulteterna i detta avseende (diagram 9:4). Mot bakgrund av att många arbetar kliniskt är det framförallt de som disputerat inom medicin som är verksamma utanför universitetet, men även bland i synnerhet tekniker och naturvetare är andelen som lämnat akademin hög. Bland alumnerna från HT arbetar de flesta kvar inom akademin. I sammanhanget kan också noteras att kvinnor och män generellt sett har stannat kvar respektive sökt sig utanför universitetet i lika hög grad. Vissa fakultetsvisa skillnader framträder dock. Från Medicinsk fakultet stannar fler män (42%) än kvinnor (30%) kvar inom akademin. Inom LTH och Naturvetenskaplig fakultet är tendensen den motsatta. Härifrån lämnar alltså män i högre grad än kvinnor för arbete utanför universitetssektorn.⁵⁸

Diagram 9:4. Andel doktorsalumner som är universitetsanställda respektive anställda utanför universitetet, redovisat utifrån fakultet.

Yrke, anställningsvillkor och lön

Merparten – omkring sju av tio – av doktorsalumnerna har ett arbete som ställer krav på en doktors- eller licexamen. I detta avseende finns dock en stor skillnad mellan de som arbetar inom eller utanför universitetssektorn. Nästan alla (96%) som arbetar inom universitetet har ett arbete som ställer krav på att ha doktorerat. Detta gäller för betydligt färre av de som lämnat akademin (42%). De som lämnat akademin har dock inte gjort det för ett okvalificerat arbete. Som regel

⁵⁸ Från LTH jobbade 48% av kvinnorna och 34% av männen kvar inom akademin. Från naturvetenskaplig fakultet jobbade 48% av kvinnorna och 36% av männen kvar inom akademin.

har de ett arbete som ställer krav på annan form av högskoleutbildning (58%). De doktorer som arbetar kvar inom universitetssektorn är i huvudsak verksamma som lektorer eller inom ramen för någon meriteringstjänst. Doktorerna som arbetar utanför universitetet är sysselsatta inom flera olika sektorer och yrken. Dessa framgår av tabell 9:1 nedan.

Tabell 9:1. Yrkestitlar bland doktorsalumnerna som arbetar utanför universitetet, fördelat utifrån fakultet och arbetssektor.

	Region/ landsting	Privat sektor	Statlig sektor	Kommunal sektor	Egen företagare
LTH		configuration manager, byggnadskonstruktör, konsult, forskare, globalt teknikansvarig, ingenjör, konstruktör, petrofysiker, processutvecklare, projektledare, product manager, research scientist, programmerare, technologist, software developer, standardiserings-expert, utvecklingschef, utvecklingsingenjör, teknisk specialist	lantmäteri, forskare/hydrolog	lärare	
JUR			diplomat, rektor, föredragande inom förvaltningsrätt		
SAM			utredare, analytiker, avdelningschef, forskare		
HT		präst	arkeolog		
NAT	sjukhusfysiker	geolog, forskare, informatiker, kameraingenjör, kemist, produktutvecklare, quality manager, registreringshandläggare, research scientist, forskare	limnolog, vatten-samordnare	lärare, miljö-övervakare	mjukvaro-utvecklare
EHL		managementkonsult, forskare, internrevision	ekonom		
MED	läkare, över-läkare, specialistläkare, sjukgymnast, projektledare, kirurg, enhetschef, ergonom, affärsutvecklare	scientific documentation manager, research scientist, medical director, forsknings- och marknadschef, forskare/konsult, clinical affairs manager			

Drygt tre år efter doktorsexamen tjänar doktorsalumnerna ca 40 000 kronor i månaden. De som arbetar utanför universitet har högre lön (43 400 kr/mån) än de som arbetar kvar inom akademien (39 300 kr/mån). Bland de universitetsanställda har män och kvinnor i princip lika lön medan männen som lämnat universitetet i genomsnitt tjänar 3000 kronor mer än kvinnorna. I sammanhanget kan också noteras att de som arbetar utanför universitetet i betydligt högre grad (83%) har en tillsvidareanställning än de som jobbar inom universitetet (53%).

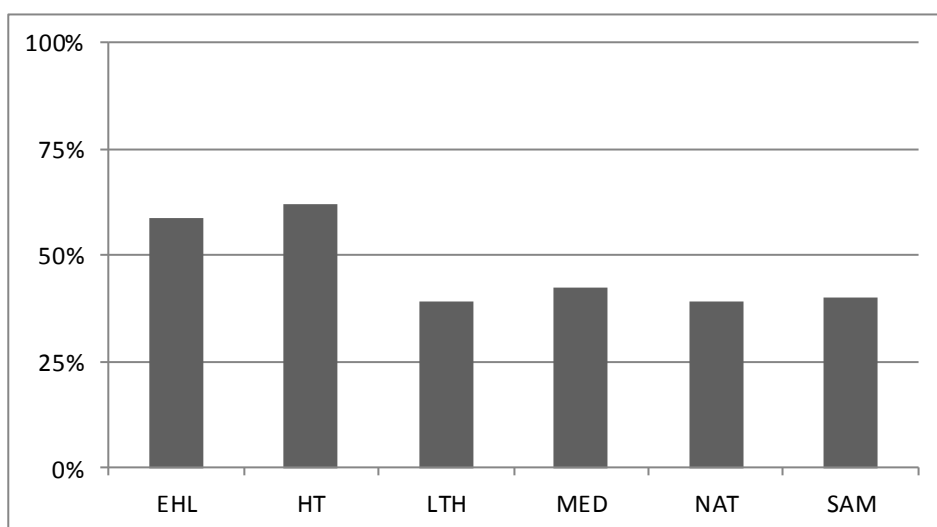
Meriteringstjänst efter doktorsexamen – ett viktigt led i den akademiska karriären

Samtidigt som merparten arbetar kan det vara på sin plats att påminna om att tiden efter doktorsexamen inte sällan beskrivs som snårig och kantad av osäkra anställningsförhållanden. Den osäkerhet som ofta kan vara kännetecknande för den postdoktorala perioden uppmärksammades i den så kallade Befattningsutredningen från 2006 (SOU 2007:98). I Befattningsutredningen framhålls att otydliga och otrygga villkor efter doktorsexamen försvårar för såväl enskilda doktorer att etablera sig som för lärosätena att rekrytera kompetent personal. Mot denna bakgrund beskrivs tydliga akademiska karriärvägar i form av meriteringstjänster som betydelsefulla. Särskilt diskuteras post-doc som ett viktigt första steg i den nydisputerades fortsatta akademiska karriär.

Av de som disputerade i Lund 2008 hade fyra av tio (43%) fått någon akademisk meriteringstjänst. Nästan var tredje hade fått en anställning som post-doc. Ytterligare några hade fått meriteringstjänster som vanligtvis aktualiseras senare i den akademiska karriären. Detta gäller för de som antingen fått en tjänst som biträdande lektor eller som forskningsassistent. Några alumner hade avslutat sin post-doc tjänst vid svarstillfället och av dessa var en del verksamma inom ramen för ett biträdande lektorat eller som forskningsassistent.

Sett över hela gruppen har kvinnor (45%) och män (41%) erhållit meriteringstjänst i princip i lika hög grad. Möjligheterna att erhålla en meriteringsanställning inom akademien tycks emellertid variera beroende på fakultetstillhörighet. Störst andel som erhållit meriteringstjänst efter sin disputation har doktorerat inom HT eller Ekonomihögskolan.

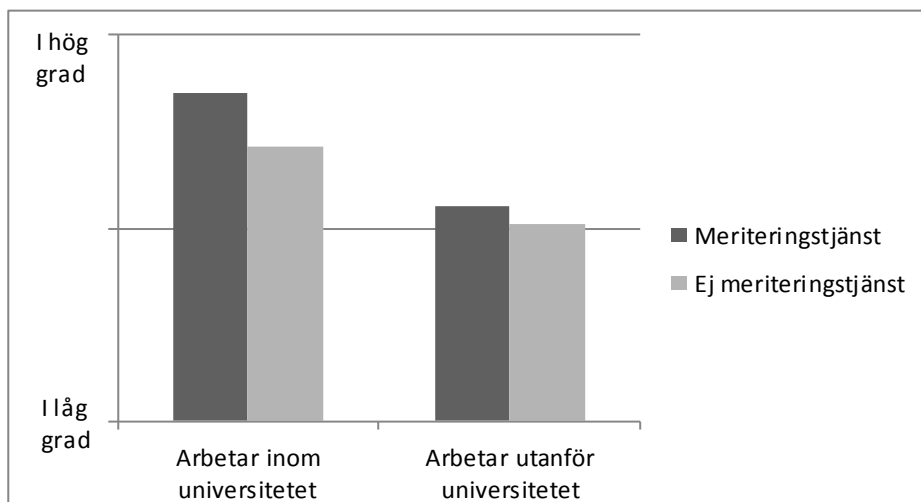
Diagram 9:5. Andel doktorsalumner som har eller har haft en meriteringstjänst. Fördelat utifrån fakultet.

Precis som Befattningsutredningen pekar på tycks tillgången till en meriterings-tjänst ha stor betydelse för disputerades möjligheter att arbeta kvar inom akademien. Av de som tog doktorsexamen i Lund 2008 och som efter disputation haft en meriteringstjänst arbetar nästan åtta av tio kvar inom universitetssektorn. Skillnaden är mycket påtaglig jämfört med dem som aldrig haft en meriteringstjänst. Av dessa har nästan tre av fyra lämnat akademien för att istället arbeta utanför universitets- och högskolesektorn. Samma mönster finns inom alla fakulteter.

Tillgång till en meriteringstjänst framstår också som mycket viktigt för att kunna fördjupa sig ytterligare inom det forskningsområde som stod i fokus under forskarutbildningen. I alumngruppen totalt sett framhåller sex av tio (63%) att de efter disputationen kunnat utveckla de kunskaper som de förvärvat under sin tid i forskarutbildningen. Detta gäller i betydligt högre grad för de som arbetar kvar inom akademien än för de som arbetar i annan sektor. Skillnaden spänner över samtliga fakulteter. Av de som arbetar kvar är skillnaden också stor mellan de som har eller har haft någon meriteringstjänst i jämförelse med andra universitetsanställda. De med meriteringstjänst har i betydligt högre grad haft möjlighet att utveckla och fördjupa sig inom det kunskapsområde som de fokuserade på under forskarutbildningen (diagram 9:6).

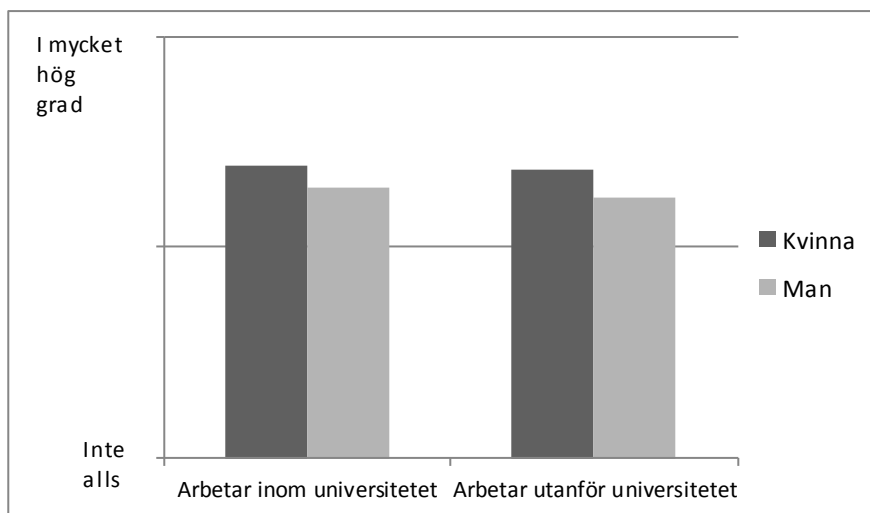
Diagram 9:6. I hur hög grad har du utvecklat dina kunskaper inom forskarutbildningen? Fördelat utifrån arbete inom respektive utanför universitet och innehav av meriteringstjänst.

Resultaten visar på att den enskildes tillgång till en meriteringstjänst kan vara mycket betydelsefull för möjligheten till en fortsatt universitetskarriär. Samtidigt är det viktigt att ha i åtanke att de som lämnar akademien inte bara skulle göra detta som ett resultat av bristande tillgång till en meriteringstjänst. I motsats tycks flera av de som inte arbetar kvar inom universitetssektorn gjort detta som

ett medvetet karriärval. Detta antyds genom att alumner som lämnat akademin i lika hög utsträckning menar sig ha fått sina förväntningar – som de hade i slutet av forskarutbildningen – på yrkeslivet uppfyllda. Det är också noterbart att detta i något högre grad gäller för kvinnor som lämnat akademin än män (diagram 9:7). Även kvinnor som arbetar kvar inom akademin menar sig ha fått sina förväntningar på yrkeslivet uppfyllda i något högre grad än män som arbetar kvar inom akademin.

Diagram 9:7. Om du tänker tillbaka på dina förväntningar på yrkeslivet när du var i slutet av din forskarutbildning: i vilken grad har dessa blivit uppfyllda? Fördelat utifrån kön och arbete inom/utom akademin.

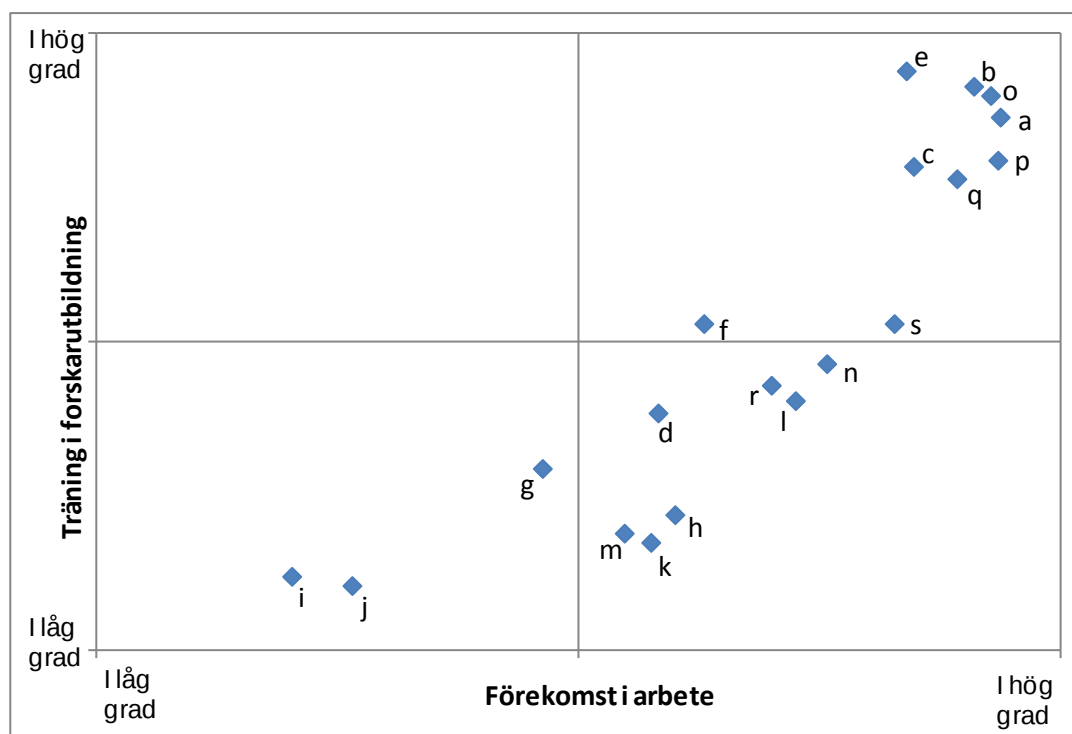
Kraven i arbetet och träningen i forskarutbildningen – universitetsanställda och anställda utanför universitetet

Vad ställer det postdoktorala yrkeslivet för krav på doktorsalumnerna och hur väl har forskarutbildningen förberett dem för att möta dessa krav? Finns det en samstämmighet mellan kraven i arbetet och den färdighetsträning som aktualiseras under forskarutbildningen? Eller finns det viktiga inslag i arbetet som alumnerna inte anser sig ha blivit förberedda på genom forskarutbildningen? 2008 års doktorsalumni från Lunds universitet har först tagit ställning till hur viktiga ett antal färdigheter är för att klara av det arbete som de utför. Därefter har de också uppgett i vilken utsträckning som de inom ramen för forskarutbildningen kunde träna och utveckla dessa färdigheter.

Bedömningarna från de doktorsalumni som arbetar inom universitetet redovisas i diagram 9:8 nedan. Som framgår av diagrammet menar de universitetsanställda alumnerna att det inom flera viktiga arbetsområden finns en god samstämmighet mellan kraven i deras arbeten och de färdigheter som de kunde ut-

veckla inom ramen för sin forskarutbildning. Framförallt gäller detta självständig problemlösning, att genomföra forskningsuppgifter, att kritiskt granska ny kunskap och att göra skriftliga presentationer. Samtliga av dessa färdigheter är helt centrala i det arbete som alumnerna utför och de har i hög grad tränat dessa inom ramen för sin forskarutbildning. Andra färdigheter som är viktiga i det postdoktorala yrkeslivet och som alumnerna i hög grad utvecklat inom forskarutbildningen är att identifiera behov av ny kunskap, göra muntliga presentationer och att kommunicera på engelska. Samtidigt som alumnerna framhåller att många centrala färdigheter utvecklats under tiden i forskarutbildningen är de betydligt mer skeptiska till sin kunskapsutveckling inom andra examensmålsområden. För de allra flesta av de universitetsanställda alumnerna är undervisning ett viktigt inslag i arbetet. Många är emellertid kritiska till att de gavs begränsat utrymme åt att undervisa under sin tid som doktorander. Andra färdigheter som framhålls som viktiga i arbetet men som inte tränats särskilt mycket i forskarutbildningen är att samarbeta i team, att förklara för icke specialister och att leda projekt. Dessutom beskriver flera alumner förmågan att hantera etiska problem som ett viktigt inslag i deras arbete samtidigt som de menar att forskarutbildningen inte behandlade etiska frågeställningar i särskilt hög grad. Vidare framstår organisationsutveckling, planering av administration och ekonomi samt att utöva ledarskap som viktiga inslag i arbetet för en hel del alumner. Möjligheterna att utveckla dessa förmågor inom forskarutbildningen beskrivs dock som mycket begränsade.

Diagram 9:8. Kraven i arbetet och träningen i forskarutbildningen, universitetsanställda.

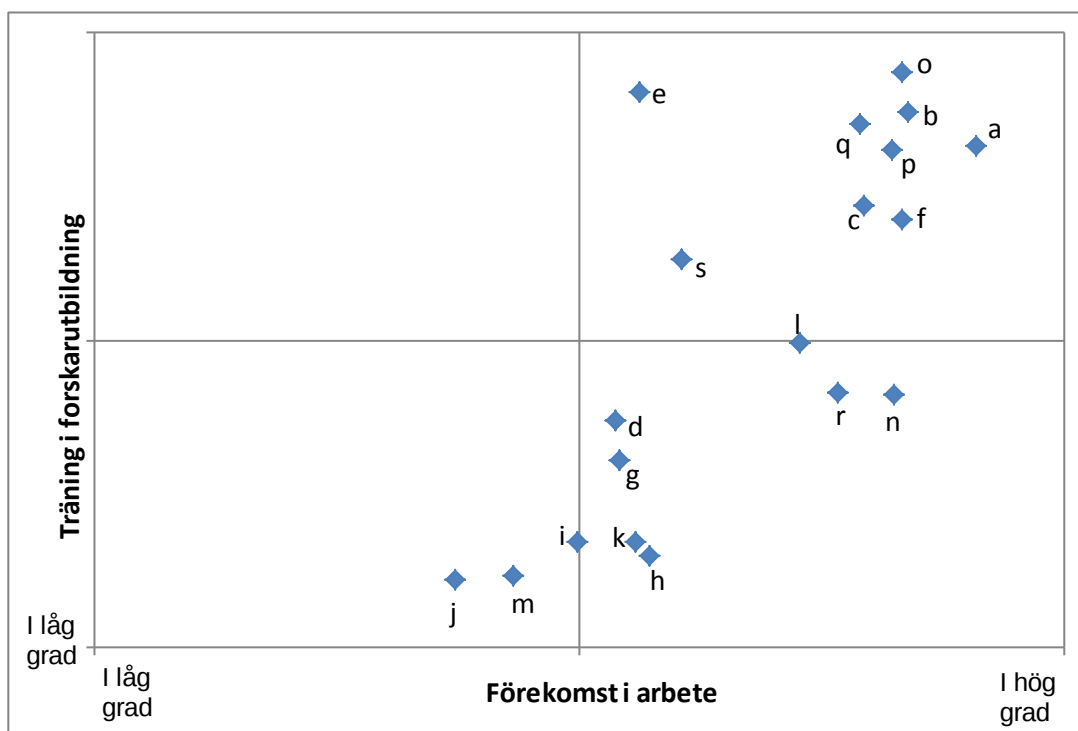
a.	Självständig problemlösning	k.	Utöva ledarskap
b.	Kritiskt granska ny kunskap	l.	Leda projekt
c.	Identifiera behov av ny kunskap	m.	Planera administration/ekonomi
d.	Hantera etiska problem	n.	Arbeta i team/projektgrupp
e.	Genomföra forskningsuppgifter	o.	Göra skriftliga presentationer
f.	Utredning/Utvärdering	p.	Göra muntliga presentationer
g.	Göra omvärldsanalys	q.	Kommunicera på engelska
h.	Utveckla organisation	r.	Förklara för icke-specialister
i.	Utveckla produkter	s.	Undervisa/stödja andras lärande
j.	Utveckla tjänster		

I flera avseenden är mönstret likartat för de doktorsalumner som arbetar utanför universitetet (diagram 9:9). Även deras arbete ställer stora krav på självständig problemlösning, att kritiskt granska ny kunskap och att göra skriftliga presentationer och alumnerna är nöjda med sin forskarutbildning i dessa avseenden. Andra färdigheter som alumnerna som arbetar utanför universitetet framhåller som viktiga i det postdoktorala yrkeslivet och som de i hög grad utvecklat inom forskarutbildningen är att identifiera behov av ny kunskap, göra muntliga presentationer och att kommunicera på engelska. I andra avseenden är alumnerna mera kritiska. Precis som de universitetsanställda framhåller de som arbetar utanför universitetet att projektledning, samarbete i team och att förklara för icke specialister är ganska viktiga aspekter av arbetslivet som inte uppmärksammades särskilt mycket inom forskarutbildningen. Ännu något mera tveksamma är

alumnerna till om forskarutbildningen bidrog till att utveckla deras förmåga att arbeta med organisationsutveckling, att utöva ledarskap och att göra etiska bedömningar. Samtidigt beskriver en hel del alumner dessa förmågor som ganska viktiga för det arbete som de utför utanför universitetet.

I ovanstående avseenden är mönstret i princip identiskt mellan de som arbetar kvar inom universitetssektorn och de som arbetar inom andra sektorer. I andra avseende kan vissa skillnader utläsas. Framförallt framhålls inte forskning som en lika central arbetsuppgift av de som arbetar utanför akademien. I stället är förmågan att genomföra utvärdering och utredning ett betydligt viktigare inslag i arbetet. De flesta som lämnat akademien är också nöjda med hur forskarutbildningen utvecklat deras förmåga att arbeta med utvärderingar och utredningar.

Diagram 9:9. Kraven i arbetet och träningen i forskarutbildningen, anställda utanför universitetet.

a.	Självständig problemlösning	k.	Utöva ledarskap
b.	Kritiskt granska ny kunskap	l.	Leda projekt
c.	Identifiera behov av ny kunskap	m.	Planera administration/ekonomi
d.	Hantera etiska problem	n.	Arbeta i team/projektgrupp
e.	Genomföra forskningsuppgifter	o.	Göra skriftliga presentationer
f.	Utredning/Utvärdering	p.	Göra muntliga presentationer
g.	Göra omvärldsanalys	q.	Kommunicera på engelska
h.	Utveckla organisation	r.	Förklara för icke-specialister
i.	Utveckla produkter	s.	Undervisa/stödja andras lärande
j.	Utveckla tjänster		

Referenser

Agnidakis, P. P. (2005): *Att forska i det fördolda – drömmar och vardag bland skuggdoktorander*. Höskoleverket.

Forskarutbildningsreformen 1998 – genomströmning och examination, rapport 2007:35 R, Höskoleverket

Granskning av forskarutbildningen Rapport 2011-12-19, Dnr IR 2011/23, Lunds universitet Internrevisionen, Gunilla Norberg och Jonas Ahrberg.

Holmström, O. (2008): *Forskarhandledningen vid Lunds universitet*. Utvärderingsenheten, Lunds universitet, rapport nr 2008:248.

Holmström, O. & Nilsson Lindström, M. (2008): *Efter doktorsexamen – en alumnstudie*. Utvärderingsenheten, Lunds universitet, rapport nr 2008:250.

Holmström, O. & Nilsson Lindström, M. (2009): *Postgraduate Education and Professional Careers. Conclusions from the Evaluation of Ph.D. Programmes at Lund University*. Utvärderingsenheten, Lunds universitet, rapport nr 2009:254.

Höskoleförordningen 1993:100

Höskoleverket (2003): *Doktorandspegeln 2003*. Rapport

Höskoleverket (2006): *Forskarutbildades etablering på arbetsmarknaden*. Rapport 2006:7.

Höskoleverket (2008): *Doktorandspegeln 2008*. Rapport 2008:23.

Höskoleverket (2010): *Doktorsexaminerades etablering på arbetsmarknaden*. Rapport 2010:21.

Höskoleverket (2011): *Universitet och högskolor. Höskoleverkets årsrapport 2011*. Rapport 2011:8.

Höskoleverket (2011): *Forskarkarriär för både kvinnor och män? Statistisk uppföljning och kunskapsöversikt*. Rapport 2011:6.

Höskoleverket (2012): *Orsaker till att doktorander lämnar forskarutbildningen utan examen. En uppföljning av nybörjarna på forskarnivå läsåren 1999/2000 och 2000/01*. Rapport 2012:1.

Inträdet på arbetsmarknaden. Examinerade från högskolan 2006/2007. Temarapport 2010:6. Statistiska Centralbyrån.

Lindberg-Sand, Å. & Sonesson, A. (2011): *How the learning outcomes of the doctoral degree are conceived of and assessed in some research disciplines at Lund University – a report to the EQ 11.*

Lindgren, E. (2011): *Sammanställning/analys av tidigare rapporterat kvalitetsarbete vid Lunds universitet. Vad hände?* Avdelningen Utvärdering, Lunds universitet.

Nilsson Lindström, M. (2008): *Doktorandbarometern 2007.* Utvärderingsenheten, Lunds universitet, rapport nr 2008:247.

Rapport till rektor med anledning av resultaten av doktorandbarometern, handledarbarometern och alumnundersökningen som presenterades 2008 och med anledning av handlingsplanen för kvalitetsarbete i utbildning på forskarnivå 2009-2010. Lunds universitet, Rådet för forskarutbildning.

Sachs, J. (2011). *Report of the Review Committee.* Review of EQ11.

Policy för utbildningen på forskarnivå. 2006-06-21. Dnr IA 29/5039 2005.

SOU 2007:98 *Karriär för kvalitet.* Betänkande av Befattningsutredningen. Stockholm: Fritzes.

SOU 2011:1 *Svart på vitt. Om jämställdhet inom akademien.* Betänkande av delegationen för jämställdhet inom högskolan. Stockholm: Fritzes.

Universitet och högskolor. Doktorander och examina på forskarnivå 2010. Högskoleverket och Statistiska Centralbyrån, UF 21 SM 1101.

Universitet och högskolor. Doktorander och examina på forskarnivå 2009. Högskoleverket och Statistiska Centralbyrån, UF 21 SM 1001.

Utländsk bakgrund för studerande i grundutbildning och forskarutbildning 2006/07. Högskoleverket och Statistiska Centralbyrån, UF 19 SM 0801.

Kommentarer från Lunds doktorandkår

Lunds doktorandkår har med intresse tagit del av resultatet från 2012 års utvärdering av forskarutbildningen. I stort delar vi utvärderingens slutsatser att mycket gällande forskarutbildningen har förbättrats sedan doktorandbarometern 2007. Vi hoppas att universitetet ska dra lärdom av den positiva utveckling som varit sedan 2007 så att denna kan fortsättas ytterligare.

Gällande många områden, däribland forskarutbildningskurser samt implementeringen av de individuella studieplanerna, ser vi en förbättring, men noterar också att mycket kvarstår att göra innan universitetet kan anse sig nöjt. Slutligen har förekomsten av skuggdoktorander ökat sedan 2007 vilket sticker ut ur materialet som en mycket negativ utveckling.

Skuggdoktorander

Lunds doktorandkår ser extremt allvarligt på att mängden skuggdoktorander vid samtliga särredovisade fakulteter utom Ekonomihögskolan ökat sedan 2007. Vi tror och hoppas att detta är en utveckling som universitetet tar på högsta allvar. I förhållande till de i övrigt positiva förändringarna vill vi också framhålla att denna grups intryck inte återspeglas i rapporten då de inte utgör del av studiens underlag. Samtidigt kan misstänkas att situationen för skuggdoktoranderna på många sätt framstår som betydligt sämre än för gruppen formellt antagna doktorander.

Handledarutbildning

Lunds doktorandkår anser att 1-2 dagars obligatorisk handledarutbildning är allt för lite. Därför finner vi det mycket glädjande att många handledare deltagit i kompletterande handledarutbildning samtidigt som vi anser det oroande att nästan hälften av handledarna (45%) endast deltagit i de korta introduktionskurserna. Att handledarna bedömer den kortare handledarutbildningen som mindre givande förstärker den negativa bilden. Vi vill därför betona att rapporten finner att de introducerande handledarutbildningarna är otillräckliga ”för att på ett mera substantiellt sätt fungera som ett stöd i handledarskapet.”⁵⁹ Lunds doktorandkår vill också gärna framhålla att handledarnas upplevda behov av kompetensutveckling inte alltid måste överensstämma med doktorandernas upplevda behov av det samma hos deras handledare. I relation till detta vill vi vidare framhålla att vi finner det anmärkningsvärt att så många som var femte handledare helt eller delvis saknar samtal om handledning med sina kollegor.

Ansökningsprocessen och introduktion till forskarutbildning

Doktorandkåren finner det mycket glädjande att ansökningsprocessen förtydligats sedan 2007 och att information till doktoranderna har förbättrats, men fortfarande är resultaten långt ifrån tillfredsställande. När det gäller ansökningsprocessen noterar vi dock att en fortsatt stor andel (mer än 6 av 10) av de antagna doktoranderna har läst sin grundutbildning vid Lund universitet och att 76% av alla doktorander har blivit uppmuntrade av en lärare att söka forskarutbildning. Med bakgrund i detta måste transparensen i utlysningarna och ansökningsprocessen fortsatt ifrågasättas. Vi vill också framhålla att undersökningen enbart gäller hur ansökningsprocessen upplevts av de som både ansökt och blivit antagna. Det är rimligt att tänka sig att processen upplevs som mindre tydlig hos de som inte blivit antagna och eventuellt inte ens har ansökt.

Då information om det stöd som doktoranderna kan få från doktorandkåren fortfarande verkar brista hoppas Lunds doktorandkår att fakulteterna i större utsträckning kommer att bjuda in företrädare för doktorandkåren till introduktionskurser och -träffar.

Forskarutbildningskurser

Lunds doktorandkår anser att många problem verkar kvarstå gällande forskarutbildningskurserna. Vi finner det anmärkningsvärt att så många som var femte handledare anser att det är mindre viktigt att fungera som stöd för doktoranden vid val av kurser och överlåter detta till doktoranden. Detta kan relateras till att handledarna enligt Högskoleverkets doktorandhandbok förväntas kunna rekommendera forskarutbildningskurser. Lunds doktorandkår hoppas att Lunds universitet tar ansvar för att information om forskarutbildningskurser når alla doktorander och att de ges på alla de språk som behövs för att alla doktorander som antagits ska kunna förstå.

Oroande är också att doktoranderna upplever att en stor andel kurser ej examineras. Lunds doktorandkår tycker dock att det ur materialet inte går att utläsa om examination de facto saknas för en stor andel kurser eller om den enbart är otydlig för doktoranderna. Även det senare är såklart problematiskt. Slutligen är det positivt att användningen av kursvärderingar ökar, men att det ännu saknas på många kurser är under all kritik.

Genusaspekter

Lunds doktorandkår anser att det är oroväckande att var femte kvinna inom HT, samhällsvetenskap och Ekonomihögskolan anser att det finns bristande tolerans baserat på kön. Gällande flera aspekter som rör främst doktorandernas psykosociala miljö och hälsa är situationen dessutom sämre för kvinnor än för män.

Här kan framhållas att var femte doktorand upplever sin arbetssituation som stressande, men att detta är värre för kvinnor än män, att kvinnliga doktorander, i högre utsträckning än manliga, har uppsökt stödjande verksamheter vid universitet eller läkare på grund av problem i sin arbetssituation, har varit sjukskrivna under sin doktorandperiod samt upplever problem med handledarrelationen. Även diskussionsklimatet i den egna forskningsmiljön upplevs som sämre av kvinnor än av män. Sammantaget menar Lunds doktorandkår att detta är oroande ur ett genusperspektiv även om bilden är mer positiv än den var 2007. Vi förutsätter att Lunds universitet kommer att undersöka vad denna situation beror på för att försöka komma tillrätta med den.

Individuell studieplan

De individuella studieplanerna är det viktigaste styrmedlet för de enskilda forskarutbildningarna. Lunds doktorandkår anser att det är allvarligt att var tionde doktorand saknar en individuell studieplan. Vi anser också att det är problematiskt att de individuella studieplanerna tycks brista i förhållande till vad de skall reglera, detta tycks vara ett särskilt stort problem i förhållande till handledningen. Med bakgrund i detta är det än allvarligare att miniminormer för handledningen ej fastställs. Problematiskt är också att den årliga uppdateringen inte verkar fungera på ett tillfredsställande sätt vid Medicinska fakulteten. Med bakgrund i detta anser Lunds doktorandkår att universitetet fortfarande har mycket förbättringsarbete kvar att göra när det gäller de individuella studieplanerna. Lunds doktorandkår saknar frågor i doktorandbarometern om hur samspelet mellan doktorand, handledare samt universitetet ser ut vid utformningen och uppföljningen av den individuella studieplanen.

Karriärvägledning

Lunds doktorandkår ser i materialet en allvarlig brist när det gäller tillhandahållandet av karriärvägledning. Ett arbete med karriärvägledning från institutioner tycks överlag inte existera. Denna avsaknad verkar på ett otillfredsställande sätt kompenseras av insatser från handledarna. ”Av de doktorander som har klarat av minst 75% av forskarutbildningen uppger nästan sex av tio att de inte alls (37%) eller bara i låg grad (20%) har diskuterat sin postdoktorala tillvaro med huvudhandledaren eller den biträdande handledaren.”⁶⁰ Lunds doktorandkår menar att universitetet måste arbeta aktivt med att förbättra karriärvägledningens möjligheter för doktorander. Särskilt dålig ter sig förberedelse för ett arbete utanför akademien vara.

Bilaga 2

I vilken utsträckning ger forskarutbildningen möjlighet att tillägna sig kunskaper och förmågor som anges i examensmålen för forskarutbildningen? Doktorander och handledare redovisade utifrån fakultet.

Diagram 1: I vilken utsträckning ger forskarutbildningen möjlighet att tillägna sig kunskaper och förmågor som anges i examensmålen för forskarutbildningen? Doktorander och handledare från Ekonomihögskolan.

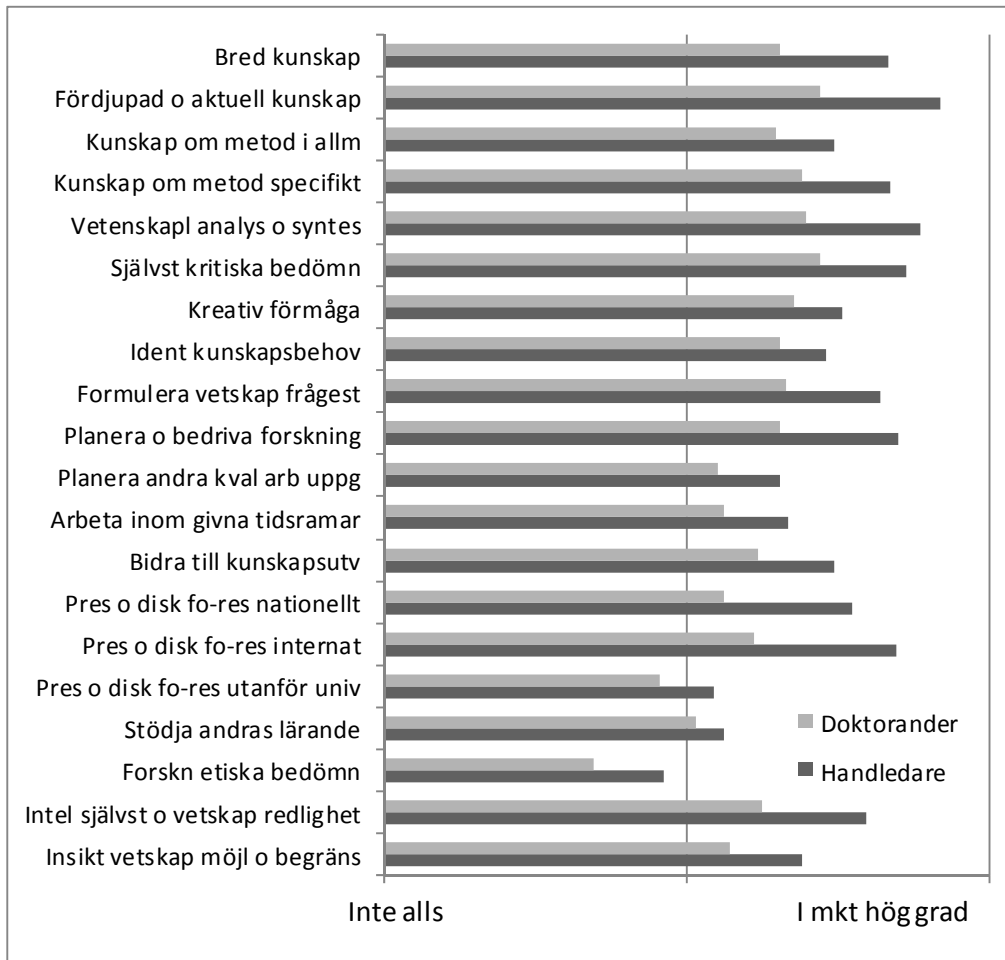

Diagram 2: I vilken utsträckning ger forskarutbildningen möjlighet att tillägna sig kunskaper och förmågor som anges i examensmålen för forskarutbildningen? Doktorander och handledare från HT.

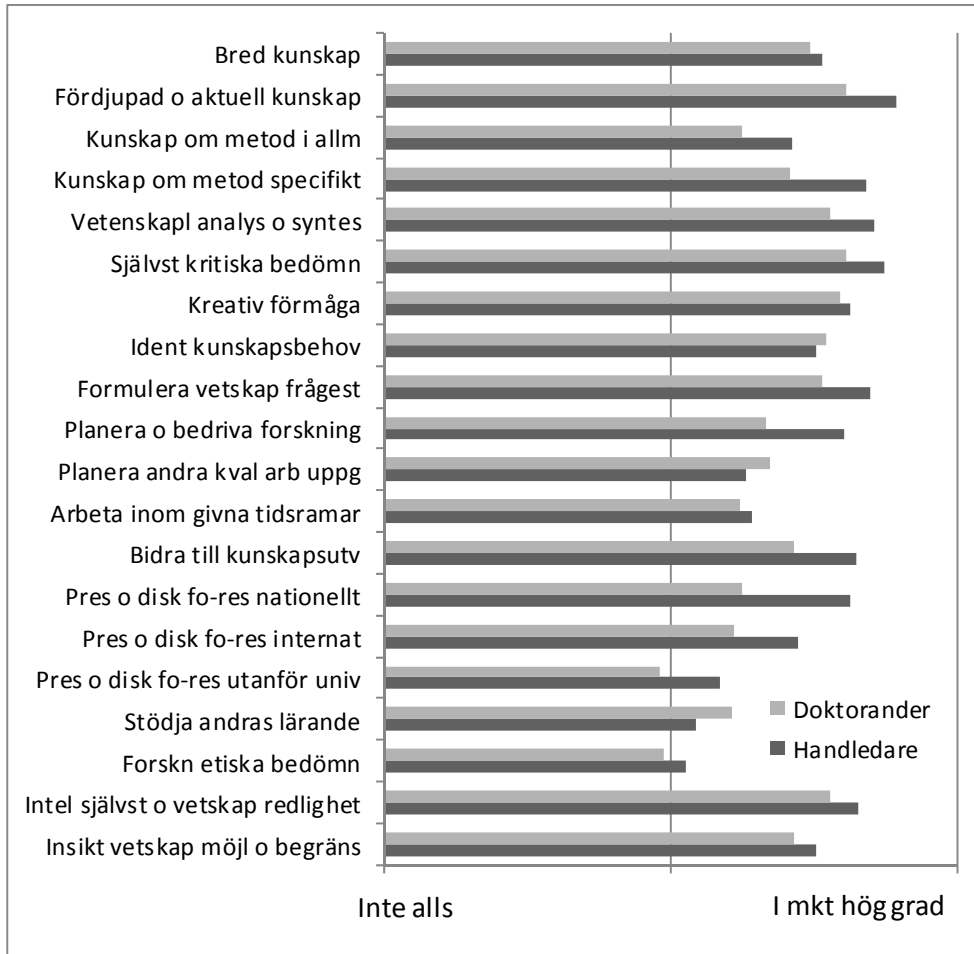

Diagram 3: I vilken utsträckning ger forskarutbildningen möjlighet att tillägna sig kunskaper och förmågor som anges i examensmålen för forskarutbildningen? Doktorander och handledare från LTH.

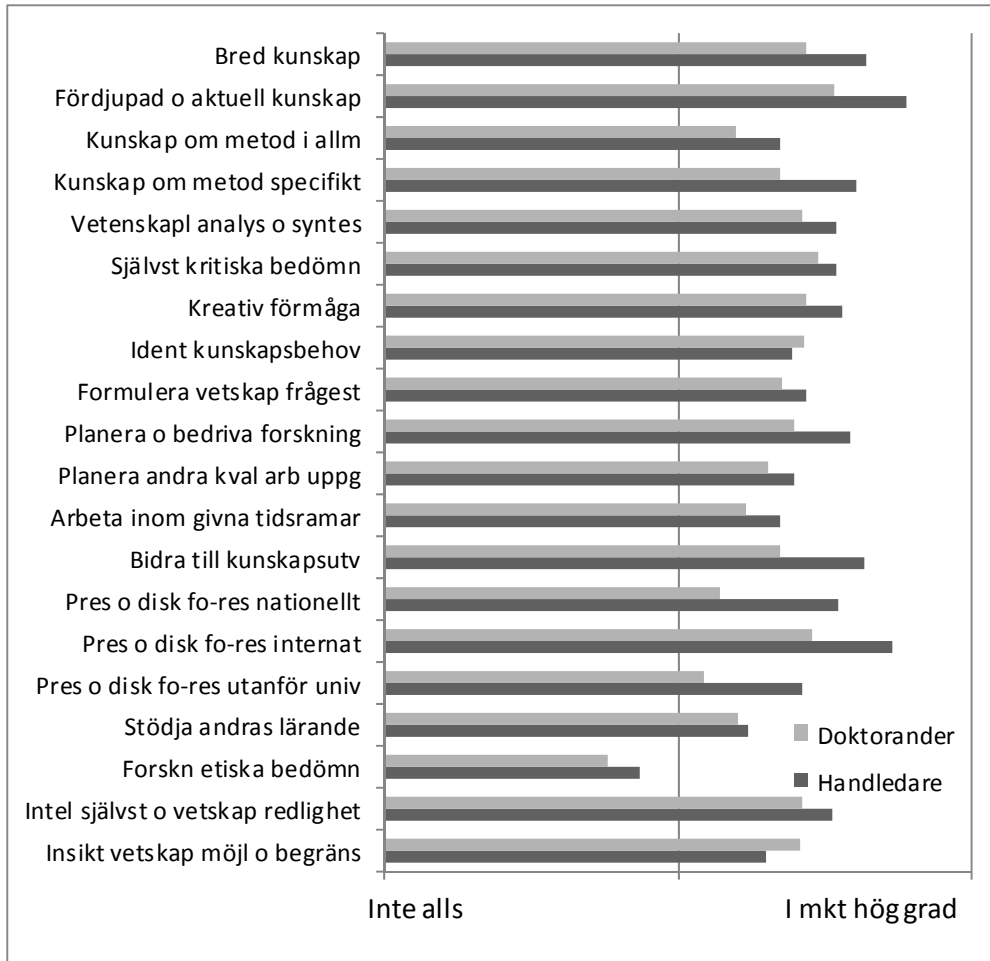

Diagram 4: I vilken utsträckning ger forskarutbildningen möjlighet att tillägna sig kunskaper och förmågor som anges i examensmålen för forskarutbildningen? Doktorander och handledare från Medicinsk fakultet.

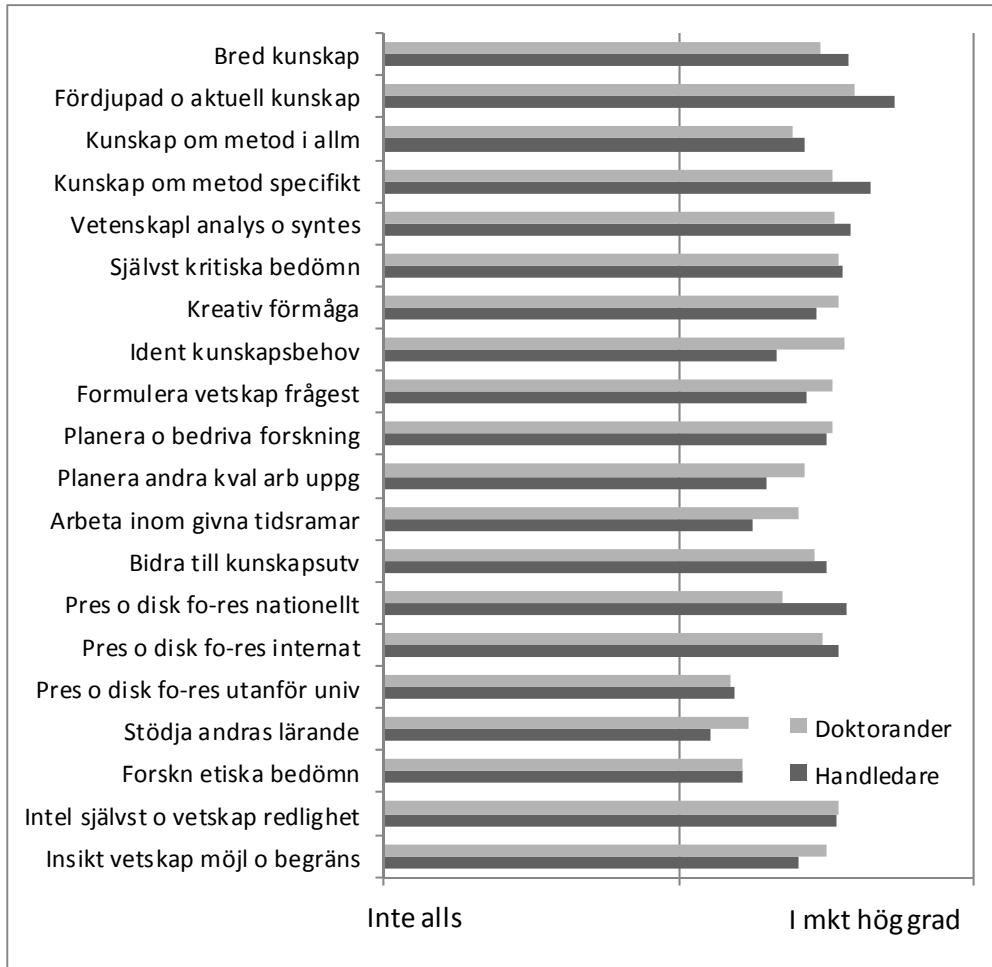

Diagram 5: I vilken utsträckning ger forskarutbildningen möjlighet att tillägna sig kunskaper och förmågor som anges i examensmålen för forskarutbildningen? Doktorander och handledare från Naturvetenskaplig fakultet.

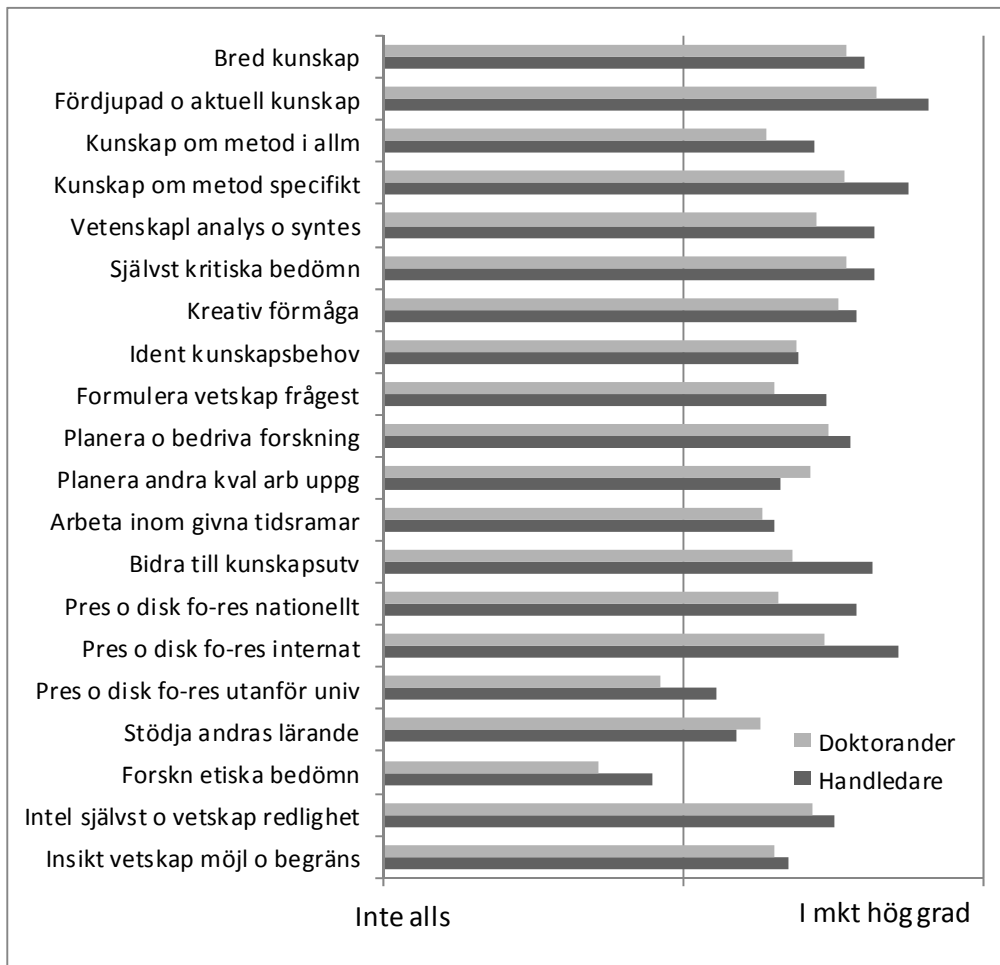
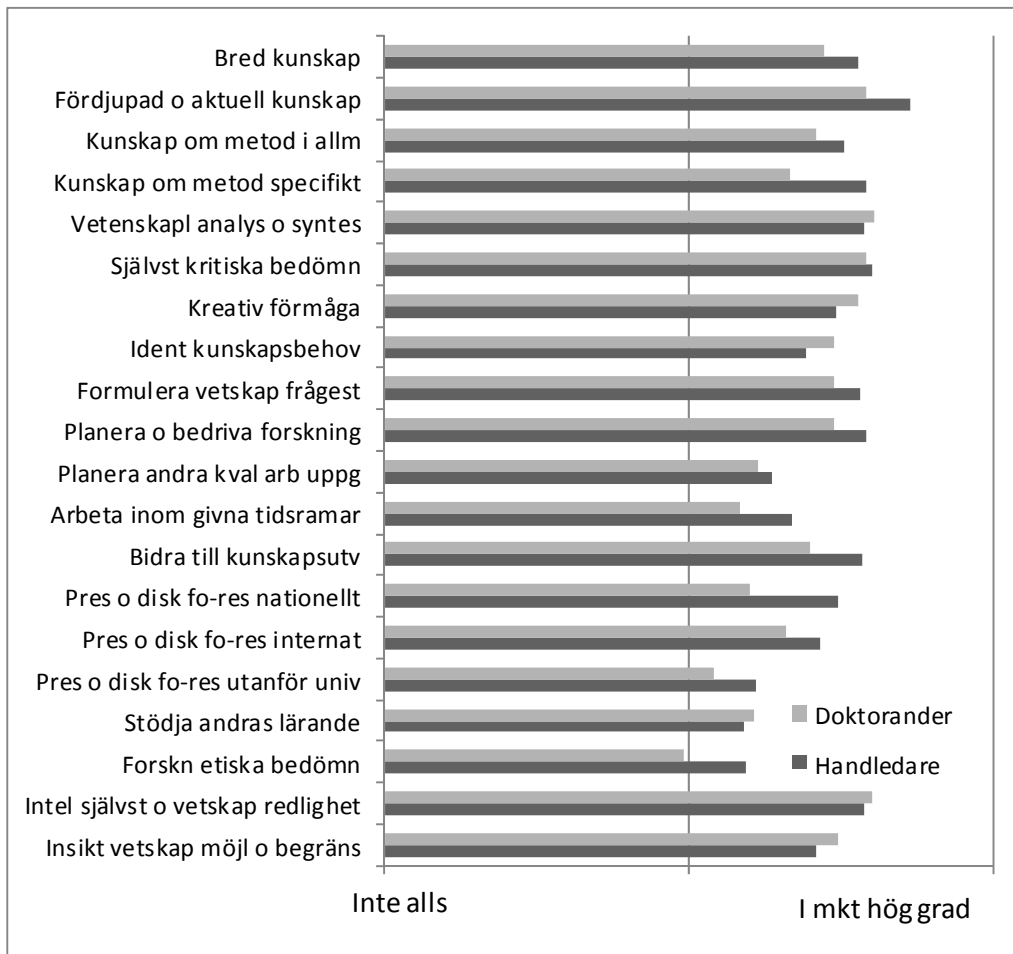

Diagram 6: I vilken utsträckning ger forskarutbildningen möjlighet att tillägna sig kunskaper och förmågor som anges i examensmålen för forskarutbildningen? Doktorander och handledare från Samhällsvetenskaplig fakultet.

Doktorandbarometern 2012

1. Vid vilken fakultet bedriver du dina forskarstudier?

☐ Ekonomihögskolan	☐ Humaniora och teologi	☐ Juridisk fakultet
☐ Konstnärlig fakultet	☐ LTH	☐ Medicinsk fakultet
☐ Naturvetenskaplig fakultet	☐ Samhällsvetenskaplig fakultet	

► Gå vidare till frågorna nedan som rör din fakultet.

Ekonomihögskolan

Inom vilket ämne bedriver du din forskarutbildning?

☐ Ekonomisk historia	☐ Forskningspolitik	☐ Företagsekonomi	☐ Handelsrätt
☐ Informatik	☐ Nationalekonomi	☐ Statistik	

Humaniora och Teologi

Inom vilken fakultet bedriver du din forskarutbildning?

☐ Humanistisk	☐ Teologisk

Inom vilket ämne är du antagen till forskarutbildning? _____

Juridik

Inom vilket ämnesområde bedriver du din forskarutbildning? _____

Konstnärlig fakultet

Vid vilken högskola inom den konstnärliga fakulteten bedriver du din forskarutbildning?

☐ Konsthögskolan	☐ Musikhögskolan	☐ Teaterhögskolan

LTH

Vilket är ditt forskarutbildningsämne? _____

Inom ramen för vilken institution/avdelning bedriver du din forskarutbildning?

Ingår laborativa inslag och/eller fältarbete i ditt forskningsarbete?

- ☐ Ja, laborativa inslag ☐ Ja, fältarbete ☐ Nej

Medicinska fakulteten

Vilken grundutbildning har du? _____

Inom vilket ämne är du antagen till forskarutbildning? _____

Vilken är avhandlingens huvudsakliga karaktär?

- ☐ Epidemiologisk ☐ Experimentell ☐ Klinisk ☐ Vårdvetenskaplig

Har du laborativa inslag i ditt forskningsarbete? ☐ Ja ☐ Nej

Naturvetenskap

Vilket var huvudämnet i din högsta examen i grundutbildningen? _____

Inom vilket ämnesområde bedriver du din forskarutbildning?

- ☐ Matematisk-fysiska området ☐ Biologisk-geovetenskapliga området ☐ Kemiska området

Inom vilket ämne bedriver du din forskarutbildning? _____

Ingår laborativa inslag och/eller fältarbete i ditt forskningsarbete?

- ☐ Ja, laborativa inslag ☐ Ja, fältarbete ☐ Nej

Samhällsvetenskap

Inom vilket ämne bedriver du din forskarutbildning?

☐ Genusvetenskap	☐ Psykologi
☐ Humanekologi	☐ Rättssociologi
☐ Hållbarhetsvetenskap	☐ Service Management/Tjänstvetenskap
☐ Kulturgeografi/ekonomisk geografi/geografi med kulturgeografisk inriktning	☐ Socialantropologi
☐ Medie- och kommunikationsvetenskap	☐ Socialt arbete
☐ Pedagogik	☐ Sociologi
	☐ Statsvetenskap

► Härifrån besvaras frågorna av samtliga.

Bakgrundsfrågor

2. När blev du antagen till forskarutbildningen? År
3. Vilken/a examen avser du avlägga? ☐ Licentiatexamen ☐ Doktorsexamen
4. Vilken aktivitetsgrad har du denna termin (inkl. institutionstjänstgöring)?
☐ 0% ☐ 1-24% ☐ 25-49% ☐ 50-79% ☐ 80-99% ☐ 100%
5. Har du gjort uppehåll sammantaget en termin eller längre? ☐ Ja ☐ Nej
 ► Om **Ja**: Varför? ☐ Föräldraledighet ☐ Sjukskrivning ☐ Fackliga uppdrag el. studentkårsuppdrag
☐ Annan anledning. Vilken? _____
6. Hur långt har du kommit i din forskarutbildning?
☐ 0-24% ☐ 25-49% ☐ 50-74% ☐ 75-100%
7. Var bedriver du merparten av din forskarutbildning?
☐ Lunds universitet ☐ Annat svenskt universitet/högskola
☐ Universitet/högskola utomlands ☐ I tillämpningsmiljö (t.ex. länssjukhus, industri, statlig förvaltning)
☐ Inom konstnärlig verksamhet
8. Var bedrev du merparten av din grundutbildning?
☐ Lunds universitet ☐ Annat svenskt universitet/högskola ☐ Universitet/högskola utomlands
9. Hur finansieras huvudsakligen din forskarutbildning idag?
☐ Anställning som doktorand ☐ Utbildningsbidrag
☐ Annan anställning inom univ/högskola ☐ Stipendium
☐ Anställning utanför univ./högskola ☐ Annan finansiering, dvs: _____
10. Finansieras ditt avhandlingsprojekt genom externt forskningsanslag (från offentliga eller privata forskningsfinansiärer utanför Lunds universitet)?
☐ Ja, helt/till största del ☐ Ja, delvis ☐ Nej ☐ Vet ej
11. Bedriver du din forskarutbildning inom ramen för en forskarskola?
☐ Ja, nationell forskarskola ☐ Ja, annan forskarskola, dvs: _____
☐ Nej ☐ Vet ej
12. Har du deltagit i någon internationell forskningskonferens?
☐ Ja, 1-2 gånger ☐ Ja, 3 gånger eller fler ☐ Nej
13. Har du gjort någon del av din forskarutbildning utomlands?
☐ Ja ☐ Nej ☐ Nej, men jag planerar att göra det
 Om **Ja**: I vilken omfattning? ☐ <1 termin ☐ 1 termin ☐ 2 terminer ☐ 3 eller fler

14. Vilken typ av avhandling arbetar du med? ☐ Monografi ☐ Sammanläggning ☐ Ej bestämt
15. Vilket språk skriver du din avhandling på?
☐ Svenska ☐ Engelska ☐ Annat språk: _____ ☐ Ej bestämt
16. Hur nöjd är du med din forskarutbildning hittills?
 Inte alls nöjd ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Mycket nöjd

Frågor om antagning och introduktion

17. Vad gjorde du terminen innan du blev antagen till forskarutbildningen?
☐ Jag bedrev högskolestudier på grundnivå ☐ Jag bedrev studier på forskarnivå
☐ Jag bedrev högskolestudier på avancerad nivå ☐ Jag förvärvsarbetade
☐ Jag var arbetssökande ☐ Annat: Vad? _____
18. Blev du uppmuntrad av lärare/handledare att söka till forskarutbildningen? ☐ Ja ☐ Nej
19. I samband med att du sökte till forskarutbildningen, hur tydliga för dig var kriterierna för
- | | Mycket
diffusa | | | | Mycket
tydliga |
|--|--------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|
| - vad som krävs för att antas till forskarutbildningen | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| - utformning av och innehåll i ansökan | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| - hur bedömningsprocessen går till | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
20. Påbörjade du dina forskarstudier innan du formellt antogs till forskarutbildningen? (Räkna ej in studier på avancerad nivå som du kunnat tillgodoräkna dig sedan du blev antagen).
☐ Ja ☐ Nej
- Om Ja: Ungefär under hur lång tid bedrev du studier på forskarutbildningen innan du blev antagen?
☐ mindre än 1 termin ☐ 1-2 terminer ☐ 3-4 terminer ☐ 5-6 terminer ☐ 7 terminer eller mer
21. Har du tagit del av något introduktionstillfälle/någon introduktionskurs kurs för nyantagna doktorander? (Fler än ett alternativ kan anges)
☐ Ja, på institutionen/motsvarande ☐ Ja, fakultetsgemensam introduktion ☐ Nej
22. Hur bedömer du den information du fick som nyantagen doktorand vad avser
- | | Mycket
dålig | | | | Mycket
bra | Förekom
ej |
|--|--------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|
| - forskarutbildningens uppläggning | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| - institutionens/avdelningens verksamhet | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| - institutionens/avdelningens förväntningar på dig som doktorand | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| - eventuell institutionstjänstgörings omfattning och innehåll | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| - vart du kan vända dig med frågor om din doktorandtjänst | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| - vart du kan vända dig med konflikter och andra studiesociala problem | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| - vilket stöd du kan få av din doktorandkår/motsv. | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| - information om arbetsmarknaden efter examen | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |

Din arbetssituation som doktorand

23. Hur ser din vardag ut som forskarstuderande?

- ☐ Jag arbetar huvudsakligen ensam.
☐ Jag ingår i en forskargrupp, men arbetar självständigt.
☐ Jag ingår i en forskargrupp som arbetar och rapporterar gemensamt.

24. Är du nöjd med arbetsformen du markerat ovan? ☐ Ja ☐ Nej

25. Hur nöjd är du med din tillgång till

	I mycket låg grad					I mycket hög grad					Ej relevant
- arbetsplats på institutionen/avdelningen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- datorutrustning och kontorsmaterial	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- materiell/laborativ utrustning	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- ekonomiska resurser att genomföra experiment/fältstudier	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- ekonomiska resurser till nyanskaffning av litteratur	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- ekonomiska resurser att delta i konferenser och forskningsresor	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- tjänster vid Lunds universitets bibliotek	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

26. Har du institutionstjänstgöring? ☐ Ja ☐ Nej

► Om **Ja**: Hur stor del av heltidstjänst? _____%

Vilka arbetsuppgifter ingår? ☐ Undervisning ☐ Administrativa uppgifter

☐ Annat: Vad? _____

27. Stämmer följande påståenden om institutionstjänstgöringen?

	Ja	Nej
- Jag vill ha lägre institutionstjänstgöringsgrad	☐	☐
- Mina möjligheter till institutionstjänstgöring är alltför begränsade	☐	☐
- Institutionstjänstgöringen tar mer tid än vad jag kompenseras för	☐	☐

28. Hur många timmar i genomsnitt per vecka lägger du ner på din forskarutbildning (inkl. ev. institutions-tjänstgöring)? _____ tim/vecka

29. Hur bedömer du din arbetsbelastning som doktorand (inkl. institutionstjänstgöring)?

Mycket låg ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Mycket hög

30. Uppfattar du din arbetssituation som stressande? ☐ Ja, i hög grad ☐ Ja, delvis ☐ Nej

► Om **Ja**: I vilket avseende? _____

► Har din arbetssituation varit problematisk på ett sådant sätt att den lett till:

	Ja	Nej
- samtal med handledare eller institutionsledning	☐	☐
- samtal med doktorandombud på institutionen	☐	☐
- samtal med kårens doktorandombudsman	☐	☐
- kontakt med läkare/psykolog/kurator	☐	☐
- sänkt aktivitetsgrad	☐	☐
- sjukskrivning	☐	☐

Annat: Vad? _____

31. I vilken utsträckning stämmer påståendena nedan?

	I mycket låg grad					I mycket hög grad					Ej relevant
Jag har haft inflytande över valet av handledare	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Jag har haft inflytande över valet av biträdande handledare	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jag har haft inflytande över valet av avhandlingsämne	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Institutionstjänstgöringen planeras i god tid	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jag har goda möjligheter att själv planera min arbetstid	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Jag har årligen utvecklingssamtal med någon representant för institutionen/avdelningen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Jag är välinformerad om regler och föreskrifter kring forskarutbildningen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Jag är välinformerad om examensmålen för forskarutbildningen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	

32. Har du en individuell studieplan? ☐ Ja ☐ Nej

► Om **Ja**, I vilken utsträckning stämmer nedanstående påståenden om den individuella studieplanen?

Den individuella studieplanen ...

	I mycket låg grad					I mycket hög grad				
- har en funktion som är klar och tydlig för mig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- är ett adekvat styrinstrument för forskarutbildningen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- avspeglar hur långt jag kommit i mina forskarstudier	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- innehåller en planering för hur jag blir klar inom givna tidsramar	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- beskriver vilka kurser som jag ska gå	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- beskriver min/a handledares handledningsinsats	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- beskriver finansieringen av hela min forskarutbildning	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- uppdateras minst en gång per år	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- diskuteras med forskarutbildningsansvarig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Frågor om handledning och kurser på forskarutbildningen

33. Har du en huvudhandledare? ☐ Ja, en man ☐ Ja, en kvinna ☐ Nej

34. Har du biträdande handledare?
☐ Ja, enbart man/män ☐ Ja, enbart kvinna/kvinnor ☐ Ja, både och ☐ Nej

35. Uppskatta hur ofta som du i genomsnitt träffar din/dina handledare för handledning!

► Huvudhandledare :
☐ Varje vecka ☐ Varannan vecka ☐ Varje månad ☐ 1-2 ggr per termin ☐ Mera sällan

► Biträdande handledare (om aktuellt):
☐ Varje vecka ☐ Varannan vecka ☐ Varje månad ☐ 1-2 ggr per termin ☐ Mera sällan

36. Är omfattningen av handledning tillräcklig? ☐ Ja ☐ Nej

37. Vem har du i praktiken fått mest handledning av?
☐ Huvudhandledare ☐ Biträdande handledare ☐ Annan: _____

38. Hur väl fungerar handledningen när det gäller

	Mycket dåligt					Mycket bra	Ej före- kommit
- val av avhandlingsämne	☐	☐	☐	☐	☐		☐
- teoretiska frågeställningar	☐	☐	☐	☐	☐		☐
- metodfrågor	☐	☐	☐	☐	☐		☐
- konstruktiv kritik	☐	☐	☐	☐	☐		☐
- uppmuntran till presentation av delar av avhandlingen på seminarier inom institutionen/avdelningen	☐	☐	☐	☐	☐		☐
- uppmuntran till publicering i nationella sammanhang	☐	☐	☐	☐	☐		☐
- uppmuntran till publicering i internationella sammanhang	☐	☐	☐	☐	☐		☐
► Hur väl fungerar forskarutbildningsmiljön i sin helhet när det gäller:							
- tillgång till seminarieverksamhet vid institutionen/motsv.	☐	☐	☐	☐	☐		☐
- tillgång till nationella nätverk inom ämnesområdet	☐	☐	☐	☐	☐		☐
- tillgång till internationella nätverk inom ämnesområdet	☐	☐	☐	☐	☐		☐
- presentation av forskningsresultat för åhörare och läsare utanför universitetet	☐	☐	☐	☐	☐		☐
- introduktion till arbetslivet inom universitetet	☐	☐	☐	☐	☐		☐
- introduktion till och kontakter med arbetslivet utanför universitetet	☐	☐	☐	☐	☐		☐

39. Har du haft problem med handledningen? ☐ Ja ☐ Nej

► Om Ja: Vilka? _____

Vart vände du dig med problemet? _____

Hur hanterades din situation? _____

40. Hur många poäng motsvarar kursmomenten i din forskarutbildning? _____hp
41. Hur nöjd är du med informationen om utbudet av kurser på forskarutbildningsnivå?
Inte alls nöjd ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Mycket nöjd
42. Har du gått någon kurs på forskarutbildningsnivå? ☐ Ja ☐ Nej
- Om **Ja**, hur nöjd är du med kurserna inom ramen för forskarutbildningen med avseende på följande aspekter
	Mycket missnöjd				Mycket nöjd
- kursutbud	☐	☐	☐	☐	☐
- kursinnehåll	☐	☐	☐	☐	☐
- kurskvalitet	☐	☐	☐	☐	☐
- I vilken utsträckning har kursvärdering förekommit på kurser i forskarutbildningen?
☐ Efter varje kurs ☐ Efter en del av kurserna ☐ Aldrig
- I vilken utsträckning har examination förekommit på kurser i forskarutbildningen?
☐ i varje kurs ☐ i en del av kurserna ☐ Aldrig
- I vilken utsträckning består kurserna av studier utan undervisning?
I mycket låg grad ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ I mycket hög grad
43. Har du gått pedagogisk utbildning för högskolelärare? ☐ Ja ☐ Nej
- Om **Ja**: Hur lång har denna utbildning varit?
☐ < 2 veckor ☐ 2 veckor ☐ 3 veckor ☐ 4 veckor ☐ ≥5 veckor

Institutions-/forskarutbildningsmiljön

44. Hur trivs du i den forskarutbildningsmiljö du vistas i?
Mycket dåligt ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Mycket bra

Positiva aspekter:

Negativa aspekter:

45. I vilken utsträckning utmärks institutionens/avdelningens vetenskapliga samtal och tankeutbyte av...

	I mkt låg grad					I mkt hög grad				
- öppet diskussionsklimat	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- stöd och uppmuntran	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- regelbunden seminarieverksamhet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- deltagande av flera olika kategorier (forskarstuderande, lektorer, professorer)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- medverkan av inbjudna gästföreläsare	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

46. Tycker du att studie- och arbetsmiljön inom din forskarutbildning präglas av acceptans för alla personer oavsett

	Inte alls	I ganska låg grad	I ganska hög grad	I mycket hög grad	Vet ej
- ålder	☐	☐	☐	☐	☐
- kön	☐	☐	☐	☐	☐
- funktionshinder	☐	☐	☐	☐	☐
- social bakgrund	☐	☐	☐	☐	☐
- etnisk bakgrund	☐	☐	☐	☐	☐
- sexuell läggning	☐	☐	☐	☐	☐

47. Har du flyttat från ett annat land för att bedriva forskarstudier i Sverige? ☐ Ja ☐ Nej

► Om **Ja**, från vilken del av världen? ☐ Norden ☐ Övriga Europa ☐ Övriga världen

► Om du har flyttat från annat land för att bedriva forskarstudier i Sverige: Har du upplevt några svårigheter under dina forskarstudier (t.ex. språkligt, socialt)?

Inte alls ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ I mycket hög grad

Plats för kommentar:

48. Hur upplever du din status som

	Mycket låg					Mycket hög				
- kollega i forskargruppen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- kollega i lärargruppen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- deltagare vid utveckling av nya forskningsprojekt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- deltagare vid utveckling av kurser och utbildningar	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Examensmålen för forskarutbildningen

OBS! Fråga 49 besvaras endast av dig som kommit halvvägs eller längre i dina forskarstudier. Övriga går vidare till fråga 50.

49. Högskoleförordningen anger ett antal examensmål för studier på forskarnivå. I vilken utsträckning bedömer du att du hittills getts möjlighet att tillägna dig följande kunskaper och förmågor inom ramen för forskarutbildningen?

	Inte alls					I mycket hög grad
- Bred och systematisk kunskap inom forskningsområdet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Fördjupad och aktuell kunskap inom avgränsad del av forskningsområdet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Kunskap om vetenskaplig metodik i allmänhet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Kunskap om vetenskaplig metodik inom det specifika forskningsområdet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Förmåga till vetenskaplig analys, syntes och granskning	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Göra självständiga kritiska bedömningar	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Kreativ förmåga i forskningsarbetet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Identifiera behov av ny kunskap	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Identifiera och formulera vetenskapliga frågeställningar	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Planera och med adekvata metoder bedriva forskning	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Planera och genomföra andra kvalificerade arbetsuppgifter	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Genomföra arbetsuppgifter inom givna tidsramar	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Bidra till kunskapsutvecklingen inom forskningsområdet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Presentera och diskutera forskningsresultat nationellt	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Presentera och diskutera forskningsresultat internationellt	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Presentera och diskutera forskning utanför universitetet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Stödja andras lärande	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Göra forskningsetiska bedömningar	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Visa intellektuell självständighet och vetenskaplig redlighet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Insikter om vetenskapens möjligheter och begränsningar	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Framtidsperspektiv

50. I vilken utsträckning diskuterar du och din/dina handledare din karriär efter doktorsexamen?

Inte alls ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ I mycket hög grad

51. Planerar du i första hand för ett yrkesliv inom eller utanför akademien?

☐ Inom akademien ☐ Utanför akademien ☐ Vet ej

Mångfaldsfrågor

52. Kön: _____

53. Ålder: ☐ <26 år ☐ 26-30 år ☐ 31-35 år ☐ 36-40 år ☐ 41-45 år ☐ 46-50 år ☐ >50 år

54. Har du hemmavarande barn under 18 år? ☐ Ja ☐ Nej

55. Vilken utbildning har dina föräldrar? Om de har olika utbildning, ange den högsta!

☐ Grundskola/motsv. ☐ Gymnasieskola/motsv. ☐ Universitet/högskola ☐ Lic.examen/dok.examen

56. Är svenska ditt modersmål? ☐ Ja ☐ Nej

57. Är någon av dina föräldrar född i utomnordiskt land? ☐ Ja ☐ Nej

Avslutande synpunkter

58. Vilka styrkor och svagheter vill du lyfta fram med din forskarutbildning?

Styrkor:

Svagheter:

Tack för din medverkan!

Efter doktorsexamen vid Lunds universitet

Bakgrund

1. När blev du antagen till forskarutbildningen? År
2. Inom vilket område/fakultet har du bedrivit din forskarutbildning?
☐ LTH ☐ Juridik ☐ Samhällsvetenskap ☐ Teologi
☐ Naturvetenskap ☐ Ekonomihögskolan ☐ Medicin – vård ☐ Humaniora
3. Innehar du eller har du tidigare haft någon av följande meriteringstjänster inom universitet/högskola?
☐ Post-doc ☐ Biträdande lektor ☐ Forskarassistent ☐ Nej
4. Vilken är din nuvarande huvudsakliga sysselsättning?
☐ Fast anställd ☐ Vikariat/projektanställd ☐ Egen företagare ☐ Föräldraledig ☐ Arbetssökande
☐ Annat. Vad? _____
5. Har du varit arbetslös under någon period efter doktorsexamen?
☐ Ja, kortare än 6 månader ☐ Ja, längre än 6 månader ☐ Nej

Om du inte har haft något arbete som överstigit 6 månader efter din doktorsexamen, gå vidare till fråga 15.

Nuvarande eller senaste arbetssituation

Om du för närvarande inte arbetar, svara med utgångspunkt från ditt senaste arbete efter doktorsexamen.

6. Inom vilken sektor arbetar du?
☐ Universitet/högskola ☐ Region/Landsting ☐ Anställning inom privata sektorn
☐ Statlig (exkl. univ/högskola) ☐ Kommunal ☐ Egen företagare
7. Var ligger din arbetsplats?
☐ Lund ☐ Övriga Skåne ☐ Resten av Sverige ☐ Danmark
☐ Övriga Norden ☐ Övriga Europa ☐ Övriga världen
8. Vilket är ditt nuvarande eller senaste jobb? _____
9. Beskriv konkret dina huvudsakliga arbetsuppgifter!
10. Hur mycket tjänar du i månaden före skatt (ange omräknat till heltidslön)? SEK

Forskarutbildningens relevans för dina arbetsuppgifter

11. Vilken lägsta utbildningsnivå/examen bedömer du vara tillräcklig för ditt nuvarande eller senaste arbete?

- ☐ Doktorsexamen/Licentiatexamen
☐ Gymnasieutbildning

- ☐ Annan högskoleutbildning
☐ Grundskoleutbildning

12. Är de kunskaper och färdigheter du fick under din forskarutbildning relevanta för arbetet du utför idag?
 Inte relevanta ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Mycket relevanta

13. I hur hög grad har du utvecklat dina kunskaper inom området för din forskarutbildning i ditt nuvarande arbete?

Inte alls ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ I hög grad

14. Nedan beskrivs olika arbetsuppgifter. Ange först om dessa uppgifter ingår i ditt nuvarande eller senaste arbete. Bedöm därefter i vilken utsträckning forskarutbildningen förberedde dig för dessa uppgifter.

	Uppgifterna ingår i arbetet			Förberedelse under forskarutbildningen		
	I låg grad	I viss mån	I hög grad	I låg grad	I viss mån	I hög grad
- självständigt lösa nya och komplexa problem	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- kritiskt granska och bedöma ny kunskap	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- identifiera behov av ny kunskap	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- hantera etiska problem	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- genomföra forskningsuppgifter	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- genomföra utrednings-/utvärderingsarbete	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- göra omvärldsanalys	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- utveckla organisation och verksamhet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- utveckla produkter	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- utveckla tjänster	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- utöva ledarskap i organisationen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- leda projekt	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- planera administration/ekonomi	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- arbeta i team/projektgrupp	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- göra skriftliga presentationer	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- göra muntliga presentationer	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- kommunicera på engelska/annat främmande språk	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- förklara för icke-specialister	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- undervisa/stödja andras lärande	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Annan central uppgift:						
_____	☐	☐	☐	☐	☐	☐
_____	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Kontakter och nätverk

15. Vilka av de kontakter som du utvecklade under din forskarutbildning har du fortfarande kontakt med?
Fler än ett svarsalternativ kan väljas

- ☐ Handledare ☐ Doktorandkollegor ☐ Andra kollegor vid institutionen
☐ Kollegor vid annat svenskt universitet/högskola i gemensamt forskningsprojekt/undervisning
☐ Samarbetspartners i yrkeslivet
☐ Internationella kontakter
☐ Andra kontakter: _____

16. Var det någon av kontakterna ovan som tipsade dig eller på något annat sätt förmedlade ditt första jobb efter doktorsexamen?

- ☐ Ja, vilken? _____ ☐ Nej ☐ Har ännu ej fått jobb

17. Bedrev du någon del av dina forskarstudier utomlands? ☐ Ja ☐ Nej

► Om **Ja**, under hur lång period, totalt sett? Ange svaret i antalet veckor: _____veckor

► Om **Ja**, tillförde utlandsvistelsen specialistkunskap som inte var representerad inom forskarutbildningen vid Lunds universitet?

- ☐ Inte alls ☐ I viss mån ☐ I hög grad

Tillbakablick på doktorsutbildningen

18. I vilken utsträckning diskuterade du och din/dina handledare din sysselsättning efter doktorsexamen?

Inte alls ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ I hög grad

► Kommentar:

19. Fick du någon annan form av karriärvägledning under din tid som doktorand?

Inte alls ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ I hög grad

► Om du fick någon annan karriärvägledning, från vem/vilka fick du den?

20. I vilken grad anser du att forskarutbildningen förberedde dig för ett yrkesliv inom respektive utanför universitet/högskola?

- inom universitet/högskola Inte alls ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ I hög grad
- utanför universitet/högskola Inte alls ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ I hög grad

21. När du började forskarutbildningen, vilken karriär hade du i första hand tänkt dig efter doktorsexamen?
Ange ett alternativ.
- ☐ Forskning inom universitet/högskola ☐ Utrednings-/Utvecklingsarbete
- ☐ Undervisning inom universitet/högskola ☐ Arbetsledande uppgifter
- ☐ Forskning utanför universitet/högskola
- ☐ Annat arbete. Vilket? _____
-
22. Om du tänker tillbaka på dina förväntningar på yrkeslivet när du var i slutet av din forskarutbildning:
I vilken grad har dessa förväntningar blivit uppfyllda?
- Inte alls ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ I hög grad
23. Hur nöjd är du som helhet med din forskarutbildning vid Lunds universitet?
- Inte alls nöjd ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Mycket nöjd
24. Skulle du, med den erfarenhet du har idag, valt att påbörja forskarutbildning?
- ☐ Ja ☐ Ja, men i ett annat ämne ☐ Nej

Mångfaldsfrågor

Avslutande kommentarer

TACK FÖR DIN MEDVERKAN!

Handledningen inom forskarutbildningen

Bakgrund

1. Vilken är din akademiska titel?
☐ Doktor ☐ Docent ☐ Professor ☐ Annan, dvs _____
2. Kön: ☐ Kvinna ☐ Man
3. Ålder: ☐ - 35 år ☐ 36-45 år ☐ 46-55 år ☐ 56-65 år ☐ >65 år
4. Hur många forskarstuderande har du totalt sett handlett fram till examen?
► Som huvudhandledare: ☐ 0 ☐ 1-5 ☐ 6-10 ☐ 11-20 ☐ >20
► Som biträdande handledare: ☐ 0 ☐ 1-5 ☐ 6-10 ☐ 11-20 ☐ >20
5. Arbetar du heltid eller deltid? ☐ Heltid ☐ Deltid: _____%
6. Hur många timmar per vecka lägger du i genomsnitt ned på ditt arbete (totalt sett)? _____timmar/vecka
7. Hur bedömer du din arbetsbelastning? Mycket låg ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Mycket hög

Din handledning vid Lunds universitet

8. Inom vilken fakultet/område vid Lunds universitet är du i huvudsak verksam som handledare av forskarstuderande? *Eftersom undersökningen kommer att redovisas på fakultetsnivå, ange endast ett alternativ.*

☐ Teknisk fakultet (LTH)	☐ Samhällsvetenskaplig fakultet	☐ Konstnärlig fakultet
☐ Naturvetenskaplig fakultet	☐ Ekonomihögskolan	☐ Humanistisk fakultet
☐ Juridisk fakultet	☐ Medicinsk fakultet	☐ Teologisk fakultet
9. Hur många forskarstuderande vid Lunds universitet handleder du för närvarande?
► Som huvudhandledare:
☐ 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7 ☐ 8 ☐ 9 ☐ >10
► Som biträdande handledare:
☐ 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7 ☐ 8 ☐ 9 ☐ >10
10. Bedriver de forskarstuderande som du handleder i huvudsak sitt avhandlingsarbete inom ramen för någon forskar/projektgrupp?
☐ Ja ☐ Nej

11. Skriver de forskarstuderande som du handleder i huvudsak monografier eller sammanläggningsavhandlingar?
☐ Monografier ☐ Sammanläggningsavhandlingar
12. Skriver de forskarstuderande som du handleder i huvudsak sin avhandling på svenska eller engelska?
☐ Svenska ☐ Engelska ☐ Annat språk: _____
13. Hur många timmar per heltidsregistrerad forskarstuderande är du som huvudhandledare tilldelad vid den institution/avdelning där du i huvudsak handleder? (Uppge tiden i klocktimmar per termin)
 _____ klocktimmar/termin ☐ Ej preciserat ☐ Vet ej ☐ Ej verksam som huvudhandledare
14. Finns en miniminorm för antalet handledningstimmar vid den institution/avdelning där du i huvudsak handleder (dvs hur många handledningstimmar som den forskarstuderande har rätt till)?
☐ Ja, dvs _____ klocktimmar/termin ☐ Nej ☐ Vet ej
15. Handleder du, eller har du handlett, någon doktorand inom ramen för en forskarskola?
☐ Ja, nationell forskarskola ☐ Ja, annan forskarskola, dvs: _____
☐ Nej ☐ Vet ej
- Om Ja, vilka erfarenheter har du av handledning inom ramen för en forskarskola?
 Mycket negativa ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Mycket positiva

Plats för kommentar:

16. Hur väl stämmer påståendena nedan?

- Jag och mina forskarstuderande möts inom ramen för det vardagliga forskningsarbetet
- Jag och mina forskarstuderande möts i planerade och förberedda handledningssamtal
- Mina forskarstuderande forskar inom mitt eget forskningsområde
- Forskarhandledningen berikar min egen forskning
- Forskarhandledningen är viktig för min akademiska meritering
- Jag är välinformerad om regler och föreskrifter kring forskarutbildningen
- Jag är välinformerad om examensmålen för forskarutbildningen

I mycket
låg grad

I mycket
hög grad

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Forskarutbildningsmiljö

17. Är ditt arbete utöver handledningen förlagt till Lunds universitet?

- ☐ Ja
☐ Nej, emeritus
☐ Nej, vid annat universitet/högskola
☐ Nej, inom offentlig sektor
☐ Nej, inom privat sektor
☐ Annat, dvs _____

► Om Ja, i vilken utsträckning utmärks din institutions/avdelnings vetenskapliga samtal och tanke-utbyte av...

	I mycket låg grad					I mycket hög grad				
- ett öppet diskussionsklimat?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- stöd och uppmuntran?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- regelbunden seminarieverksamhet?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- deltagande av flera olika personalkategorier (forskarstuderande, lektorer, professorer)?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- medverkan av inbjudna gästföreläsare?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

18. Hur ser du på dina forskarstuderandes tillgång till...

	Mycket be- gränsade					Mycket goda					Vet ej
- relevanta forskarutbildningskurser	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- seminarier på institutionen/avdelningen?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

19. Har det, vid den institution där du i huvudsak handleder, under det senaste året hänt att personer påbörjat forskarutbildning innan de formellt blivit antagna?

- ☐ Ja ☐ Nej ☐ Vet ej

20. Hur bedömer du forskarutbildningsmiljön vid den institution/avdelning där du i huvudsak handleder?

Mycket dålig ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Mycket bra

► Positiva aspekter:

► Negativa aspekter:

Frågor om handledningens form och innehåll

21. Använder du dig av individuell studieplan i din handledning? ☐ Ja ☐ Nej

► Om Ja, I vilken utsträckning stämmer nedanstående påståenden om den individuella studieplanen?

Den individuella studieplanen...

	I mycket låg grad				I mycket hög grad
- har en funktion som är klar och tydlig för mig	☐	☐	☐	☐	☐
- är ett adekvat styrinstrument för forskarutbildningen	☐	☐	☐	☐	☐
- avspeglar hur långt mina doktorander kommit i sina forskarstudier	☐	☐	☐	☐	☐
- innehåller en planering för hur mina doktorander blir klara inom givna tidsramar	☐	☐	☐	☐	☐
- beskriver vilka kurser som doktoranden ska gå	☐	☐	☐	☐	☐
- beskriver min handledningsinsats	☐	☐	☐	☐	☐
- beskriver finansieringen av mina doktoranders hela forskarutbildning	☐	☐	☐	☐	☐
- uppdateras minst en gång per år	☐	☐	☐	☐	☐
- diskuteras med forskarutbildningsansvarig	☐	☐	☐	☐	☐

22. Uppskatta hur ofta som du i genomsnitt träffar dina forskarstuderande för handledning!

► Som huvudhandledare

☐ Varje vecka ☐ Varannan vecka ☐ Varje månad ☐ 1-2 gånger per termin ☐ Mera sällan

► Som biträdande handledare

☐ Varje vecka ☐ Varannan vecka ☐ Varje månad ☐ 1-2 gånger per termin ☐ Mera sällan

23. Hur är din erfarenhet av att samarbeta - huvudhandledare och biträdande handledare?

Mycket dålig ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Mycket bra ☐ Saknar erfarenhet

► Kommentar: _____

24. Hur stor tonvikt lägger du i din handledning på följande aspekter?

	Mycket liten				Mycket stor
- Ansöka om forskningsmedel för forskarstuderande	☐	☐	☐	☐	☐
- Formulera avhandlingens syfte och frågeställningar	☐	☐	☐	☐	☐
- Ge litteraturtips	☐	☐	☐	☐	☐
- Hjälpa till med att hitta relevanta kurser	☐	☐	☐	☐	☐
- Uppmuntra till att delta i högskolepedagogiska kurser	☐	☐	☐	☐	☐
- Uppmuntra till presentation av delar av avhandlingen på seminarier inom institutionen/avdelningen	☐	☐	☐	☐	☐
- Under forskarutbildningen uppmuntra till publicering	☐	☐	☐	☐	☐

25. I vilken utsträckning diskuterar du och dina forskarstuderande deras karriär efter examen?

I mycket låg grad ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ I mycket hög grad

► Plats för kommentar:

26. Uppfattar du i stort att du kan leva upp till de krav och förväntningar som de forskarstuderande ställer på dig som handledare?

☐ Aldrig ☐ Sällan ☐ Oftast ☐ Alltid

► Om du inte alltid upplever att du kan leva upp till de forskarstuderandes krav och förväntningar, vad beror i så fall detta på?

	I mycket låg grad					I mycket hög grad
- För få tilldelade handledningstimmar	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- För högt ställda krav och förväntningar från de forskarstuderande	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- För stor diskrepans mellan de forskarstuderandes ämnesval och mitt eget forskningsområde	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- För många forskarstuderande att handleda	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- För splittrad arbetssituation	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Annat: _____	☐	☐	☐	☐	☐	☐
_____	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Utbildning och stöd i handledarskapet

27. Har du genomgått någon av de introducerande handledarutbildningar i 1-3 dagar som anordnats vid Lunds universitet?

☐ Ja ☐ Nej

Har du gått någon annan handledarutbildning vid Lunds universitet? ☐ Ja ☐ Nej

► Om du gått någon handledarutbildning vid Lunds universitet, har utbildningen/utbildningarna varit ett stöd för dig i din roll som handledare?

I mycket låg grad ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ I mycket hög grad

28. Har du gått någon handledarutbildning som anordnats vid annat lärosäte än Lunds universitet?

☐ Ja ☐ Nej

29. Upplever du ett behov av ytterligare kompetensutveckling gällande handledarskap av forskarstuderande?

Inget behov alls ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Mycket stort behov

30. I vilken utsträckning är du intresserad av att bedriva pedagogiskt utvecklingsarbete i forskarutbildningen?
 Inte alls ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ I mycket hög grad
31. Hur stort behov känner du av att diskutera handledningsrelaterade frågor med handledarkollegor?
 Inget behov alls ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Mycket stort behov
32. Anordnar den institution/avdelning där du handleder schemalagda möten där frågor som rör handledning diskuteras? ☐ Ja ☐ Nej
33. Har du tillgång till ett informellt nätverk vid den institution/avdelning där du handleder, med vilket du diskuterar frågor som rör handledning?
 Nej, inte alls ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Ja, absolut

Examensmålen för forskarutbildningen

34. Högskoleförordningen anger ett antal examensmål för studier på forskarnivå. Sett till helheten i forskarutbildningen inom ditt handledningsområde - i vilken utsträckning anser du att doktoranderna ges möjlighet att tillägna sig nedanstående kunskaper och färdigheter?

	Inte alls				I mycket hög grad	Vet ej
- Bred och systematisk kunskap inom forskningsområdet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Fördjupad och aktuell kunskap inom avgränsad del av forskningsområdet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Kunskap om vetenskaplig metodik i allmänhet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Kunskap om vetenskaplig metodik inom det specifika forskningsområdet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Förmåga till vetenskaplig analys, syntes och granskning	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Göra självständiga kritiska bedömningar	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Kreativ förmåga i forskningsarbetet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Identifiera behov av ny kunskap	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Identifiera och formulera vetenskapliga frågeställningar	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Planera och med adekvata metoder bedriva forskning	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Planera och genomföra andra kvalificerade arbetsuppgifter	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Genomföra arbetsuppgifter inom givna tidsramar	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Bidra till kunskapsutvecklingen inom forskningsområdet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Presentera och diskutera forskningsresultat nationellt	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Presentera och diskutera forskningsresultat internationellt	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Presentera och diskutera forskning utanför universitetet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Stödja andras lärande	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Göra forskningsetiska bedömningar	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Visa intellektuell självständighet och vetenskaplig redlighet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Insikter om vetenskapens möjligheter och begränsningar	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Avslutande frågor

35. Vad ser du som den främsta utmaningen i handledarskapet?

36. Vad ser du som de mest positiva aspekterna av handledarskapet?

Tack för Din medverkan!

LUNDS
UNIVERSITET